

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: Učitelství pro II. stupeň základní školy
Studijní obor dějepis – občanská výchova
(kombinace)

Rozvoj klíčových kompetencí při volnočasových
aktivitách

The Development of Key Competences during
After-school Activities of Children

Diplomová práce: 08-FP-KPP-045

Autor:

Lucie SPÁLENSKÁ (Ottisová)

Podpis:

.....

Adresa:

Údolní 640

468 51, Smržovka

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Josef HORÁK, CSc.

Konzultant: -

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
81	30	0	30	26	8

V Liberci dne: 19.11.2008

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 19.11.2008

Podpis

Poděkování:

Děkuji vedoucímu diplomové práce, panu Doc. PaedDr. Josefu Horákovi, CSc., za cenné a podnětné připomínky. Děkuji své rodině a kolegům za poskytnutí potřebného prostoru pro vypracování této práce.

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá konkrétním rozpracováním klíčových kompetencí, jejich naplňováním, rozvíjením a upevňováním v hodinách občanské výchovy v 6. ročníku Základní školy Smržovka. V návaznosti na ně a na další vyučovací hodiny jsou charakterizovány volnočasové aktivity na uvedené škole, které při naplňování klíčových kompetencí spolupůsobí. V teoretické části práce shrnuje závěry současných kurikulárních dokumentů, RVP a ŠVP a poukazuje na souvislosti oficiálního a skrytého kurikula při utváření klíčových kompetencí žáků.

Zkoumaný soubor zahrnuje 199 respondentů – žáků II. stupně ZŠ Smržovka a studentů odpovídajících ročníků víceletého Gymnázia Tanvald. Výzkum byl zaměřen na množství volného času žáků a studentů a na jeho využití, byly komparovány výsledky obou škol. Práce také porovnává návštěvnost kroužků nabízených základní školou v porovnání s dalšími institucemi a na základě zjištěných výsledků doporučuje postupy vedoucí k aktivnímu a smysluplnému trávení volného času žáky.

Klíčová slova:

klíčové kompetence, kurikulární dokumenty, žák, volnočasové aktivity, Základní škola Smržovka, Gymnázium Tanvald

ABSTRACT

The diploma work discusses particular key ambits, their fulfilment, development and consolidation in Civics classes of the 6th grade of the Primary school Smrzovka. The free time activities are characterized in the consequences of these classes including other subjects in the above mentioned school, and these activities take part in fulfilment of the key ambits. The dissertation summarizes the conclusions of the current curriculum documents (RVP a SVP), and adverts to connections between the official and hidden curriculum when the pupils' key ambits are generated.

The surveyed group includes 199 pupils of the 6th – 9th grades of the Primary school Smrzovka and the students of corresponding classes of Gymnasium Tanvald. The survey focused on the amount of the pupils' and students' free time and the outcomes were compared between both the schools. The work also compares the attendances of free-time activity clubs organized by the school and other institutions, and based on these outcomes it recommends procedures leading to active and meaningful use of the pupils' free time.

Key words:

key ambits, curriculum documents, the pupil, free time activities, Primary school Smrzovka, Gymnasium Tanvald

DAS RESÜMEE

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit konkreter Aufgliederung der Schlüsselkompetenz, und mit ihrem Verwirklichen, der Entwicklung und Feststellung in der Bürgerkunde – Unterricht in der 6. Klasse in der Grundschule in Smržovka. Im Zusammenhang mit anderen Unterrichtsstunden werden Freizeitaktivitäten in dieser Schule charakterisiert. In dem theoretischen Teil dieser Arbeit werden gegenwärtige kurikulare-Dokumente, RVP a ŠVP zusammengefasst, und wird auf Zusammenhang offiziellen und versteckten Kurikular gezeigt.

Der untersuchte Komplex enthält 199 Gefragten – Schüler (5. – 9. Klasse) Grundschule in Smržovka, und Gymnasium in Tanvald. Die Forschung wurde auf die Freizeit der Schüler, ihre Menge und Inhalt. Beide Schulen waren verglichen. Die Arbeit vergleicht auch die Besucherzahl bestimmten Freizeitkreisen in beiden Schulen mit anderen Institutionen. Auf Grund der erworbenen Ergebnisse wird ein Vorgang empfohlen, der zu dem aktiven und sinnvollen Verbringen der Freizeit führt.

Schlüsselwörter:

Schlüsselkompetenz, Unterlagen zum Erfahrungen der Schüler, die sie in der Schule, als auch in Freizeitaktivitäten erworben haben (kurikulare Dokumente), der Schüler, Freizeitaktivitäten, Grundschule in Smržovka, Gymnasium in Tanvald

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
DDM	Dům dětí a mládeže
EGS	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
EU	Evropská unie
EV	Enviromentální výchova
ICT	zde uváděno jako počítačová gramotnost žáků
MeV	Mediální výchova
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MuV	Multikulturní výchova
OSV	Osobnostní a sociální výchova
OV	Občanská výchova
PC	Počítač
PET	Polyethylentereftalát
PT	Průřezové téma
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
VDO	Výchova demokratického občana
ZŠ	Základní škola

1. ÚVOD	10
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1. ZÁKLADNÍ DOKUMENTY	11
2.1.1. Hlavní strategické linie vzdělávací politiky v České republice	11
2.1.2. Změna cílů a obsahů vzdělávání	13
2.2. KLÍČOVÉ KOMPETENCE	15
2.2.1. Klíčové kompetence rozpracované v ŠVP ZŠ Smržovka	19
2.3. ŽÁK II. STUPNĚ ZŠ	29
2.3.1. Školní věk a dospívání	29
2.3.2. Emoce a vývoj člověka	32
2.4. VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE A ROZVÍJENÍ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ	33
2.4.1. Účastníci procesu výchovy ve volném čase	34
2.5. ŠKOLA JAKO REALIZÁTOR VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT	39
2.6. NEVHODNĚ TRÁVENÝ VOLNÝ ČAS	41
2.6.1. Nadměrné sledování televize, internetu	42
2.6.2. Parta	42
3. PRAKTICKÁ ČÁST	44
3.1. CÍL VÝZKUMU A PŘEDPOKLADY	44
3.2. VÝBĚR ZÁKLADNÍHO SOUBORU	44
3.3. POUŽITÉ METODY	44
3.3.1. Předvýzkum	44
3.3.2. Šetření formou dotazníku	44
3.3.3. Rozhovor se žáky	45
3.3.4. Průzkum v terénu	45
3.3.5. Práce s odbornou literaturou	45
3.4. VLASTNÍ ŘEŠENÍ	46
3.4.1. Přehled dotázaných	46
3.4.2. Množství volného času	47
3.4.3. Nejčastější aktivity realizované ve volném čase	48
3.4.4. Čas věnovaný týdně sportu	49
3.4.5. Čas strávený ve všední den sledováním televize	50
3.4.6. Určené nejzazší večerní hodiny, do kdy se respondenti mohou dívat na televizi	51
3.4.7. Kontrola rodičů nad sledovanými pořady v TV	52
3.4.8. Nejčastěji sledované pořady	53
3.4.9. Nejméně často sledované pořady	54
3.4.10. Čas strávený denně u počítače	55

3.4.11.	<i>Nejzazší večerní doba, do kdy smí být žák u PC.....</i>	56
3.4.12.	<i>Nejčastější aktivitou na počítači je surfování za zábavou.....</i>	57
3.4.13.	<i>Nejčastější oblasti zájmu při vyhledávání na internetu.....</i>	58
3.4.14.	<i>Hledání kamaráda, partnera na internetových seznamkách.....</i>	59
3.4.15.	<i>Informace poskytnuté na internetových seznamkách</i>	60
3.4.16.	<i>Osobní schůzka s kamarádem či partnerem vyhledaným přes internet.....</i>	61
3.4.17.	<i>Nejméně časté aktivity na počítači.....</i>	62
3.4.18.	<i>Počet navštěvovaných zájmových kroužků, sport. oddílů apod. během týdne.....</i>	63
3.4.19.	<i>Průzkum u žáků ZŠ Smržovka ohledně jejich informovanosti o nabídce zájmových kroužků na této škole - víš, jaké kroužky nabízí ZŠ Smržovka?</i>	64
3.4.20.	<i>Počet navštěvovaných kroužků na ZŠ Smržovka žáky této školy.....</i>	65
3.4.21.	<i>Důvody, proč žáci ZŠ Smržovka nevyužívají nabídky kroužků školy.....</i>	66
3.4.22.	<i>Docházka respondentů do DDM Ulita Tanvald, který nabízí množství zájmových kroužků.....</i>	67
3.4.23.	<i>Nejčastější důvody, proč žáci obou škol nedochází do žádného zájmového kroužku DDM Ulita Tanvald</i>	68
3.4.24.	<i>Počet navštěvovaných kroužků v DDM Vikýř Jablonec nad Nisou, kam mají žáci obou škol dobré dopravní spojení.....</i>	69
3.4.25.	<i>Nejčastější důvody, proč žáci obou škol nedochází do žádného zájmového kroužku DDM Vikýř Jablonec nad Nisou</i>	70
3.4.26.	<i>Návštěvnost jiných organizací zajišťujících aktivní trávení volného času</i>	71
3.4.27.	<i>Spokojenost respondentů s trávením volného času</i>	72
3.4.28.	<i>Nejčastěji realizované aktivity, pokud by žák měl k dispozici 2 hodiny volného času denně navíc</i>	73
3.4.29.	<i>Nejčastější aktivity v případě volného dne</i>	74
3.4.30.	<i>Zapojení respondentů do domácích povinností vícekrát do týdne.....</i>	75
4.	ZÁVĚR.....	76
4.1.	VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADŮ V PRAKTICKÉ ČÁSTI PRÁCE	76
4.2.	SHRNUTÍ	77
4.2.1.	Doporučení pro praxi.....	78
5.	POUŽITÁ LITERATURA	79
6.	SEZNAM PŘÍLOH	81

1. ÚVOD

Nové kurikulární dokumenty se od dřívějších osnov liší důrazem na získání klíčových kompetencí. Tyto kompetence (způsobilosti) si žáci utvářejí v rámci formálního i neformálního školního kurikula. Dnes je pojem kompetence podroben analýze a ukazuje se, že do něj vstupují faktory, které pedagog v rámci školního vzdělávání nemůže ovlivnit. Naplňují se dalšími aktivitami žáků, zejména v jejich volném čase a také rodinným působením. V práci jsou uvedeny konkrétní příklady naplňování klíčových kompetencí v hodinách občanské výchovy pro VI. ročník ZŠ Smržovka, které jsou doplňovány celoškolskými projekty, integrací průřezových témat do předmětu, mezipředmětovými vazbami a dalšími aktivitami, které škola žákům nabízí v rámci žákovské samosprávy, ale i volnočasovými aktivitami (zájmovými kroužky). Z tohoto důvodu teoretická část diplomové práce analyzuje RVP pro ZŠ z hlediska jeho potřeb a podmínek pro kvalitně trávený volný čas žáků s ohledem na rizika, která přináší nevhodně trávený čas. Vzhledem k tomu, že žák druhého stupně je v rizikovém období dospívání, jsou v teoretické části práce popsány i rizikové faktory, které toto období mohou doprovázet. S ohledem na doporučený rozsah a také zaměření práce byly vybrány ty jevy, které souvisí s nevhodně tráveným volným časem, do práce nebyly vřazeny jevy související s nevhodným rodinným prostředím dítěte a jeho případnou deprivací, i když se tyto faktory v mnoha případech vzájemně prolínají.

Praktická část diplomové práce se věnuje srovnání těchto potřeb s názory a postoji žáků II. stupně ZŠ Smržovka a žáků víceletého gymnázia v Tanvaldu. Jsou zde komparovány i názory žáků obou škol, kdy cílem výzkumu bylo zhodnotit, kolik volného času mají žáci a studenti stejného věku a porovnání, jak je tento čas tráven. Bylo vycházeno z předpokladu, že žáci, kterým je shodný zájmový kroužek nabízen ve škole i v domě dětí a mládeže, zvolí zájmový kroužek nabízený školou, a to z důvodů časových i finančních. Výsledky výzkumu by měly podpořit teorii, že podpora zájmových kroužků na školách vede nejenom k celkovému posílení klíčových kompetencí, ale i k rozvoji harmonické osobnosti žáka.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Základní dokumenty

V této kapitole je uveden přehled základních kurikulárních dokumentů a hlavní strategické linie vzdělávací politiky v České republice.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice vznikl na základě usnesení vlády České republiky č. 277 ze dne 7. dubna 1990, která v něm, v návaznosti na programové prohlášení z července 1998, schválila hlavní cíle vzdělávací politiky. Přijaté cíle se staly východiskem „Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice“, zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) dne 13. května 1999. Ministerstvo se touto koncepcí přihlásilo k zásadě, že rozvoj školství a všech dalších vzdělávacích institucí a aktivit, podílejících se na utváření národní vzdělanosti, se má v budoucnosti vyvozovat z obecně přijatého rámce vzdělávací politiky jasně vymezených střednědobých a dlouhodobých záměrů. Tyto záměry byly veřejně vyhlášeny v podobě závazného vládního dokumentu, tzv. Bílé knihy. Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které jsou směřovatelné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.

2.1.1. Hlavní strategické linie vzdělávací politiky v České republice

Za hlavní strategické linie rozvoje vzdělávání v ČR lze podle Bílé knihy (1) považovat:

- Uspokojovat a vyvolávat vzdělávací potřeby dětí, mládeže a dospělých odpovídajícím zvyšováním kapacit ve školách a dalších vzdělávacích i mimoškolních institucích tak, aby byla zajištěna dostupnost všech úrovní vzdělávání a poskytována příležitost k maximálnímu rozvoji různorodých schopností všem jedincům v průběhu celého života v souladu s principem spravedlnosti a využívání talentů.
- Dosáhnout vyšší kvality a funkčnosti vzdělávání tvorbou nových vzdělávacích a studijních programů, které budou odpovídat požadavkům informační a znalostní společnosti, udržitelného rozvoje, zaměstnanosti a potřebám aktivní účasti na životě

demokratické společnosti v integrované Evropě a které budou zároveň respektovat individuální odlišnosti a životní podmínky účastníků vzdělávání.

- Dobudovat systém evaluace činnosti vzdělávacích institucí na všech úrovních řízení a správy, monitorování výsledků vzdělávání, examinační, hodnocení úrovně osobnostního vývoje a profesní orientace dětí a mládeže.
- Rozvíjet autonomii, inovativní potenciál a vybavenost škol, jejich otevřenost ke společnosti a vazby k sociálnímu prostředí prostřednictvím rozvojových programů a vytvářením sítí spolupracujících škol. V terciárním vzdělávání podpořit rozšíření spolupráce vzdělávacích institucí s ostatními výzkumnými a vývojovými organizacemi a zapojení do rozvoje regionu.
- Podporovat proměnu v pojetí a výkonu pedagogické činnosti ve všech vzdělávacích institucích, posilovat sociálně-profesní postavení pedagogických a akademických pracovníků, zvýšit kvalitu jejich přípravného a dalšího vzdělávání, vytvořit podmínky pro jejich kariérní růst a vyšší motivaci k osobnímu zdokonalování a týmové spolupráci.
- Uvést do společenské praxe decentralizované řízení vzdělávací sféry prostřednictvím státních a samosprávných orgánů s účinnou participací sociálních partnerů a dalších představitelů občanské společnosti jako procesu plánování, organizování a hodnocení založeného na strategických cílech a realizovaného zejména pomocí nepřímých nástrojů.
- Strategické linie rozvoje vzdělávání tak navazují na tzv. Lisabonské strategie z roku 2000, které definují strategické směry a cíle Evropské unie ve vzdělávání:
- Zvýšit kvalitu a efektivitu vzdělávacích systémů členských zemí EU (zlepšit přípravu učitelů a ostatních pedagogů, rozvíjet znalosti a dovednosti pro společnost vědění, každému zajistit přístup k ICT, zvýšit zájem o studium přírodovědných a technických oborů, co nejlépe využívat existující zdroje poznatků).
- Usnadnit všem přístup ke vzdělávání (otevřít různé možnosti pro učení a vzdělávání, učinit učení a vzdělávání přitažlivějším, podporovat aktivní občanský život, rovné příležitosti a soudružnost společnosti).
- Otevřít vzdělávací systémy širšímu světu (posilovat vazby se světem práce, výzkumem a celou společností, rozvíjet ducha podnikání, zlepšovat učení cizím jazykům, zvyšovat mobilitu a vzájemné výměny v rámci vzdělávacích systémů, posilovat evropskou spolupráci).

2.1.2. Změna cílů a obsahu vzdělávání

K celé řadě změn došlo ve způsobu, jak je vzdělávání koncipováno a projektováno a jak je realizováno. Školský zákon zavádí systém více úrovní vzdělávacích programů, který na jedné straně umožňuje, aby se o konkrétní podobě vzdělávání rozhodovalo tam, kde se reálně uskutečňuje, a tak vzdělávání reagovalo na potřeby vzdělávajících se žáků a studentů a vytvářelo školskou kulturu těsně spjatou s životem místního společenství. Na druhé straně vymezuje nezbytné společné jádro, které vyjadřuje konsensuální názor společnosti a zaručuje vzájemné dorozumění. Nejvyšší úrovní tohoto systému je státní program vzdělávání (nebo-li národní kurikulum), za jehož zpracování zodpovídá MŠMT a je schvalován jako nařízení vlády. Vyjadřuje hlavní zásady kurikulární politiky státu a obecně závazné požadavky, do nichž se promítají všechny cíle vzdělávání a výchovy. Vymezuje humanistické a demokratické hodnoty, na kterých je vzdělávání založeno, definuje obecné cíle vzdělávání a obecné, klíčové kompetence zaměřené zejména na rozvoj osobnosti, na výchovu občana i na přípravu na další vzdělávání či vstup do praxe. Vymezuje ty věcné oblasti a obsahy vzdělávání, které jsou nezbytné pro dosažení vzdělávacích cílů a pro získání požadovaných kompetencí absolventů. V obsahu vzdělávání jsou vyváženě zastoupeny jak znalosti vztahující se k vědním oborům, tak k oblasti umění, tělesné kultury a techniky, zároveň při zvláštním důrazu na etické hodnoty a principy.

Další, centrálně zpracovanou úrovní kurikulárních dokumentů jsou rámcové vzdělávací programy (RVP), které specifikují obecně závazné požadavky pro jednotlivé stupně a obory vzdělání, vymezují rámec pro návrh učebních plánů a formulují pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP). Mají celostátní platnost a stávají se nástrojem, který má zajistit koordinaci a sjednocení vzdělávací funkce autonomních škol různých zřizovatelů. Rámcové vzdělávací programy jsou určujícím didaktickým rámcem pro konstruování školních kurikulů na jednotlivých stupních a druzích škol. Zákonem jsou kodifikovány: RVP pro předškolní vzdělávání, RVP pro základní vzdělávání (RVP ZV), RVP pro gymnaziální vzdělávání a RVP pro střední odborné vzdělávání. Nově je zaváděn obor vzdělávání, který vyjadřuje, o který stupeň a druh vzdělávání se jedná. Rámcové vzdělávací programy mají v současné době finální podobu a pro úroveň základního vzdělávání jsou od školního roku 2007/2008 transformovány do školních programů. Ke každému RVP jsou vytvářeny manuály, které poskytují metodický návod k tvorbě školního kurikula.

Nejnižší úrovní systému – nebo-li třetí úroveň definování školního vzdělávání představují školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání v konkrétní

škole. Školy je zpracovávají pro své konkrétní podmínky i pro záměry a plány, které si před sebe staví. Snahou této koncepce bylo otevření se prostoru pro další rozvoj autonomie škol, pro uplatnění jejich potenciálu, pro větší rozvoj tvůrčích schopností učitelů, pro větší flexibilitu vzdělávacího systému i pro vyšší efektivitu vzdělávání. Při tvorbě rámcových i školních vzdělávacích programů bylo (alespoň v některých částech) uplatňováno nové pojetí kurikula, které již není založeno především na osvojování co největšího objemu faktů. Úlohou školy je poskytnout systematickou a vyváženou strukturu základních pojmů a vztahů, které umožňují zařazovat informace do smysluplného kontextu vědění i životní praxe. Je zde snaha o vyváženost poznatkového základu kurikula, rozvoje kompetencí i osvojování postojů a hodnot. Je zde snaha o prohloubení vzájemné provázanosti mezi cíli, obsahem vzdělávání a kompetencemi, důraz je kladen na získání klíčových kompetencí.

Zatímco RVP byly navrženy a zpracovány na expertní úrovni (Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Národní ústav odborného vzdělávání v Praze), školní programy vytvářejí samy školy jako produkt participativního a kooperativního úsilí celých pedagogických sborů a jejich vedení. Nová soustava kurikulárních dokumentů podporuje autonomii, iniciativu a tvořivost v práci školy a zároveň vyžaduje větší zodpovědnost institucí i jednotlivých učitelů za procesy a výsledky vzdělávání. Vyžaduje však nové znalosti učitelů a specifické profesní kompetence, bez nichž se realizace změny nemůže uskutečnit. Vyžaduje také adekvátní podmínky pedagogické práce, zvláště ve fázi zavádění nových dokumentů do života škol. Středem kurikulární reformy je žák a jeho vzdělávací výsledky, značnou váhu mají klíčové kompetence žáků.

V kurikulárních dokumentech se přistupuje ke strukturování vzdělávacího obsahu podle tzv. oblastí, které sdružují tradiční předměty, přičemž učivo lze koncipovat předmětově nebo mezipředmětově. Novinkou je formulování průřezových témat. Variabilita učiva vzhledem ke konkrétním podmínkám škol vychází z vlastních, školou definovaných cílů. Vůdčími principy se stávají diferenciaci a individualizaci výuky, kdy je kladen důraz na spravedlivé vzdělávací výsledky a formativní hodnocení. Nejen v dokumentu, ale také v jeho realizaci by měla být zajištěna kompatibilita cílů, učiva a metod výuky spolu s požadavky na žáky a nástroji hodnocení.

Vašutová (16) uvádí, že ve škole kromě formálního kurikula existuje také nepsané, tzv. skryté kurikulum. V něm je obsaženo další dění ve škole, které neformálně, přesto však významně, ovlivňuje vzdělávací výsledky žáků a klima školy. Projevuje se v interpersonálních vztazích ve sboru, mezi učiteli a žáky a mezi žáky samotnými. Funguje v nastolených pravidlech chování, v koncepci vyučování ve škole, v pojetí žáka, v náročnosti

požadavků na žáky, v preferencích hodnot a činností, ve způsobech spolupráce s rodiči a komunitou. Vnitřní reforma školy se vždy promítá také do skrytého (neformálního) kurikula.

Další dokumenty závazné pro základní vzdělávání jsou uvedeny v Příloze bod bodem 1 - Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy (8).

2.2. Klíčové kompetence

Tato kapitola obsahuje popis a rozbor klíčových kompetencí dle tvůrců Rámcového vzdělávacího programu a jejich vřazení do Školního vzdělávacího programu ZŠ Smržovka s konkrétním popisem realizace v hodinách občanské výchovy v VI. třídě. Klíčové kompetence jsou také rozvíjeny prostřednictvím integrace průřezových témat do vzdělávacích obsahů tohoto předmětu a také při dalších školních aktivitách, které nejsou bezprostřední náplní hodin občanské výchovy, ale tématu a žáků se cíleně dotýkají, neboť se jedná o celoškolní projekty, žákovskou samosprávu, aktivity vedoucí k podpoře environmentální výchovy, rozvoje komunikačních dovedností a další, a proto je jejich popis uveden v příloze.

Klíčové kompetence jsou rozvíjeny v rámci běžných vyučovacích hodin (zde uváděny příklady u hodin občanské výchovy pro VI. ročník), kdy se v hodinách střídají různé formy vyučování – skupinová práce, práce ve dvojicích, projektové vyučování, problémové učení apod. Některá témata a aktivity jsou realizovány formou celoškolního nebo třídního projektu, je dbáno na mezipředmětové vztahy. Nedílnou součástí jsou také průřezová témata, kterou jsou na ZŠ Smržovka realizována buď formou celoškolního projektu a nebo jsou tematické okruhy průřezových témat integrovány do vzdělávacích obsahů vyučovacích předmětů.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot

důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání a spokojenému a úspěšnému životu.

Smyslem a cílem vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je jejich vybavení souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná a umožní jim efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích. Osvojování klíčových kompetencí je

proces dlouhodobý a složitý a postupně se vytváří v průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za konečnou, ale získané klíčové kompetence tvoří důležitý základ pro celoživotní učení žáka, jeho vstup do života a do pracovního procesu. Ve výčtu a obecné formulaci odpovídají klíčové kompetence stanovené v RVP ZV (3) požadavkům základního vzdělávání. Jejich vytváření musí důsledně respektovat individuální zvláštnosti, schopnosti a možnosti žáků.

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence

k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- využívá vhodné naučené metody, strategie učení včetně mnemotechnických pomůcek a jiné pomocné techniky
- pracuje s učebnicemi, učebními materiály a učebními pomůckami
- poznává vlastní pokroky a uvědomuje si problémy, které mu brání v učení
- používá základní pojmy z různých vzdělávacích oblastí
- dokáže vyhledávat a využívat informace v praktickém životě
- chápe obecně používané termíny, znaky a symboly
- uvědomuje si význam vzdělání v kontextu s pracovním uplatněním

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá problémové situace, rozpozná problémy a hledá nejvhodnější způsob řešení
- řeší samostatně běžné životní situace a přiměřeně ke svým možnostem překonává životní překážky
- přijímá důsledky svých rozhodnutí
- nenechá se při řešení problému odradit nezdarem

- dokáže popsat problém a svěřit se s ním, při řešení složitějších problémů požádá o radu a řídí se jí
- dokáže přivolat pomoc v případě ohrožení vlastní nebo jiné osoby

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- vyjadřuje se srozumitelně v ústním projevu a umí vést dialog
- rozumí obsahu sdělení a přiměřeně na něj reaguje
- využívá tištěné informace k rozvoji vlastních vědomostí, rozumí běžně užívaným textům, záznamům a obrazovým materiálům
- zvládá jednoduchou formu písemné komunikace
- vyjadřuje své názory a postoje a umí vhodnou formou obhájit svůj názor
- využívá pro komunikaci běžné informační a komunikační prostředky
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- posiluje své sebevědomí na základě poznání a pochopení vlastní osoby
- má povědomí o základních mravních hodnotách v rodině i ve společnosti
- respektuje pravidla práce v týmu a svými pracovními činnostmi ovlivňuje kvalitu společné práce
- rozpoznává nevhodné a rizikové chování, uvědomuje si jeho možné důsledky
- navazuje a udržuje vztahy s vrstevníky, respektuje druhé lidi a snaží se upevňovat dobré mezilidské vztahy
- posiluje sociální chování a sebeovládání, je vnímavý k potřebám starých, nemocných a postižených lidí
- uvědomuje si nebezpečí možného psychického i fyzického zneužívání vlastní osoby

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- zná základní práva a povinnosti občanů, respektuje společenské normy a pravidla soužití
- zvládá běžnou komunikaci s úřady
- chápe nebezpečí rasizmu a xenofobie
- chrání své zdraví, uvědomuje si význam zdravého životního stylu, podílí se na ochraně životního prostředí

- dokáže se chovat v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka podle pokynů kompetentních osob a uplatnit osvojené dovednosti a postupy

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- zvládá základní pracovní dovednosti, operace a postupy, rozšiřuje své komunikační schopnosti při kolektivní práci
- má vytvořen pozitivní vztah k manuálním činnostem
- dodržuje zásady bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny práce, ochrany životního prostředí a společenských hodnot a uplatňuje je při pracovních činnostech
- pracuje podle daného pracovního postupu, návodu, náčrtu a orientuje se v jednoduché technické dokumentaci
- je schopen pracovní výdrže, koncentrace na pracovní výkon a jeho dokončení
- reálně posoudí výsledek své práce i práce ostatních
- má konkrétní představu o pracovních činnostech běžných profesí
- využívá získané znalosti a zkušenosti a vytváří si představu o možnostech svého budoucího pracovního uplatnění

Vašutová (16) definuje klíčové kompetence jako přenositelné kvality, které zahrnují schopnosti, dovednosti, postoje, názory a osobní vlastnosti, které umožňují, aby jedinec jednal adekvátně, efektivně a flexibilně v různých životních situacích, a to jak v pracovním, tak osobním životě. Jedinec disponující klíčovými kompetencemi je schopen naučit se učit, řešit problémy, efektivně komunikovat, kooperovat a týmově pracovat, komunikovat v cizím jazyce, užívat ICT, občansky jednat a kulturně se chovat.

Klíčové kompetence nemohou nahradit odborné znalosti, mohou však vést k jejich lepšímu využívání. Jsou výrazem schopnosti člověka chovat se přiměřeně situaci, v souladu sám se sebou, tedy jednat kompetentně. Rovina kompetencí se vyznačuje mimo jiné tím, že různé velmi komplexní schopnosti působí společně. Belz (2) uvádí, že pochopení rolí a jednání orientované na cíl „klíčové kompetence“ musí poskytnout více volnosti a činit vůči posluchačům ústupky. To všechno proto, že úspěch je tím větší, čím více se v procesu vzdělávání dbá na možnost bohatých zkušeností a podnětů k učení. Podle Belze (2) lze klíčových kompetencí nabývat pouze ve skupinách, tzn. při vzájemném kontaktu a jednání s ostatními. Potenciálem k disponování kompetencemi je individuální kompetence k jednání. Ta se vyvíjí ze spolupůsobení sociální kompetence (schopnost týmové práce, kooperace, schopnost čelit konfliktním situacím, komunikativnost), kompetence ve vztahu k vlastní

osobě (kompetentní zacházení se sebou samým, schopnost reflexe vůči sobě samému, vědomé rozvíjení vlastních hodnot, schopnost posuzovat sám sebe a dále se rozvíjet) a kompetence v oblasti metod (plánovitě, se zaměřením na cíl uplatňovat odborné znalosti – tedy postupovat systematicky, vypracovávat tvořivé řešení, strukturovat a klasifikovat nové informace, dávat věci do kontextu, poznávat souvislosti, zvažovat šance a rizika). To, jak je přitom která kompetenční oblast výrazná, je ryze individuální.

2.2.1. Klíčové kompetence rozpracované v ŠVP ZŠ Smržovka

ŠVP ZŠ Smržovka (15) uvádí, že tyto klíčové kompetence jsou uplatňovány všemi pedagogy při výuce i mimo ni, tedy v tzv. skrytém, neformálním kurikulu školy. Úroveň klíčových kompetencí získaných na základní škole není konečná, ale tvoří základ pro další celoživotní učení a orientaci v každodenním praktickém životě. Pro rozvoj klíčových kompetencí využívá ZŠ Smržovka také volnočasové aktivity, respektive zájmové kroužky vedené pedagogy a rodiči, Žákovský parlament a mezitřídní soutěže ve sběru starého papíru, PET lahví a víček, zapojení se do akcí města a také do projektů a grantů vyhlašovaných státními i nestátními institucemi.

Pro konkrétní uplatnění klíčových kompetencí ve výuce a v životě školy je zde uveden příklad rozvoje kompetencí při hodinách občanské výchovy pro 6. ročník.

Kompetence k učení:

- Klademe důraz na čtení s porozuměním a práci s textem
- Klademe důraz na poslech s porozuměním
- Učíme žáky pracovat s informacemi – aby je uměli vyhledávat, třídit, používat, porovnávat, zařazovat
- Nabízíme žákům různé zdroje informací a vedeme žáky k systematizaci a pochopení
- Vedeme žáky k plánování úkolů a postupů, zadáváme úkoly vedoucí k sebehodnocení žáků
- Zadáváme zajímavé tvůrčí domácí úkoly
- Podporujeme tvořivou činnost – projekty, soutěže, olympiády
- Vedeme žáky k sebehodnocení a k pochopení smyslu potřeby učit se
- Vedeme žáky k iniciativnímu přístupu k samostatné práci (soutěže, olympiády)
- Vedeme žáky k realizaci vlastních nápadů

- Podněcujeme žáky k účasti v různých soutěžích
- Nabízíme různé možnosti způsobů práce (samostatná práce, skupinová práce, projektové vyučování)
- Vedeme žáky k formulování cílů
- Umožňujeme žákům zažít úspěch
- Vedeme žáky k samostatnému organizování mimoškolní činnosti
- Na kladných/záporných příkladech povolání ukazujeme žákům smysl učení
- Vedeme žáky k efektivnímu organizování a plánování učení
- Motivujeme žáky k pochopení nutnosti celoživotního vzdělávání a samostudiu
- Připravujeme žáky na praktické využití vědomostí
- Prostřednictvím různých vzdělávacích oblastí pomáháme žákům vytvořit si vlastní názor na svět, uvědomit si souvislosti a dokázat zaujmout vlastní stanovisko
- Ukazujeme žákům důležitost sebehodnocení a učíme je zhodnotit výsledky své činnosti
- Umožňujeme žákům realizovat vlastní nápady a podněcujeme jejich tvořivost

2.2.1.1. Konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji a posilování kompetencí k učení při hodinách občanské výchovy v 6. ročníku

- Žáci pracují s namnoženými texty a na základě jejich pročtení se snaží o interpretaci textu svými slovy, hledají základní informace v textu, porovnávají obsahy textů, hledají shodné body a odlišnosti, porovnávají texty vzájemně (např. tradice a zvyky naší země v porovnání s jinými zeměmi)
- Vyhledávají a třídí informace z denního tisku, z internetu, z vlastních donesených knih a časopisů
- Žáci pracují ve dvojicích, skupinkách a řeší problémové zadání, kdy výsledkem je např. společný referát, prezentace či scénka. Pro splnění úkolu si musí naplánovat činnost, rozdělit dílčí úkoly, po prezentaci zhodnotit, jak se kdo na zadaném úkolu podílel – na třídní nástěnce je uveden rozpis skupinek se zadáním tématu, návrh na informační zdroje a také výčet, co bude hodnoceno (na splnění úkolu je poskytnut týden či větší časový úsek, konkrétním příkladem je zadání prezentací na téma etiketa, kdy jednotlivé skupinky mají spolužákům vysvětlit společenské chování při stolování, zdravení, návštěvě divadla)

- V hodinách je vedena diskuse, kdy žáci hodnotí, co se v daném bloku naučili s porovnáním, co dosud na dané téma věděli a také, zda získané poznatky využili, využívají v praxi (např. sestavení pravidel vzájemného chování ve škole, ve třídě a jejich aplikace v praxi, na jaké problémy při dodržování narazili, zda se zlepšilo klima ve třídě)
- V průběhu školního roku je opakovaně žákům zadáván dotazník, kdy žáci uvádí, co se jim v hodinách občanské výchovy daří, co nikoliv a co by chtěli zlepšit. Na dotazník reaguje vyučující, vpisuje své postřehy, oceňuje žáka a doporučuje postupy vedoucí ke zlepšení. Tyto dotazníky si žák může vložit do svého portfolia a postupně porovnávat
- V rámci zapojení žáků do soutěží je např. v letošním školním roce vyhlášena Historicko-výtvarně-fotografická soutěž zaměřená na místní kostel – téma koresponduje s hodinami občanské výchovy (moje město) a také s hodinami dějepisu, výtvarné výchovy a informatiky

Kompetence k řešení problémů

- Žákům zadáváme problémové úkoly, při nichž žáci kombinují informace z různých zdrojů.
- Vedeme žáky k vyhledávání informací na internetu, jejich třídění a využití
- Učíme žáky třídit informace
- Rozvíjíme schopnost vyhledat informace, třídít je a zaujmout kritický postoj (internet, knihovna, časopisy)
- Žáci mají možnost prezentovat výsledky svých projektů ve školním časopise, multimediální učebně
- Ve vyučování využíváme krátkodobých projektů
- Zadáváme problémové úkoly v návaznosti na praktický život
- Učíme žáky obhájit jejich názory a činy
- Učíme žáky zvládat stresové situace
- Zařazujeme do výuky řešení problémových úloh
- Vedeme žáky k samostatnosti
- Snažíme se vést žáky k vyvíjení aktivit pro mladší spolužáky
- Zapojujeme žáky do samosprávy (třídní, školní)
- Vedeme žáky k přípravě projektové výuky a podílu na ní (výběr činností, příprava materiálů, tech. pomůcek, organizace)
- Zadáváme problémové úkoly (laboratorní práce, skupinové vyučování)

- Podporujeme tvorbu školního časopisu a umožňujeme žákům do něj přispívat
- Vytváříme prostředí podnětné k diskusi, zaujímání stanovisek
- Volíme metody k soustavnému rozvoji logického myšlení
- Zapojujeme žáky do soutěží, přehlídek a olympiád
- Propojujeme učivo s praxí a žákovou zkušeností
- Pěstujeme u žáka vytrvalost při řešení problémů

2.2.1.2. Konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji a posilování kompetencí k řešení problémů při hodinách občanské výchovy v 6. ročníku

- Při hodinách občanské výchovy je důraz kladen na to, aby hodinu tvořili více žáci, než-li vyučující, proto jsou velmi často zadávány scénky, samostatné vyhledávání z různých informačních zdrojů, často je zadána problémová situace a žáci hledají řešení (např. popis různého chování ve společnosti, popis situace a žáci musí navrhnout, jak danou situaci vyřešit, jak postupovat, kam se obrátit o pomoc – téma šikana, rasismus)
- Své navrhované řešení žáci obhajují ve třídě za dodržení principu dialogu/diskuse
- Výsledné práce ve formě referátů si žáci vystavují ve třídě a nebo v prostorách školy, aktivity, které je zaujaly, popisují ve školním časopise a nebo na stránkách místního Zpravodaje (např. návštěva muzea místní historie a následná anketa s rodiči o tom, jaké znají místní rodáky, historii svého města, porovnání vlastních znalostí před tímto tématem)
- V rámci třídní a školní samosprávy existuje na ZŠ Smržovka deset let Žákovský parlament, jenž tvoří vždy dva zástupci od IV. do IX. třídy, kteří byli zvoleni třídním kolektivem. Parlament je svoláván předsedou nebo místopředsedou (zvolení zástupci z VIII. a nebo IX. třídy), na jednáních vznášejí žáci připomínky, návrhy, dotazy k chodu školy, v případě potřeby konzultují s vedením školy. Zasedání se vždy účastní výchovná poradkyně. Z jednání žáci tvoří zápis (zvolený zapisovatel), ten je umístěován do všech tříd školy. Jednání parlamentu jsou veřejná. S činností a funkcí parlamentu jsou žáci seznamováni na hodinách občanské výchovy a v hodinách vedených třídním učitelem

Kompetence komunikativní

- Vedeme žáky k vhodné komunikaci se spolužáky, učiteli a ostatními dospělými
- Učíme žáky projevit a obhájit vhodnou formou vlastní názor
- Podporujeme přátelské vztahy ve třídách i mezi třídami (společné akce)
- Dáváme žákům dostatečný prostor k vyjádření svého názoru (dětský parlament, podpora školního časopisu)
- Dáváme žákům prostor k vyjádření vlastního názoru
- Učíme žáky naslouchat názorům druhých a reagovat na ně
- Vedeme žáky ke kultivovanému vyjadřování se v ústním i písemném projevu
- Rozvíjíme u žáků písemnou komunikaci osobní i úřední
- Vedeme žáky k práci s denním tiskem
- Umožňujeme žákům přístup k ICT i mimo výuku
- Navštěvujeme s žáky různé instituce (knihovna, radnice, úřad práce)
- Podporujeme diskusi na daná témata
- Poskytujeme prostor pro prezentaci žakovských názorů, poznatků, prací
- Podporujeme skupinovou práci žáků
- Rozvíjíme spolupráci s jinými školami
- Učíme žáky toleranci
- Žáci mohou své názory prezentovat ve školním parlamentu, časopise apod.
- Vedeme žáky k výstižnému pojmenování jevů a věcí
- Vedeme žáky, aby svými slovy vysvětlili naučenou látku, podpořili názor a diskutovali o problému
- Vedeme žáky k používání různých zdrojů informací k vlastnímu rozvoji, zobecnění pojmů, k diferenciaci
- Vedeme žáky k porozumění a vysvětlení problémů
- Vedeme žáky k vytváření kladných vztahů mezi spolužáky, s učiteli a ostatními lidmi
- Vedeme žáky k tvorbě vlastních prací na základě vlastních prožitků i získaných informací
- Vedeme žáky k obhajobě nebo vyvracení názorů, k samostatnému rozhodování
- Vedeme žáky ke kritickému projevu na základě shrnutí daných skutečností
- Vedeme žáky ke spolupráci při řešení úkolů
- Vedeme žáky k běžnému užívání a pochopení gest, zvuků a jiných informačních komunikačních prostředků

2.2.1.3. Konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji a posilování kompetencí komunikativních při hodinách občanské výchovy v 6. ročníku

- V hodinách jsou žáci vedeni k diskusi, kdy formulují svůj názor na zadané téma, učí se slušně a klidně svůj názor obhájit, nehovořit ve chvíli, kdy hovoří někdo jiný, mluvit kultivovaně, uvádět příklady (zadání scének na verbální a nonverbální komunikaci, sestavování pravidel při komunikaci)
- Úvodní hodiny jsou v šesté třídě věnovány sestavování vzájemných pravidel komunikace a chování ve třídě, ve škole, dochází k porovnání pravidel a komunikace v rodině, s cizími lidmi apod. (tvoření třídního „Desatera“, seznámení se se školním řádem)
- V rámci písemné komunikace dochází k pravidelné kontrole sešitů, při referátech, písemných úvahách, prezentacích jsou žáci upozorňováni a nebo sami vyhledávají nesprávné formulace, gramatické chyby. Při použití cizího slova musí autor referátu cizí slovo vysvětlit, případně do další hodiny vyhledat
- Pro rozvoj mezitřídní komunikace jsou na ZŠ Smržovka organizovány sběrové akce, výběr PET lahví a víček, projektové dny (Den prevence, Den ekologie), školní olympiáda, Žákovský parlament, společné mezitřídní týmy ve výukovém programu „Škola ze školou“ (podrobněji uvedeno v příloze pod bodem 2)

Kompetence sociální a personální

- Zajímáme se o názory, náměty a zkušenosti žáků
- Vedeme žáky k prozkoumávání pohledů a názorů odlišných od jejich vlastních
- Zadáváme úkoly, při kterých žáci spolupracují
- Umožňujeme žákům formulovat a hodnotit cíl úkolu a spoluvytvářet kritéria hodnocení
- Umožňujeme diferencované výkony dle individuálních schopností žáka
- Sledujeme úspěšnost žáků
- Zajišťujeme vzdělávací potřeby žáků
- Zajímáme se, jak žákovi vyhovuje způsob výuky
- Podporujeme kooperativní formy práce
- Využíváme skupinovou práci a vzájemnou pomoc při učení

- Vedeme žáky k respektování daných pravidel
- Učíme žáky žít mezi lidmi
- Pomáháme žákům vytvořit představu o sobě samém (sebeúcta a sebeuspokojení)
- Střídáme role ve skupině
- Učíme žáky pracovat v týmu podle společně dohodnutých pravidel
- Podporujeme dobré vztahy mezi žáky
- Vedeme žáky k vzájemné pomoci při učení i při řešení problémů
- Učíme žáky diskutovat, vyjádřit se vlastními slovy a respektovat názory druhých i jejich práci a čerpat z nich poučení
- Vhodnými metodami podporujeme u žáků pocit sebedůvěry
- Motivujeme žáky k aktivnímu zapojení do řešení problémů
- Podporujeme empatii žáků
- Vedeme žáky k toleranci

2.2.1.4. Konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji a posilování výše uvedených kompetencí sociálních a personálních při hodinách občanské výchovy v 6. ročníku

- V hodinách mají žáci prostor pro vyjádření názorů, zkušeností, ale také ke kladení otázek
- Jsou střídány různé formy spolupráce (dvojice, trojice, čtveřice vytvořené dobrovolně, losem, na základě určení pedagoga, spolupráce ve formě celé třídy, kdy na flipart či tabuli žáci doplňují své nápady, společná tvorba prezentace z daného tématu – např. vytvoření kresleného seriálu o státních svátcích a významných dnech na způsob leporela) s následným zhodnocením zapojení daného žáka a také jeho vlastním zhodnocením, jak se na skupinové práci podílel
- Při vzájemném hodnocení prací, vystoupení jsou žáci vedeni k hledání kladů, při rozboru nedostatků k citlivému vyjádření doplněnému vlastními nápady/návrhy na zlepšení (např. představení národnostních menšin na území ČR si žáci do předem připravených listů zaznamenávají své postřehy k danému vystoupení, prezentaci a vlastní návrhy na doplnění spolu s otázkami, čemu nerozuměli, co nebylo jasné apod.)
- Velmi podrobně jsou v hodinách občanské výchovy rozebírány otázky tolerance a to jak v rámci třídy, rodiny, společnosti (žáci si na listy umístěné na zádech píší vzkazy o tom, v čem je jejich spolužák dobrý, co se mu daří, je vedena diskuse, že každý umí

něco jiného a v něčem má nedostatky, jsou pokládány otázky ohledně vzhledu, barvy pleti, náboženského vyznání, u národnostních menšin se osvědčilo hledání zvyků a tradic, četba rómských pohádek apod.)

Kompetence občanské

- Vedeme žáky k respektování individuálních rozdílů (menšiny, národy)
- Učíme žáky znát svá práva a povinnosti
- Učíme děti reagovat v krizových životních situacích
- Vytváříme společenské povědomí
- Klademe důraz na enviromentální výchovu
- Vedeme žáky k chápání a dodržování pravidel slušného chování
- Vedeme žáky k respektování potřeb a práv druhých
- Vedeme žáky k respektování odlišností mezi lidmi (kulturních, fyzických, etnických)
- Vedeme žáky k utváření žebříčku hodnot
- Seznamujeme žáky s kulturním a historickým dědictvím, s tradicemi naší země
- Třídíme odpad
- Vedeme žáky k aktivnímu zapojení do péče o svoje okolí (třída, škola, okolí školy)
- Snažíme se vychovávat žáky tak, aby se chovali zodpovědně
- Vedeme žáky k pochopení povinností a práv žáků i ostatních občanů
- Vedeme žáky k pochopení významu slov – rasismus, xenofobie, šikana
- Vedeme žáky k chápání a přijímání a dodržování právních norem

2.2.1.5. Konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji a posilování kompetencí občanských při hodinách občanské výchovy v 6. ročníku

- Kompetence občanské a jejich rozvoj zcela pokrývají hodiny občanské výchovy (obsahová témata v VI. ročníku: vztahy mezi lidmi, pravidla soužití mezi lidmi, etiketa, vlast a vlastenectví, tradice, Smržovka a mikroregion Tanvaldsko, kulturní projevy a hodnoty, masmédiá, vlastnictví, odlišnost kulturní, národní, rasismus, xenofobie, konflikty mezi lidmi a jejich řešení, extrémismus, empatie, práce, zaměstnání, záliby, dobrovolnické organizace, výhody spolupráce mezi lidmi v porovnání s historickými událostmi, cíle člověka a společnosti)

Kompetence pracovní

- Učíme žáky ovládat různé nástroje, materiály... a manipulovat s nimi
- Vedeme žáky k zodpovědnému a sebekritickému postoji k volbě budoucího povolání
- Společně vypracováváme plán k volbě povolání
- Nabízíme žákům zájmové útvary a tím podněcujeme zájmovou orientaci žáků
- Výběrem volitelných předmětů a zájmových kroužků pomáháme žákům rozvíjet své schopnosti a dovednosti důležité pro profesní orientaci
- Výuku doplňujeme o praktické exkurze
- Motivujeme žáky k aktivnímu zapojení do oblasti svět práce
- Vedeme žáky k objektivnímu sebehodnocení, k dodržování daných pravidel, k plnění povinností a závazků
- Vedeme žáky k ochraně svého zdraví a zdraví druhých
- Vytváříme u žáků kladný vztah k přírodě
- Vedeme žáky k uvědomění se nutnosti ochrany přírody
- Vedeme žáky k zodpovědnosti v práci, jejím plánování a dokončení
- Podporujeme tvořivost, nápaditost
- Vedeme žáky k vytváření vztahů k lidským „výtvorům“
- Vedeme žáky k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny práce
- Učíme žáky ocenit práci druhých a vážit si jí

2.2.1.6. Konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji a posilování kompetencí pracovních při hodinách občanské výchovy v 6. ročníku

- Žáci zdůvodňují a na příkladech dokládají nutnost spolupráce mezi lidmi na všech úrovních, vyhledávají příklady spolupráce ve třídě, ve škole, v obci, ve státě a mezi státy
- Na základě porozumění a zdůvodnění potřeby spolupráce popíší nutnost a užitečnost práce pro člověka jako jedince a pro společnost, sami tvoří plakátky, v čem spočívá přínos práce pro jedince a hledají možné negativní dopady při ztrátě zaměstnání/nehledání si zaměstnání
- Popíší nutnost dělby práce s poukázáním na historický vývoj člověka (téma koresponduje s učivem dějepisu v šesté třídě) a z různých informačních zdrojů vyhledávají, kdo všechno a jak se podílí např. na vyrobení pečiva, školního sešitu

(výrobky zadává vyučující do dvojice-trojice, žáci mají možnost vyhledat a rozpracovat další dle svého zájmu)

- Uvedené téma pokračuje anketou/diskusí či úvahou na téma „Čím bych chtěl být“ a následně „Co ke svému vysněnému povolání potřebuji“, pro lepší pochopení jednotlivých profesí je využíván internet – www.istp.cz, besedy např. s rodiči žáků, návštěva městského úřadu, pekárny apod., ve vyšších ročnících návštěvou úřadu práce
- Tvořivost, nápaditost je v hodinách podporována tvorbou scének, referátů, prezentací, s nástroji – za dodržení bezpečnostních pravidel – je pracováno při tvorbě skřítky Sklenaříčka (téma Smržovka – místní pověsti)
- Podpora ekologického chování je prostoupena tématy vlastnictví, moje město a také tím, že ve škole se celý rok sbírají PET lahve, víčka, 2x ročně je realizován sběr starého papíru, ve třídách jsou umístěny koše na tříděný odpad. V rámci tématu moje město žáci tvoří seznam míst, kde jsou ve Smržovce nádoby na tříděný odpad (a jaký), žáci shlédnou videopořady o využití tříděného odpadu. Ve vyšších ročnících následně tvoříme výstavku obalů s uvedením, kam daný obal patří a jak je dále využíván (recyklace, nevyužitelnost)

Pojetí a rozbor témat obsažených v hodinách občanské výchovy musí být postaveno tak, aby byly splněny výstupy Rámcově vzdělávacího programu ZV – výstupy formulované Školním vzdělávacím programem ZŠ Smržovka a aby docházelo k nabývání/rozšiřování klíčových kompetencí, mezipředmětovým vztahům a také k naplnění průřezových témat. Zároveň musí být hodiny uzpůsobeny mentálnímu věku žáků, respektovat jejich rozdíly, uvádět praktické příklady v návaznosti na život/zkušenosti žáka 6. ročníku. Z tohoto důvodu je neustále pracováno – je vytvářena – zpětná vazba. Cílem zpětné vazby v hodinách občanské výchovy je, aby žák uměl, alespoň částečně, předvídat reakce a chování své i svého okolí a také zapůsobit na žáka tak, aby dosáhl žádoucího způsobu chování. V hodinách je proto využíván dle Reitmayerové (12) tzv. sparing (sdílení pocitů a zážitků), uskutečňuje se reflexe a sebereflexe, mapování různorodosti v řešení problémů, vytvářejí se společné zážitky. Je využívána zážitková pedagogika (hry k posílení dobrých vztahů v kolektivu, hry k odstranění agrese), žáci jsou zapojováni do aktivit školy (podrobněji v příloze bod bodem 2).

2.3. Žák II. stupně ZŠ

Tato kapitola je věnována fyzickému, psychickému/emočnímu a sociálnímu vývoji člověka – žáka s větším důrazem na období dospívání a změny, které toto období přináší včetně případných rizik, která období dospívání mohou provázet.

V současném českém školství je druhý stupeň ZŠ nastaven od VI. třídy, tedy II. stupeň ZŠ začíná navštěvovat žák ve věku 11-12 let. Je to doba, kterou definujeme jako dospívání, nebo-li puberta. Protože ale není jednotný názor na přesný začátek dospívání, jsou zde uvedeny i změny tělesné a psychické v mladším školním věku.

2.3.1. Školní věk a dospívání

Vstupem dítěte do školy po 6. roce věku pro ně začíná, dle Nakonečného (9) , věk povinností místo dosavadního věku her a relativní bezstarostnosti. S přibývajícím věkem se ztrácejí také charakteristické znaky dětскosti jak ve smyslu fyzickém (tělesná vytáhlost), tak i psychickém (úbytek spontaneity, zdokonalování sebekontroly).

Dítě si musí osvojit nové stereotypy a standardy a vyvinout smysl pro povinnost a systematickou školní přípravu. Vstupuje do nové sociální skupiny, školní třídy, v níž se objevují nové normy a role, vznikají první kamarádství a později, zejména u chlapců, charakteristické party vrstevníků. Objevují se první zájmy, většinou sběratelské, a vyvíjejí se vztahy mezi chlapci a děvčaty. Objevuje se logické myšlení, zejména pokud dítě přemýšlí o něčem konkrétním, názorném. Teprve po 10. roce věku dítěte se objevuje přechod k abstraktnímu pojmově-logickému myšlení, k období tzv. formálních operací.

Dítě ve věku 11 let již představuje „uzlový bod ve vývoji“ (V. Příhoda, 1963), nastupuje prepubescence, kdy se dítě začne zajímat více o své sociální okolí a uvolňovat vazby k rodičům a kdy se zvýrazňuje diferenciacе pohlavních rolí a vznikají první přátelství. Prepubescenti usilují o popularitu mezi vrstevníky a o imponování, což nezhřídka vede ke konfliktům s rodiči.

Pubescence (dospívání) je obvykle mezi 13.-14. rokem věku, u děvčat asi o rok až dva dříve (u děvčat dochází k první menstruaci, u chlapců k první poluci). V nástupu puberty jsou však značné interindividuální rozdíly. Dospívající se ocitá v jakémsi mezidobí, přestal být dítětem, ale dospělým se ještě nestal. Je to období vnitřních a vnějších konfliktů, zejména s rodiči, poznamenané zmatky z probuzené sexuality a vnitřními krizemi, tendencí k osamostatňování se a revoltě proti rodičům, zájmem o sebe sama, snahou proniknout do

světa dospělých, vzdorem, předstíranou hrubostí, ale vnitřní sentimentalitou. Objevuje se první láska, resp. zamilovanost, zvýšená výběrová kritičnost (zejména vůči rodičům, kteří ztrácejí autoritu), i výběrová nekritičnost a tzv. černobílé myšlení (ignorování relativismu a různosti hledisek). Dospívající stojí před vážným úkolem volby povolání, v naprosté většině případů není pro odpovědnou volbu disponován a rozhodují o ní rodiče, nejrůzněji bez dostatečného zřetele k jeho zájmům a schopnostem. Dospívání je pokládáno za období krize, vyvolané vnějšími konflikty (dospívající chce být pokládán již za dospělého, ale dospělí to nerespektují), a vnitřních zmatků. Důležitou roli tu hrají sociální a zejména kulturní faktory vývoje, jakož i pohlavní rozdíly. Reakcí na probuzený sexus je onanie.

První lásky bývají jen více či méně krátké epizody, které však mají velký význam pro emoční zrání a sebepoznání. Součástí psychosexuálního vývoje je i další diferenciací v roli svého pohlaví (příprava na pozdější projevy mužnosti a ženskosti). Zájmově je většina dospívajících ještě nevyhraněná, vzácně se mohou objevit výraznější nadání pro sportování, ale i umělecké výkony, zájmy o přírodu a techniku. Sociální interakce probíhají převážně mezi vrstevníky, objevují se charakteristické chlapecké party se společnými aktivitami. Sociální zkušenosti mají rozhodující vliv na sebepojetí, resp. sebehodnocení, které je zdrojem sebevědomí (ne vždy korespondujícího se schopnostmi), resp. různých komplexů (u dívek spojených především s hodnocením vlastního zevnějšku).

Dle Machové (6) můžeme dospívání uvést ve věku 10 – 19 let, přičemž samotná puberta je ve věku 10-15 let u dívek, 11-16 let u chlapců. Od 10 let do 16-17 let hovoříme o časně adolescenci, nad 16-17 let o pozdní adolescenci. Hovoříme-li o dorostu, jedná se o skupinu 14-19 let. Machová (6) hodnotí dospívání takto:

Jedná se o přechodnou fázi, jedinec v tomto stádiu vývoje není ani dítě, ale ani dospělý, jedná se o období kritické – dochází k rychlým a radikálním změnám bio-psycho-sociálním. Ve vyspělých společnostech se jedná o nejrizikovější období na cestě k dospělosti.

Biologická sféra:

- prudký tělesný růst (potřeba železa, vitamínů)
- nové hormonální poměry (pohlavní žlázy, sekundární pohlavní znaky, mění se poměry hormonů v celém organismu)
- změny imunitního systému (více náchylní k infekčním onemocněním)

Psychosociální změny:

- potřeba vytvoření identity osobnosti, podvědomá potřeba vytvořit si systém hodnot = může se narušit hlubokým zážitkem, např. sexuálním, drogy apod.
- výběr povolání a příprava na povolání

- vytváření si správného vztahu k druhému pohlaví
- postupné oproštění od rodiny

V tomto období roste role a vliv vrstevníků, dochází ke krizi autority rodičovské i učitelské – autorita není daná, musí být získaná.

S obdobím dospívání také dochází k:

- prudkému rozvoji schopností
- kritickému pohledu na svět (dospívající je zaujat pro pravdu)
- tvořivému myšlení
- citové instabilitě (úzkostlivost, nespokojenost se svým vzhledem)
- nepředvídatelným reakcím
- snadné sugestibilitě (odvození nečekaných závěrů)

Dospívajícím také chybí:

- psychická vytrvalost
- zkušenost
- schopnost realisticky hodnotit situaci
- neumí se bránit, jedná zkratkovitě
- samostatným jednáním si dokazují dospělost, která není

Celkově mají hodně potíží, které neumí řešit, vysvětlit, sdělit – proto v tomto období stoupá až desetinásobně sebevražednost.

Rizikové chování v dospívání:

- abusus návykových látek
- negativní party a skupiny
- negativní jevy psychosociální
- předčasný sex
- nedrogové závislosti (počítač, mobil)

a také:

- nevhodná volba povolání
- úrazovost (přetížení, nezkušenost)
- nezaměstnanost

Definice zdravého adolescenta:

Nepřítomnost nemocí či vady (tělesné nebo duševní).

Plnění vývojových úkolů tohoto věku (úspěšný přechod do dospělosti).

Nepřítomnost rizikového chování.

Stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody.

Oba dva výše citování autoři se shodují, že období dospívání je obdobím zmatků, výkyvů nálad apod. a také velmi rizikovým obdobím – snaha po dospělosti, uznání, respektu i sebevědomí může vést dospívající k abusu drog, závislosti na počítačových hrách a internetu, předčasnému sexuálnímu životu, extrémistickým skupinám a dalším sociálně patologickým jevům.

2.3.2. Emoce a vývoj člověka

Pojem emoce dle Nakonečného (9): emoce nebo cit označují zvláštní modalitu prožívání, jejíž různé obsahy jsou vyjadřovány takovými slovy, jako radost, smutek, lítost, hněv, atp. V psychologii je pojem emoce používán v následujících významech: 1. mentální stav charakterizovaný cítěním a doprovázený různými tělesnými projevy, který vyjadřuje vztah k nějakému objektu, 2. excitovaný stav mysli, který doprovází cílově zaměřené chování, 3. afektivní stav, který byl vyvolán nějakou překážkou nebo oddálením akce, 4. (podle psychoanalýzy) dynamický projev instinktu, 5. dezorganizovaná odpověď organismu na podnět, 6. aktivita organizovaná převážně autonomní nervovou soustavou (H. B. English a A. C. Englishová, 1958). Podle uvedených autorů se pojmu emoce obecně užívá k vyjádření: 1. komplexního citového stavu doprovázeného charakteristickými motorickými a žláзовými aktivitami, 2. komplexního chování organismu, v němž dominují viscerální komponenty určené autonomní nervovou soustavou. Pojem emoce vyjadřuje jednak stav prožívání označovaný jako cit, jednak s tímto stavem spojené fyziologické změny v organismu.

2.3.2.1. Emoce a období dospívání

V tomto období dochází k tak silným proměnám emocionálního života, že se staly často používanou charakteristikou pro toto celé období. Změny se týkají jak intenzity prožívání a výrazu, tak nové kvality emocí. Jestliže koncem předchozího období dítě už docela dobře kontroluje emoce, v pubertě, v důsledku mnoha tělesných změn, nastává období emoční lability, vyznačující se velmi silnými, často se střídajícími a špatně ovládanými výbuchy emocí, které mnohdy přecházejí do apatie a deprese. Emoce jsou prožívány velmi intenzivně a pronikají hluboce do nitra dospívajícího. Jejich nepoznaná síla a také novost některých prožitků se stává pro dospívající obtížně srozumitelná. Vyvolává potřebu zabývat

se svými stavy a snahu nějak je vysvětlit a pochopit. Dosavadní rozumění emocím se takřka kompletně rozpadá.

2.4. Výchova ve volném čase a rozvíjení klíčových kompetencí

Kapitola je věnována definici volného času v proměnách doby, zhodnocení obsahu a způsobu realizace výchovy (členění aktivit) ve volném čase a také rozбором účastníků. V závěru kapitoly jsou definovány různé typy výchov dle svého zaměření a realizace dle dokumentů Rady Evropy a Evropské unie, k nimž se vztahuje rozbor účinného a efektivního vyučování, na něž výchova ve volném čase navazuje.

Volný čas prošel ve 20. století prudkým vývojem: podstatně vzrostl jeho rozsah a dosah, vliv a význam pro život jednotlivce, věkových a sociálních skupin, celé mladé generace i společnosti. V důsledku vývoje společnosti i volného času samého se proměňovaly obsahy a způsoby jeho realizace a zejména ve druhé polovině století nabývaly na tempu a důsažnosti. V proměnách doby se také rozvíjely přístupy člověka k této oblasti, která dnes prostupuje celý jeho život, v souvislosti s tím významně vzrostly a dále rostou možnosti a význam jeho zhodnocování prostřednictvím pedagogiky volného času. Volný čas poskytuje dnes, jak uvádí Pávková (10), jednotlivci i společnosti možnosti, jež nikdy předtím nebyly v takové míře k dispozici, současně je však také výzvou, s níž s každý musí učit vyrovnávat.

Některé děti a mladí lidé volný čas smysluplně využívat nemohou – s přitažlivou nabídkou se nesetkávají, protože neexistuje a nebo k nim nepronikne. Jinou příčinou jsou sociální nebo finanční důvody, neboť četné aktivity volného času dnes vyžadují značné prostředky a pro část rodin se stávají nedosažitelnými. Jejich volný čas se ochuzuje, neodpovídá předpokladům a ambicím člověka, v extrémních případech se stává nudou, pouhým konzumem, přežíváním nebo prázdňem.

Další se do nabízené a přístupné volnočasové činnosti zapojit nedovedou a svůj volný čas využít neumějí. Nemají dostatek motivace, trpí malou sebedůvěrou nebo nezájmem, setrvávají ve stereotypu nicnedělání, o nic ze svého ani společenského hlediska neusilují. Dostávají se tak blízko k tomu, že svůj volný čas věnují činnostem individuálně nebo společensky nežádoucím, snadněji podléhají negativním závislostem, k osudu druhých lidí jsou lhostejní a nebo se k nim chovají netolerantně, agresivně a xenofobně.

U části lidí se projevuje problém přesně opačný – svůj volný čas naplňují extenzivní a intenzivní pracovní činnostmi, stávají se workoholiky a volný čas de facto odmítají. U testovaných žáků pro tuto diplomovou práci by se mohlo jednat o dva žáky, kteří uvedli, že navštěvují celkem 5 zájmových kroužků týdně – pro tvrzení o nezdravém přepjetí ale nejsou žádné další podklady, žáci neuvedli, zda do kroužků dochází dobrovolně za účelem rozvíjení svých schopností a zájmů a nebo na základě např. nařízení rodičů, vlastní touze po lepších výkonech apod.

2.4.1. Účastníci procesu výchovy ve volném čase

Výchozím i cílovým článkem systému výchovy ve volném čase jsou účastníci a jejich individuální předpoklady, potřeby, motivace, zájmy a nadání. Vzhledem ke specifikce volného času a způsobům jeho realizace zařazuje Pávková (10) mezi ně i dospělé, kteří mezi nimi působí.

Účastníky tedy jsou:

- děti a mladí lidé, kteří se dále člení podle různých hledisek: podle věku (věk předškolní – věk žáka základní školy – dospívající mládež – mladý dospělý) a ve volnočasové činnosti pokračují v dospělosti až do věku seniora, rozdíly podmíněné pohlavím (chlapci – děvčata), rozdíly podle obsahu zájmu a aktivit z něho vyplývajících (vědy přírodní nebo společenské – zájmové technické obory – umění – sport – turistika aj.), podle náročnosti odborného a výchovného zaměření (zájmový – výkonnostní – vrcholový sport), aktivity individuálního rozvoje a činnosti ve prospěch druhých (veřejně prospěšná nebo solidární činnost), výchova demokratického občanství (včetně působení vzhledem k sociálně marginalizovaným nebo menšinám).
- dospělí pracovníci: vychovatelé, animátoři a organizátoři: dobrovolní, externí nebo profesionální. Ti se dále rozlišují podle úrovně připravenosti (na základě školení ve sdružení – v rámci středoškolské nebo vysokoškolské přípravy učitelů, vychovatelů, pracovníků sociální sféry a dalších).
- dospělí pracovníci vytvářející ve státní správě, obecní samosprávě, v asociačním sektoru nebo v médiích příznivé předpoklady pro účast dětí a mládeže na volnočasových aktivitách (řízení – budování prostor a zařízení – zajišťování materiálních, finančních a dalších potřeb). V širokém pojetí sem patří také pracovníci sdružení dospělých občanů, pracovníci nadací i zastupitelé na různých úrovních rozhodování se vztahem k dětem, mládeži a jejich volnému času.

2.4.1.1. Obsah a způsoby realizace volnočasových aktivit

Hlavním způsobem výchovného zhodnocování volného času jsou obsah a způsoby jeho realizace. Přitom se uplatňují tato hlediska členění aktivit v něm uplatněných:

- různý obsah a metody: oddechové (hry – zábavy – vrstevnické kontakty), poznávání přírody, společnosti a člověka (přírodovědné nebo společenskovední soutěže, soustředění nebo expedice), pro tvořivou reprodukci nebo obohacení skutečnosti (umělecká – technická tvořivost), zaměřené veřejně prospěšně (ekologické – sociálně a solidární – multikulturní – ve prospěch handicapovaných).
- rozdílný stupeň individualizace: výrazně individuální (četba – poslech rozhlasu nebo televize – výtvarná tvořivost – individuální sport – činnost na počítači), uskutečňující se společně, avšak bez trvale a cílevědomě rozvíjené vazby na další účastníky (spontánní hry – zábavné činnosti – dočasné vrstevnické kontakty), podmíněné silným a nezbytným poutem spoluúčasti a spolupráce (družstvo kolektivního sportu – umělecký soubor – participační struktura žákovské samosprávy).
- výchovná a sebevýchovná, vzdělávací a sebevzdělávací orientace podle různého cílového zaměření: začíná rozvíjením základního zájmu, jehož víceletá kultivace však může přerůst až do volby studijního oboru a celoživotní profese, členitá škála se naskytuje rovněž z hlediska očekávání a ambicí účastníků (vytvářením běžných vztahů vyplývajících ze společné účasti na aktivitě – různé způsoby soutěžení a soupeření – participace na plnění veřejně prospěšného úkolu).
- uskutečňují se v různých sociálních a výchovných prostředích: uvnitř výchovného systému volného času (sdružení dětí a mládeže – prostory anebo zařízení volného času – neformální vrstevnické skupiny a hnutí – struktury společenské participace – působení médií), ve vazbách na vnější prostředí (specifika působení ve městě a na vesnici – rozdíly v podmínkách malé obce a velkoměsta – národní dimenze – mezinárodní rozměr).
- důležitým předpokladem uskutečňování cílů a aktivit volného času jsou prostory a zařízení, také legislativní, institucionální řízení, příprava a vzdělávání dobrovolných, externích i profesionálních pracovníků, finanční předpoklady a také mediální podpora těchto aktivit.

Výchova prostřednictvím volného času naznačuje různé obsahové a institucionální možnosti působení individuálního, prostřednictvím sdružení, zařízení nebo médií. Výchova

k volnému času umožňuje utvářet, rozvíjet a kultivovat dovednosti a schopnosti, motivace a kompetence potřebné pro jeho hodnotnou realizaci. Společným cílem je uschopňovat zejména děti a mladé lidi k tomu, aby se z bohatých nabídek učili a uměli volit a aby tato volba byla ku prospěchu jich samotných, jejich okolí i celé společnosti.

2.4.1.2. Typologie výchov dle dokumentů Rady Evropy

V posledním desetiletí se v dokumentech Rady Evropy a Evropské unie rozšířilo pojetí, kterému odpovídají následující pojmy:

- výchova formální (éducation formelle) je systémem, který se uskutečňuje na školách nebo odborných vzdělávacích zařízeních, je zajišťován a podporován státem, věkově odstupňován a zahrnuje věk mladého člověka od základního po vysokoškolské vzdělání, jeho dokončení je potvrzováno dokladem o absolvování.
- za výchovu informální (éducation informelle) se pokládá učení vyplývající z každodenního kontaktu a zkušenosti s rodinou, prací, přáteli, vrstevnickými skupinami, médii a vlivy dalších činitelů, kteří působí v různých životních prostředích, může probíhat cíleně, zpravidla však toto působení není záměrné.
- výchovou neformální (éducation nonformelle) se rozumí cílená a strukturovaná aktivita mimo formální výchovný systém, neprobíhá zpravidla ve škole nebo v odborném vzdělávacím zařízení a nebývá ukončena udělením dokladu.

Za hlavní rozdíl mezi výchovou informální a neformální se pokládá skutečnost, že první je víceméně dána a neuskutečňuje se z rozhodnutí jedince, druhá z něho naopak vychází, realizuje se prostřednictvím dobrovolné aktivity člověka, má proto nejbližší k výchově ve volném čase. Charakterizují ji tyto rysy:

- je součástí myšlenky a praxe celoživotní výchovy a vzdělávání
- zahrnuje svobodu a dobrovolné rozhodování o účasti na aktivitách, které poskytují nejen věcné a odborné znalosti a dovednosti, nýbrž také schopnosti a sociální kompetence (demokratické občanství – rovnost muže a ženy – ekologické uvědomění – tvořivý a aktivní přístup – účast a angažovanost na životě společnosti)
- obsahuje výrazné prvky demokratismu

2.4.1.3. Výchovně – vzdělávací procesy

Účinné, efektivní vyučování je v podstatě příprava a realizace takových učebních činností (stanovení úkolů, navození podmínek pro vznik učebních zkušeností), které úspěšně vedou k tomu, že u žáka nastává učitelem zamýšlený typ učení (získávání znalostí, dovedností, postojů a porozumění). Aby k tomuto došlo, musí vyučování splňovat tyto podmínky:

- získat a udržet žákovu pozornost zaměřenou na učební činnost
- získat a udržet žákovu motivaci a úsilí učit se prostřednictvím učební činnosti
- učební činnost má být přiměřená tomu typu žákova učení, který chce učitel navodit

S uměním úspěšně vyučovat je zásadním způsobem spojena nutnost rozvíjet jak rozhodovací, tak výkonné dovednosti učitele. Hlavním úkolem učitele je navrhnout takovou učební činnost, při níž jednotliví žáci co nejefektivněji získávají dovednosti a poznatky, které jsou výukovým cílem dané vyučovací hodiny. Plánování a příprava vyučovací hodiny obsahují tyto čtyři hlavní prvky:

1. Výběr výukových cílů, kterým bude vyučovací hodina věnována.
2. Výběr činností a rozvržení hodiny – výběr typu a charakteru činností, které budou použity (např. výklad, práce ve skupinách, čtení), pořadí a časové rozvržení jednotlivých činností a výběr všech pomůcek, které budou při výuce použity.
3. Příprava všech pomůcek, které učitel hodlá využít – příprava různých materiálů, vypracovaných vzorových příkladů, organizace uspořádání učebny apod.
4. Rozhodnutí o způsobu sledování a hodnocení postupu práce žáků a jejich výsledků v průběhu hodiny i po jejím skončení, aby bylo možno zhodnotit, zda žáci dosáhli zamýšlených výukových cílů.

Ze všech dovedností podílejících se na efektivní výuce je pravděpodobně nejdůležitější, dle Kyriacoua (5), citlivost učitele k potřebám žáků. To se týká dovednosti učitele plánovat vyučovací hodiny a přizpůsobovat i pozměňovat jejich realizaci s ohledem na to, jak na výuku reagují různí žáci, aby bylo podpořeno jejich učení. Výběr vzdělávacích cílů pro konkrétní vyučovací hodinu není snadné. Přinejmenším tyto cíle musejí přispívat k širším vzdělávacím záměrům školy. Vzdělávací projekt školy by měl:

- podporovat duchovní, morální, kulturní, duševní a tělesný rozvoj žáků ve škole a ve společnosti
- připravit žáky na využívání příležitostí, pocit zodpovědnosti a uplatňování zkušeností, spojených s reálným životem

Dle RVP ZV (3) by také všemi výukovými hodinami mělo prostupovat nabývání klíčových kompetencí. K tomuto cíli by měl učitel zaměřit své hodiny při využití nových didaktických metod a postupů (různé formy výuky, využití skupinové práce, větší zapojení žáků do výuky, nové pomůcky, odkazy na reálný život a hledání řešení u problémových úkolů, sebehodnocení žáků apod.). V současné době je proto také, dle Silbermana (13) více zaváděno kooperativní učení - studijní úkoly jsou zadávány malým týmům, což podporuje vzájemné vztahy mezi spolužáky, zvyšuje rozmanitost názorů, na druhou stranu se ale členové týmu mohou na práci podílet nestejnou měrou, může mezi nimi váznout komunikace a může dojít ke zmatkům. Vhodnou variantou může také být partnerské (vrstevnické) vyučování, kdy žák je schopen předávat nastudovanou látku druhým, čímž prokazuje nejenom zvládnuté učivo, ale i schopnost pomáhat druhým. Samostatné učení, které dává příležitost převzít osobní zodpovědnost za své učení a také afektivní učení, nebo-li učení hodnotám a postojům, kdy se žáci učí lépe porozumět svým pocitům, osvojují si nové hodnoty a postoje, projektové vyučování - na školách jsou realizovány projektové dny zaměřené na posílení spolupráce mezi žáky, na ekologické chování, výchovu k demokracii, rozvoj komunikačních a sociálních dovedností atp. Jak již ale bylo zmíněno výše, k rozvoji kompetencí nedochází pouze ve výuce, ale také při volném čase žáků, ve vrstevnických skupinách, v rodině, ve společnosti.

Žák druhého stupně stráví ve škole denně zhruba šest vyučovacích hodin, což je celkem 270 minut přímého vyučování a 60 minut přestávky, která je nejenom pro oddechnutí si, uspokojení fyziologických potřeb, ale také slouží k intenzivnímu kontaktu se spolužáky/třídou. Vzhledem k odlišným zájmům žáků, odlišnému vnímání potřebnosti dovedností, znalostí apod., nevnímá a nevyužívá každý žák všechny vyučovací hodiny stejně. Jsou předměty a vyučovací hodiny, kdy je žák aktivní a plný zájmu, v jiných je naopak neaktivní, někdy znuděný, k některým předmětům má odpor či nechuť. Důležité je zde hledisko kompetentnosti učitele (naplnění kompetence předmětové, didaktické/psychodidaktické, pedagogické, diagnostické a intervenční, sociální, psychosociální, komunikativní, manažerské, normativní a profesně a osobnostně kultivující) a také motivace žáka a jeho inteligenční (obecné a specifické) předpoklady. Není ale reálné, aby žák využil všechny vyučovací hodiny na maximum, s postupujícím časem dochází ke ztrátě pozornosti, únavě a tím pádem k celkovému poklesu výkonnosti, kdy ani zajímavé aktivity či podnětné úkoly nemusí splnit předpokládané cíle hodiny/rozvoje kompetencí a to i v případě, že žák navštěvuje školu, která je otevřená životu a praxi a snaží se o tvořivý přístup. Maňák (7) ve svých rozbořech výzkumů uvádí, že pro mnohé žáky je škola přitažlivá

tím, že se v ní setkávají s kamarády, jiní vítají možnost uplatnit se ve školním parlamentu nebo klubu, další hledají příležitost podílet se na nějaké zajímavé činnosti. Dále také potvrzuje skutečnost, že žáci se ve výuce hlavně soustřeďují na to, co je baví, v čem prožívají úspěch a škola, jak uvádí, málo usiluje o optimální motivaci žáků, jednostranně se prezentuje jako instituce, které se žáci musí podřídít. Proto se často z řad žáků ozývá, že se ve škole nudí. Požadavky sice pod tlakem plní, ale bez zájmu a vlastní iniciativy.

Doba po výuce, nebo-li volný čas je u žáků delší, než-li doba strávená přímou výukou – v dotazníkovém šetření k této práci sice žáci nejčastěji uváděli, že mají týdně 4-5 hodin volného času na své záliby, tedy 60 minut denně, ale z dalších odpovědí vyplynulo, že čas strávený u televize, počítače či v zájmovém kroužku a nebo při sportu nezahrnuli do svého volného času. Pokud bychom odpovědi žáků shrnuli tak, že volným časem vnímáme čas, kdy se žák nepřipravuje na vyučování a neplní domácí povinnosti, mají žáci v průměru 5 a více hodin denně pro sebe, tedy 300 a více minut, ve kterých je možno klíčové kompetence dále rozvíjet a nebo také naopak.

V případě, že žák navštěvuje zájmový kroužek, který si vybral sám, je k činnosti/vzdělávání/rozvoji klíčových kompetencí, které se kroužek věnuje, již vnitřně motivován.

2.5. Škola jako realizátor volnočasových aktivit

V této kapitole jsou uvedeny argumenty pro podporu rozvoje zájmových kroužků na školách, jsou zde uvedeny příklady rozvoje klíčových kompetencí při zájmových aktivitách a také příklady toho, jak se účastník zájmového kroužku realizovaného ve škole stává účastníkem a také realizátorem nepsaného, vnitřního kurikula školy.

Školu Průcha (11) definuje jako instituci přispívající k celkovému rozvoji jedince. Poskytuje mu takové poznatky a speciální dovednosti, které by nemohl získat pouhou zkušeností ze svého prožívání mimo školu. Škola je také ochranné zařízení, protože vede mládež k hodnotám a ideálům, které jsou ve společnosti zastíněny špatnými příklady dospělých. Škola tak vlastně garantuje mladým lidem příznivé prostředí do doby, než jsou schopni stát na vlastních nohách. Škola je také formovatel lidských bytostí, formuje mladou generaci podle určitých norem a hodnot. Společnost požaduje po škole, aby připravila mladé lidi na jejich fungování na trhu práce a také pro další vzdělávání nutné k výkonu profesí. Na druhé straně škola má za úkol potlačovat určité návyky, které jsou ve společnosti přítomny,

ale z hlediska sociální politiky jsou nepřijatelné (návyky na drogy, kouření). Škola je institucí, která je zároveň součástí životního prostředí dětí. Protože děti tráví ve škole značnou část svého každodenního času, ve škole základní devět let svého života, je škola místem, kde děti vyrůstají a vyvíjejí se. Z toho vyplývá její úkol být nejen profesionálně dokonalým zařízením pro edukaci, ale také místem, kde děti nacházejí příjemné prostředí k životu.

Z pohledu realizace volnočasových aktivit je škola prostředím, které je žákům známé, minimalizuje se zde riziko např. úrazů při dojíždění do jiných organizací apod., žák i rodič zná vedoucího kroužku/pedagoga, dochází k posilování vztahů mezi spolužáky a žáky školy, mezi pedagogem a žákem – dochází k neformálnímu setkávání pedagoga a žáka, kdy pedagog není v danou chvíli vnímán jako učitel, ale člověk, který sdílí s žákem stejný zájem, zálibu. Při těchto aktivitách se žák může pedagogovi svěřit s případnými negativními jevy ve škole, pedagog má možnost žáka poznat i z jiného úhlu, než v rámci svého vyučovacího předmětu. Například pedagog II. stupně s aprobační matematika-fyzika, který vede zájmový kroužek zaměřený na turistiku, pozná své žáky ve zcela jiných situacích, než při běžné hodině, zároveň má ale možnost do kroužku vnést učivo svých hodin, ale zcela jinou formou.

Účastníci např. výtvarných kroužků se mohou podílet na výzdobě třídy a školy, v kroužcích cizích jazyků dochází k procvičování učiva, kroužcích počítačů se žáci učí jak efektivně počítače používat, ale také rozlišovat smysluplné využití internetu a pouhý konzum, kroužky sportovní vedou žáky ke zdravému životnímu stylu, týmovosti, jednání fair play. Odborně a vhodně vedené volnočasové aktivity/zájmové a sportovní kroužky formují žáky k samostatně jednajícím osobnostem, vybavují účastníky znalostmi a jinými vlastnostmi nutnými pro pracovní výkony, účastníci získávají určité způsoby chování a názory, vytváří si o sobě a ostatních určitý obraz, učí se zastávat role – dochází zde k rozvoji klíčových kompetencí, kdy lze říci, že všechny zájmové a sportovní kroužky posilují a rozvíjejí klíčové kompetence komunikativní a sociální, k učení, řešení problémů, občanské. Většina zájmových kroužků rozvíjí také kompetence pracovní. Kvalitně trávený volný čas je pro žáka vždy přínosem, pokud jsou ale aktivity realizovány ve škole, dochází zde navíc k naplnění a pozitivnímu formování skrytého kurikula, které je pro zdravou, fungující školu nezbytností.

V praktické části bylo prokázáno, že žáci ZŠ Smržovka si ze shodných kroužků nabízených školou a nebo dvěma Domy dětí a mládeže vždy vybrali kroužek realizovaný ve škole, jinou instituci navštěvují v případě, že zájmový/sportovní kroužek není školou nabízen. Žáci gymnázia navštěvují oproti žákům ze Smržovky více jiné instituce, neboť jejich škola zájmové kroužky nenabízí. Na základě toho ale část respondentů žádný kroužek nenavštěvuje, neboť je pro ně náročné dojíždění, případně jsou nabízené kroužky finančně nedostupné.

Zájmové kroužky realizované na ZŠ Smržovka jsou financovány zřizovatelem školy – Městským úřadem Smržovka, cena pro žáka je 200 - 300,-Kč za školní rok. Nabídka zájmových/sportovních kroužků na ZŠ Smržovka a Domě dětí a mládeže v Tanvaldu a v Jablonci nad Nisou je uvedena v příloze č. 4, 5, 6.

2.6. Nevhodně trávený volný čas

Obsahem této kapitoly je nástin negativ volného času. S ohledem na doporučený rozsah práce zde nejsou podrobně popsána všechna možná negativa nevhodně tráveného času, ale ta, která se objevila u nejvyššího počtu respondentů u předvýzkumu a u dotazníkového šetření mezi žáky a studenty.

Volným časem je v této práci chápán čas, který má žák sám pro sebe, čas, jehož náplň si určuje sám. Na základě předvýzkumu, realizovaného v hodinách občanské a rodinné výchovy mezi žáky II. stupně ZŠ Smržovka ve školním roce 2007-2008, bylo zjištěno, že žáci disponují velkým množstvím volného času, nezřídka i šest a více hodin denně. Při tomto předvýzkumu bylo zjištěno, že žáci tento čas tráví velmi často u televize a také u počítače, kde nejčastěji hrají počítačové hry (bojovné a nebo historické, kdy získávají „protivníkovo“ území, na němž rozšiřují své vesnice, hradiště apod.) a nebo surfují po internetu, kde si stahují hudbu, zajímají se o životy celebrit a také velmi často chatují se spolužáky a nebo neznámými lidmi. Poměrně malá část žáků využívá internet k obohacení znalostí, sledování zpravodajství apod. – výjimku zde tvoří žáci, kteří se intenzivně zajímají o přírodu či sport – ti potom internet využívají ke sledování sportovních přenosů, stahování fotografií a informací o životě zvířat apod. Velmi často také žáci uváděli, že volný čas tráví se svými kamarády v partě, kdy ale není určen program – parta se sejde na obvyklém místě a zde se teprve domlouvá, co se bude dělat, velmi často je čas tráven povídáním si o „něčem“ – zhodnocení školního dne, popis vztahů doma s rodiči, sourozenci, partnerem. Jak vyplývá z grafů uvedených v praktické části, i když navštěvují žáci jeden či více zájmových kroužků, mají i tak velké množství volného času, který tráví výše popsaným způsobem. Domácí povinnosti jsou zanedbatelnou částí jejich denního vytížení, poměrně málo času věnují žáci i přípravě do školy a tvořením domácích úkolů, což je dáno i tím, že obecně klesá počet zadaných domácích úkolů, cvičení a referátů – v souvislosti se zavedením RVP ZV a ŠVP je kladen větší důraz na spolupráci žáků v hodinách a tak je těžiště přípravy i realizace projektu dáno do školního vyučování.

2.6.1. Nadměrné sledování televize, internetu

Základním předpokladem užívání těchto médií, jak uvádí Jiráček (4), je schopnost porozumět jejich obsahům. To předpokládá určitý stupeň vzdělání, respektive gramotnosti ve vztahu k médiím – jde o pochopení vzniku a nabízeného významu mediovaných sdělení. Média hrají natolik zásadní roli v životě jednotlivce i společnosti, že pochopení základních principů mediální komunikace představuje samo o sobě jistý stupeň vzdělání.

Je otázkou, nakolik je žák II. stupně v této oblasti vzdělán a také jaké pořady sleduje. Jak ukázalo dotazníkové šetření, nejčastěji sledovanými pořady jsou mnohadišné seriály české a americké produkce. Obsahem těchto seriálů je řešení rodinných vztahů, nikoliv ale z pohledu reálného života, ale tak, aby diváka děj a zápletky zaujaly, dochází zde k mnoha různým vztahovým propletencům, výměnám partnerů apod. – dětský divák potom ale může vnímat kvalitní, trvalý partnerský vztah za nezajímavý, nudný a de facto nenormální.

Nadměrné sledování televize také může vést ke zhoršení zraku, otylosti a z hlediska psychosociálního k úbytku – nerozvíjení sociálních vztahů.

Internet/počítač sám o sobě jako zdroj informací může být využíván ve velmi pozitivním směřu, to je ale – dle výsledků šetření – minimální. Žáci tráví velké množství času u počítačových her, kde lidský život nemá žádnou hodnotu, také chatováním se spolužáky, kdy pro rozvoj komunikačních a sociálních dovedností by bylo daleko vhodnější sejít se/hovořit osobně. Velmi často také žáci vyhledávají internetovou komunikaci s cizími lidmi, což může v krajním případě vést i k násilným trestným činům. Celkově mohou mít žáci, trávící velké množství času u počítače, zkreslený pohled na realitu, jsou citově ochuzeni, mají horší vyjadřovací schopnosti, postrádají empatii pro jednání a chování druhých, v konečném stádiu se i druhým lidem vyhýbají a uzavírají se do svého vlastního světa. Dalším nebezpečím je potom přístup k informacím, záběrům, názorům, které neodpovídají jejich věku a jejich schopnosti porozumění, vnímání pravdivosti, rozlišení obsahu podané informace apod. Ke zdravotním rizikům patří zhoršení zraku, poruchy držení těla, možnost nevhodných stravovacích návyků s následkem otylosti a s tím související další zdravotní rizika.

2.6.2. Parta

Partu definuje Sochůrek (14) jako časově stálou skupinu lidí, kteří se sdružují na základě určitých společných potřeb, názorů, zájmů a mají obvykle vytvořenou určitou

hierarchickou strukturu. Společné zájmy mohou být plně v souladu se zájmy společnosti, jedná se o party, přesněji řečeno sdružení, zájmové útvary, pozitivní a společnost je podporuje. Opakem jsou ale party negativní, které jsou zahrnovány mezi skupinovou trestnou činnost. Závažnost páchané trestné činnosti je závislá zejména na organizovanosti party a velmi často i na jejím vůdci. V partách se soustřeďují nejvíce mladí lidé. V průběhu dospívání klesá závislost mladého člověka na rodičích, oslabuje se jejich vliv, stejně jako se oslabuje vliv školy a obecně názorů dospělých. Zjednodušeně lze říci, že čím menší vliv má na mladého člověka rodina, čím menší je autorita rodičů a klima v rodině, tím větší má na mladého člověka vliv parta, která původně nemusí vznikat za účelem páchaní trestné činnosti. Mladý člověk pozoruje a citlivě vnímá rozpory mezi činy a slovy, skutečností a ideály proklamovaných dospělými. To vede často k velmi okázalému pohrdání životními zkušenostmi rodičů i obecně hodnotami, uznávanými dospělou populací. Svým sklonem ke zevšeobecňování pak mladý člověk ztrácí i cenné hodnoty. Zvláštnosti dospívání vedou velmi často k hodnotovému chaosu v mysli žáků/dospívajících. V partě ztrácí mladý člověk pocity méněcennosti, nachází zde možnost uplatnění a seberealizace. Parta dává svým členům možnost svěřit se se svými prožitky a myšlenkami bez zábran, uvolnit se z emocionálního napětí. Parta zvyšuje u jedince pocit sebejistoty a je podporou při činech směřujících k nezávislosti na autoritě dospělých. Dává pocit vlastní hodnoty, protože v malé skupině lze nejlépe ukázat všechny své přednosti a dovednosti. Negativní parta (resp. její členové) se vyznačuje vandalismem, trestnou činností, inklinací k návykovým látkám a činnostem (alkohol, cigarety, automaty, nelegální drogy), dalším nebezpečím jsou potom zcela organizované party, respektive hnutí založené na extrémismu (rowdies-fanoušci, skinheads aj.).

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. Cíl výzkumu a předpoklady

Výzkum byl zaměřen na zjištění množství času, který mají žáci a studenti k dispozici a také na obsah jeho trávení. Bylo předpokládáno, že žáci a studenti disponují velkým množstvím času, který mohou trávit dle svého uvážení, předpokladem byly nejméně tři hodiny denně (ve všední den), přičemž větší množství volného času bylo očekáváno u žáků základní školy.

Dalším cílem bylo prokázat předpoklad, že žáci ZŠ Smržovka upřednostňují při výběru shodného zájmového kroužku nabízeného školou či jinou institucí školu, a to z důvodu časových i finančních.

3.2. Výběr základního souboru

Ve školním roce 2007-2008 bylo osloveno celkem 202 žáků z II. stupně ZŠ Smržovka a odpovídajících ročníků víceletého Gymnázia Tanvald. Do přehledu nebyly zařazeny tři dotazníky z důvodu jejich neúplnosti, praktická část práce tedy vychází ze souboru 199 platných odpovědí, přičemž 102 odpovědí je studentů gymnázia a 97 žáků základní školy. Respondenti byli ve věku 11 – 15 let, pět respondentů bylo ve věku 16 let.

3.3. Použité metody

3.3.1. Předvýzkum

V hodinách občanské a rodinné výchovy byl formou ankety, ale i rozhovorů se žáky na ZŠ Smržovka realizován předvýzkum, který byl zaměřen na množství volného času u těchto žáků a také na způsob jeho trávení. Na základě tohoto předvýzkumu byl sestaven dotazník, z něhož vychází teoretická část práce.

3.3.2. Šetření formou dotazníku

Žáci a studenti vyplňovali anonymně dotazníky, kdy zatrhávali jednu nebo více z nabízených odpovědí, u odpovědí „jiný důvod“ měli možnost důvod vypsát. Dotazník byl

zadáván žákům VI. – IX. tříd na ZŠ Smržovka autorkou této práce, v odpovídajících ročnících víceletého gymnázia třídními učiteli, kteří byli autorkou podrobně instruováni. Dotazník pro žáky ZŠ Smržovka se odlišuje v rozsahu otázek, neboť na ZŠ Smržovka oproti Gymnáziu Tanvald jsou realizovány volnočasové aktivity/zájmové kroužky, a proto byli žáci dotazováni, zda o nabídce těchto kroužků vědí a také zda a v jakém rozsahu je navštěvují.

3.3.3. Rozhovor se žáky

Se žáky ZŠ Smržovka bylo hovořeno o problematice volného času opakovaně, a to jak v rámci předvýzkumu, tak jako součást hodin občanské a rodinné výchovy, při realizaci projektových dnů, při zasedání Žákovského parlamentu a také individuálně, neboť autorka práce je učitelkou občanské a rodinné výchovy na II. stupni ZŠ Smržovka a také výchovnou poradkyní a metodičkou prevence.

Se studenty gymnázia bylo hovořeno po vyplnění dotazníku prostřednictvím třídních učitelů, obsahy rozhovorů nejsou v této práci uvedeny, neboť v každé třídě bylo toto téma pojato jinou formou.

3.3.4. Průzkum v terénu

Byla zjišťována nabídka a také cena zájmových kroužků v Domě dětí a mládeže Ulita Tanvald a v Domě dětí a mládeže Vikýř v Jablonci nad Nisou, jelikož tyto organizace jsou nejbližšími institucemi tohoto typu pro studenty gymnázia i žáky ZŠ Smržovka. Další shodnou institucí je Dům dětí a mládeže v Železném Brodě, ten je ale pro žáky ZŠ Smržovka vzhledem k infrastruktuře nedostupný a studentů gymnázia bydlících v Železném Brodě je dle sdělení vedení gymnázia minimální procento oproti studentům bydlícím v okolí Tanvaldu a nebo dojíždějícím z Jablonce nad Nisou, Lučan, Smržovky, Desné, Kořenova a Harrachova.

3.3.5. Práce s odbornou literaturou

K získání informací, poznatků a námětů k této práci byla prostudována literatura uvedená v Seznamu literatury, literatura citovaná je uvedena zvlášť.

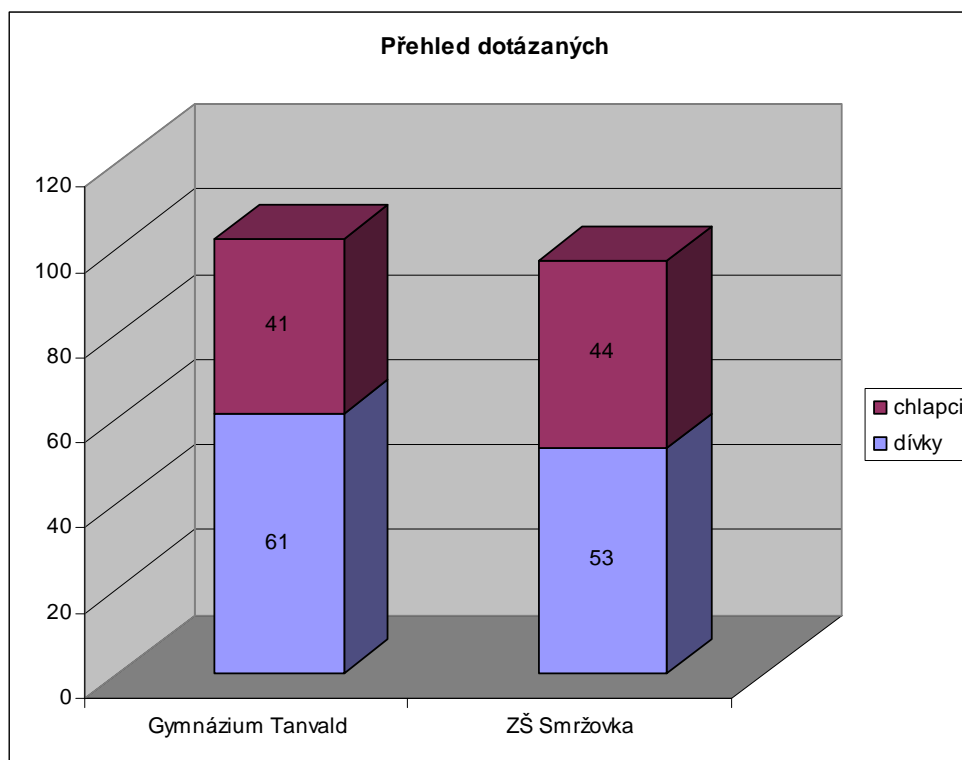
3.4. Vlastní řešení

Při statistické analýze bylo vycházeno z předpokladu, že respondenti odpovídali na položené otázky pravdivě. Získané údaje byly rozděleny do níže uvedených okruhů. Pro názornost a přehlednost jsou data zobrazena v tabulkách a také v grafech.

3.4.1. Přehled dotázaných

Celkově bylo dotázáno 202 žáků z II. stupně ZŠ Smržovka a odpovídajících ročníků víceletého Gymnázia Tanvald. Do přehledu nebyly zařazeny 3 dotazníky z důvodu jejich neúplnosti. Přehled byl tedy sestaven ze 199 platných odpovědí.

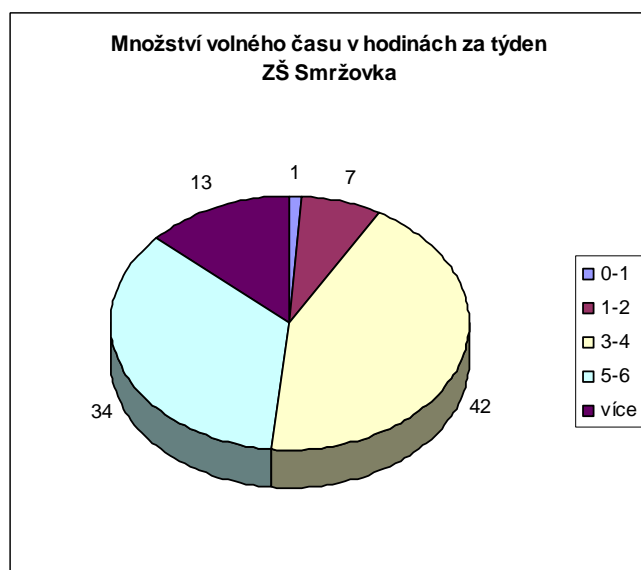
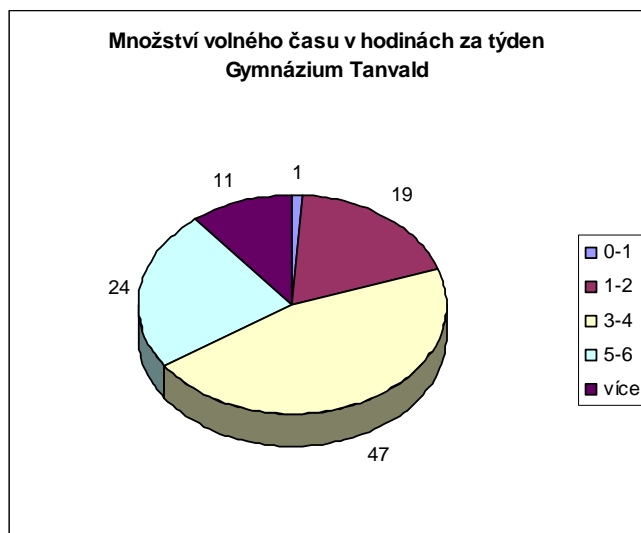
	celkem		dívky		chlapci	
	abs	%	abs	%	abs	%
Gymnázium Tanvald	102	51,26	61	30,65	41	20,60
ZŠ Smržovka	97	48,74	53	26,63	44	22,11
celkem	199	100	114	57,29	85	42,71

3.4.2. Množství volného času

Největší počet respondentů uvedlo, že má k dispozici 3-4 hodiny týdně na své záliby, pro sebe. Tento údaj ale nekoresponduje s výsledky ohledně času stráveného u PC, televize, na kroužcích apod. Tyto výše uvedené aktivity respondenti patrně nevnímají jako součást "volného času".

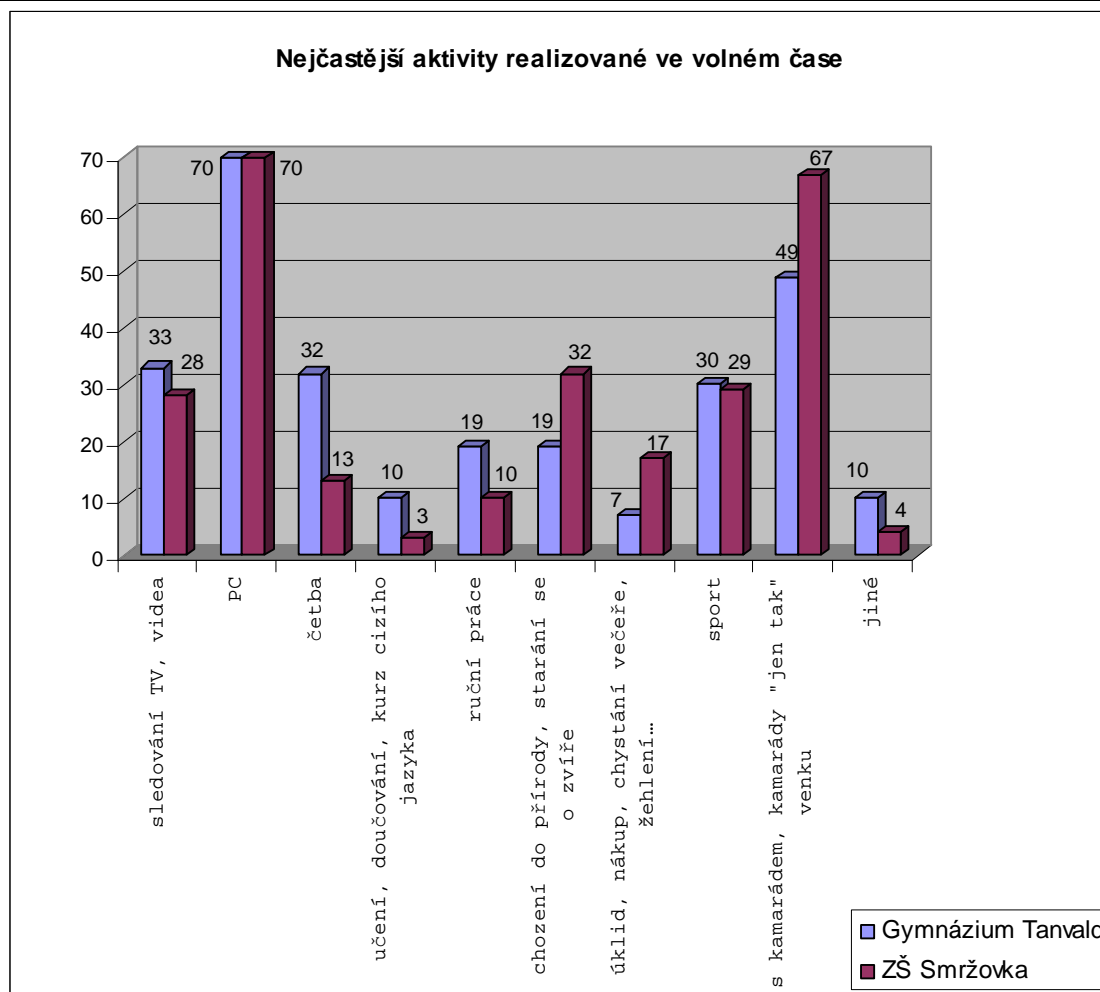
hodiny za týden	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
0-1	1	0,98	1	1,03
1-2	19	18,63	7	7,22
3-4	47	46,08	42	43,30
5-6	24	23,53	34	35,05
více	11	10,78	13	13,40

3.4.3. Nejčastější aktivity realizované ve volném čase

Nejčastějšími aktivitami u obou skupin respondentů ve volném čase je na prvním místě PC (hry a surfování po internetu), na druhém místě neorganizované schůzky s kamarády. Třetí nejčastější vykonávanou aktivitou je u žáků gymnázia sledování TV a videa, u žáků ZŠ pobyt v přírodě či péče o zvíře.

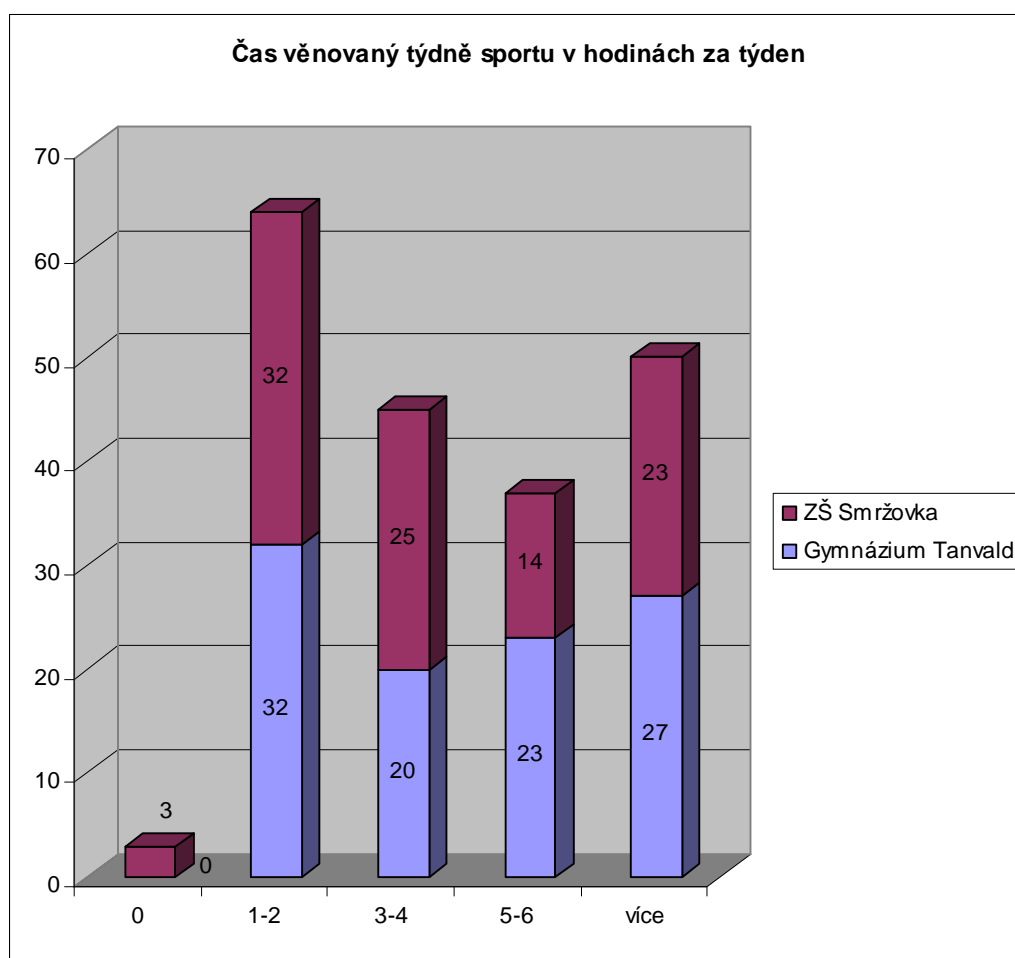
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
sledování TV, videa	33	11,83	28	10,26
PC (hry, surfování po internetu)	70	25,09	70	25,64
čtení	32	11,47	13	4,76
učení, doučování, kurz cizího jazyka	10	3,58	3	1,10
ruční práce (kreslení, šití, vyšívání...)	19	6,81	10	3,66
chození do přírody, starání se o zvíře (kůň, pes...)	19	6,81	32	11,72
úklid, nákup, chystání večeře, žehlení, hlídání sourozence	7	2,51	17	6,23
sport (organizovaně v klubu, sám v posilovně...)	30	10,75	29	10,62
s kamarádem, kamarády "jen tak" venku	49	17,56	67	24,54
jiné	10	3,58	4	1,47

3.4.4. Čas věnovaný týdně sportu

Třetina dotazovaných věnuje 1-2 hodiny týdně sportu (mimo TV ve škole).

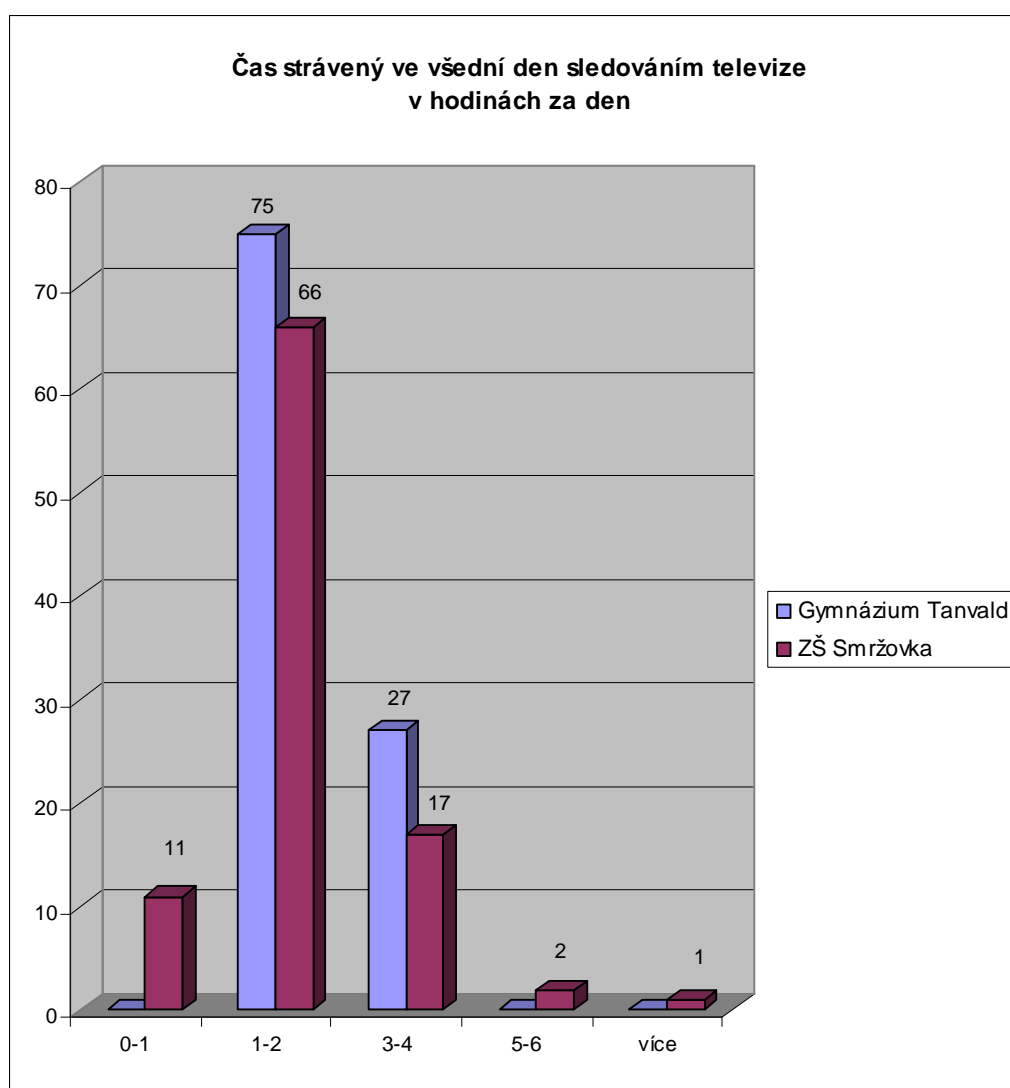
hodiny za týden	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
0	0	0,00	3	3,09
1-2	32	31,37	32	32,99
3-4	20	19,61	25	25,77
5-6	23	22,55	14	14,43
více	27	26,47	23	23,71

3.4.5. Čas strávený ve všední den sledováním televize

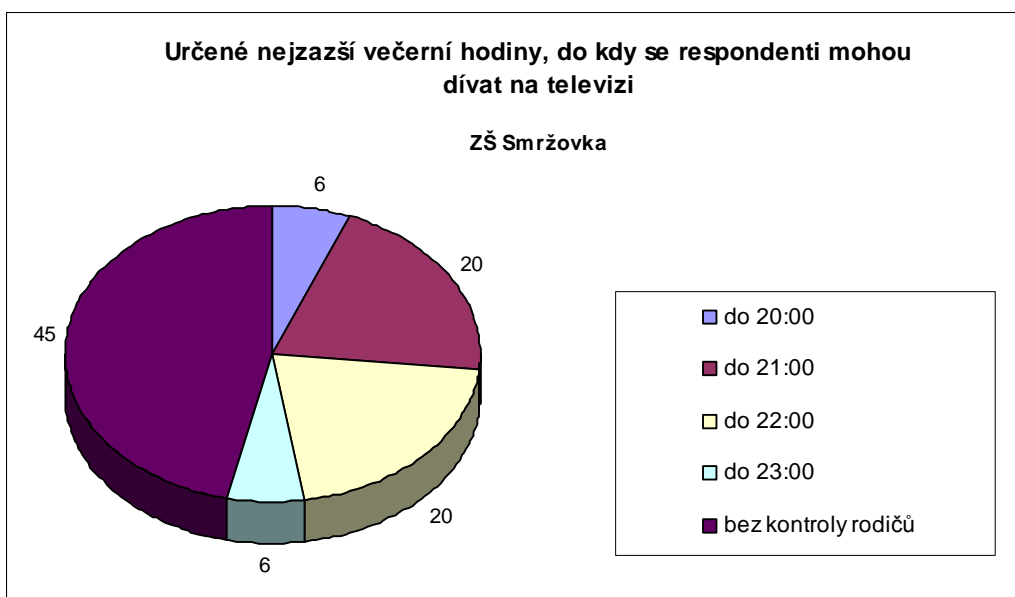
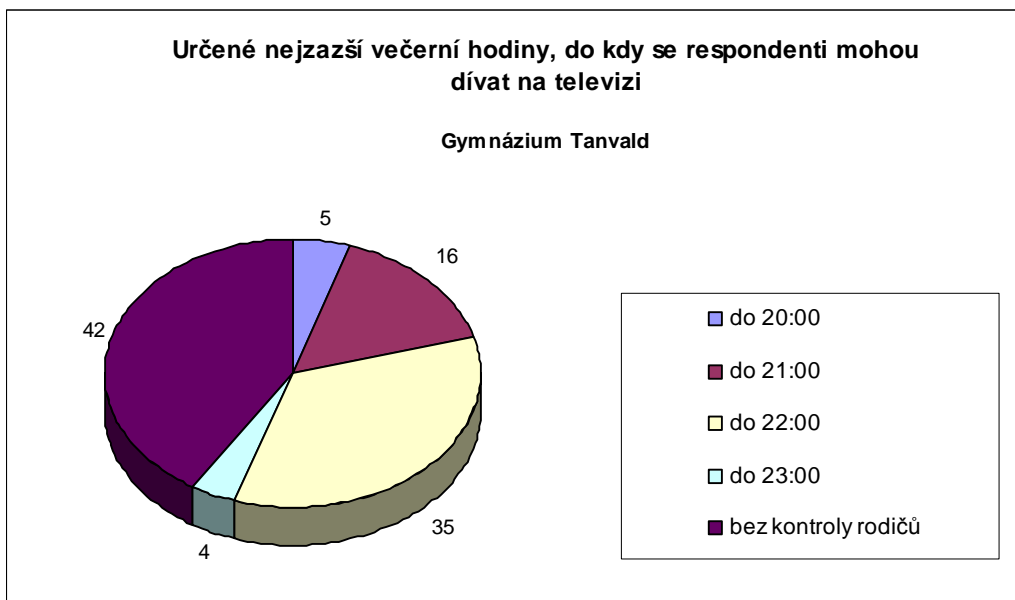
Většina dotazovaných sleduje televizi 1-2 hodiny denně, pouze tři respondenti více jak 4 hodiny denně.

hodiny za den	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
0-1	0	0,00	11	11,34
1-2	75	73,53	66	68,04
3-4	27	26,47	17	17,53
5-6	0	0,00	2	2,06
více	0	0,00	1	1,03

3.4.6. Určené nejzazší večerní hodiny, do kdy se respondenti mohou dívat na televizi

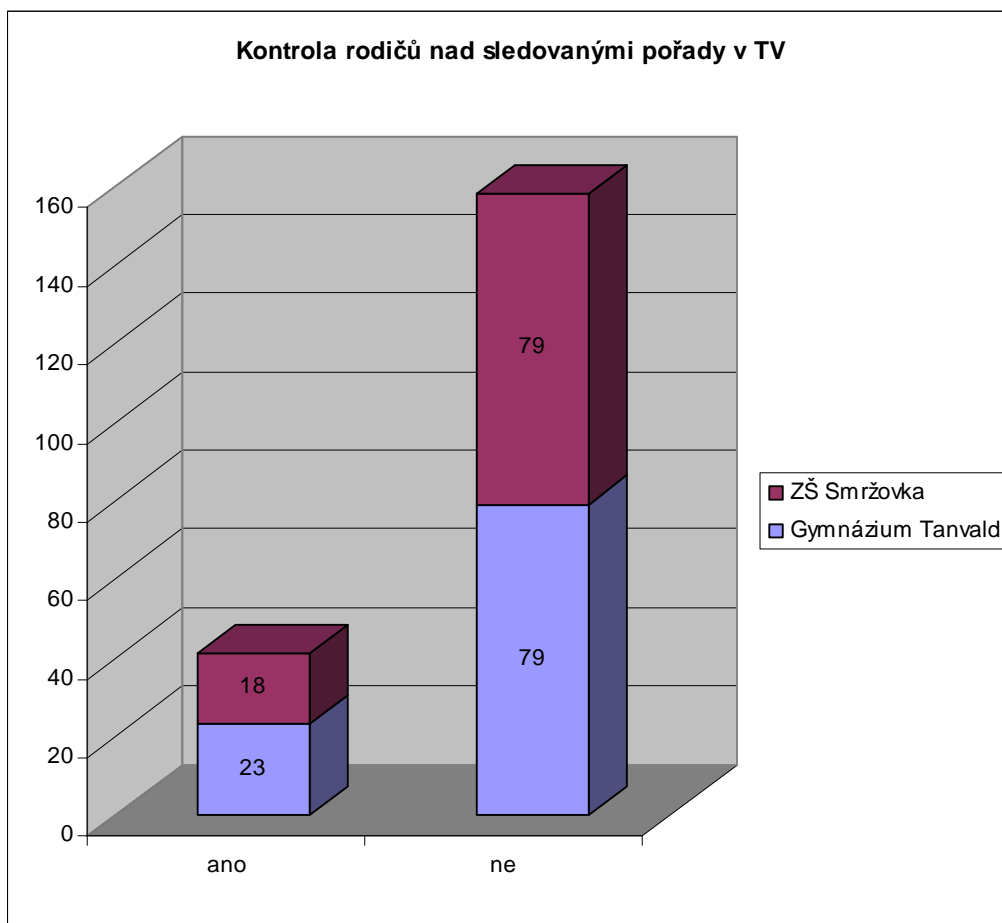
Největší počet dotázaných nemá od rodičů nařízeno, do kdy se smí dívat na TV - dívají se, jak dlouho chtějí.

3.4.7. Kontrola rodičů nad sledovanými pořady v TV

Pouze u pětiny žáků rodiče hlídají, co jejich dítě v TV sleduje za pořady.

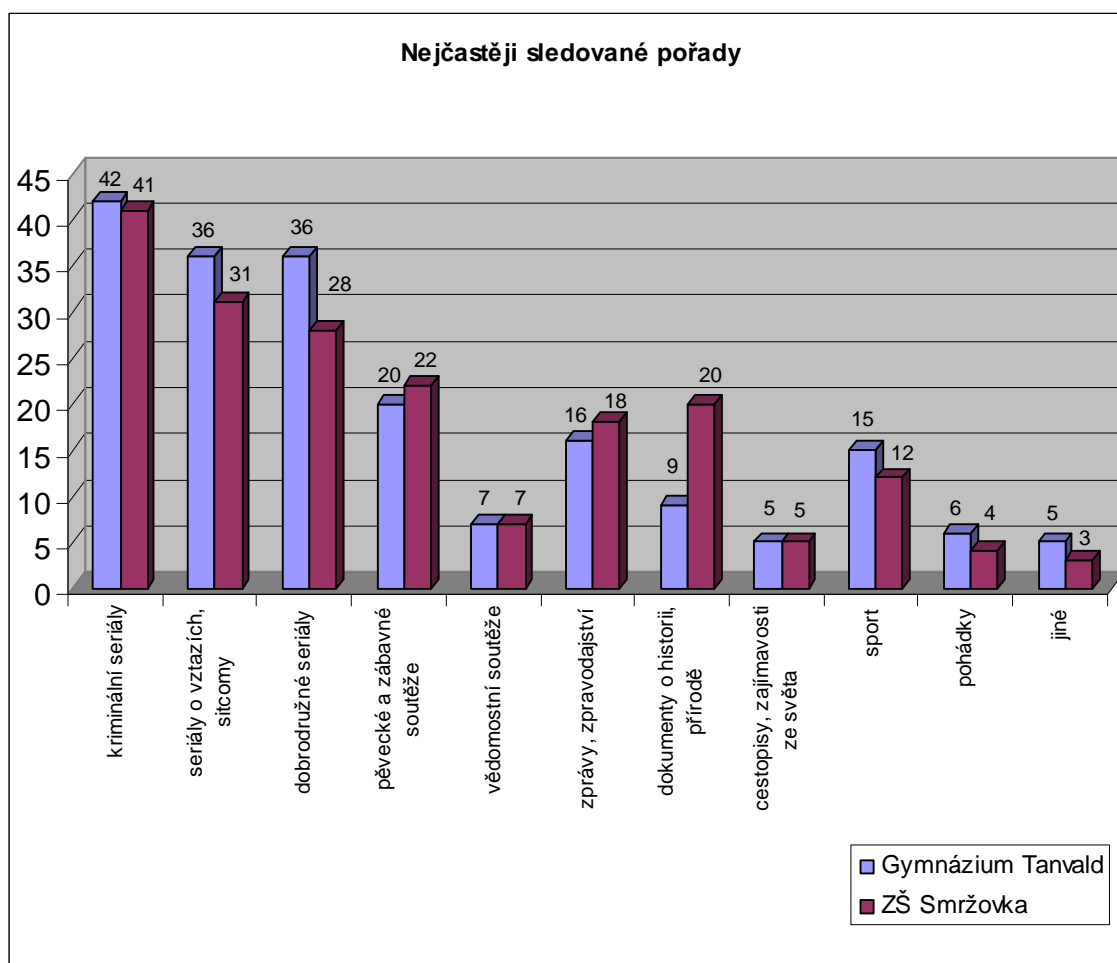
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
ano	23	22,55	18	18,56
ne	79	77,45	79	81,44

3.4.8. Nejčastěji sledované pořady

Nejčastěji sledovanými pořady jsou seriály - o vztazích, sitcomy a také seriály dobrodružné.

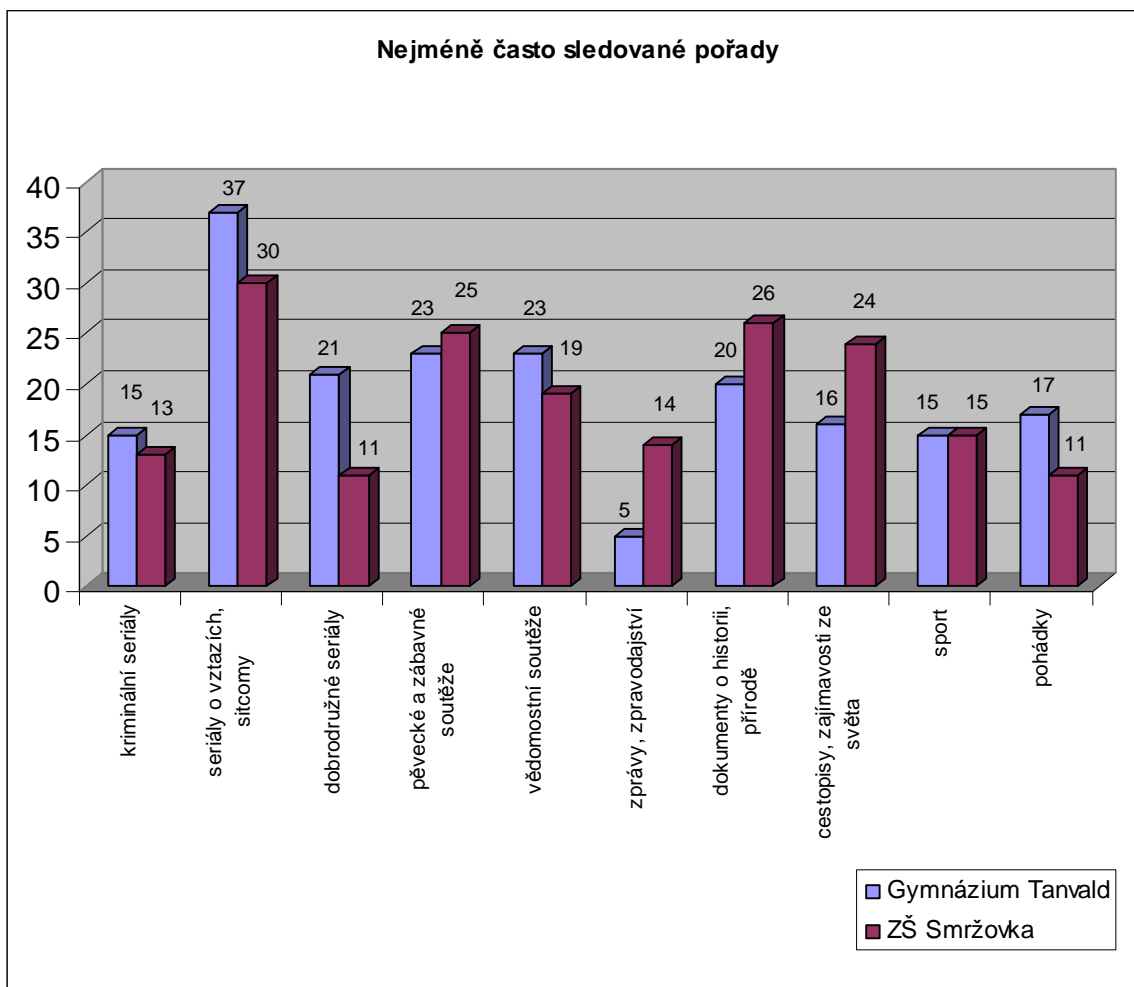
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
kriminální seriály	42	21,32	41	21,47
seriály o vztazích, sitcomy (Ordinace, Gillmorova děvčata)	36	18,27	31	16,23
dobrodružné seriály (Útěk z vězení, Ztraceni,...)	36	18,27	28	14,66
pěvecké a zábavné soutěže (Super-Star, X-faktor)	20	10,15	22	11,52
vědomostní soutěže (AZ kvíz, O poklad krále Karla, 5 proti 5)	7	3,55	7	3,66
zprávy, zpravodajství	16	8,12	18	9,42
dokumenty o historii, přírodě	9	4,57	20	10,47
cestopisy, zajímavosti ze světa	5	2,54	5	2,62
sport	15	7,61	12	6,28
pohádky	6	3,05	4	2,09
jiné	5	2,54	3	1,57

3.4.9. Nejméně často sledované pořady

Mezi nejméně často sledované pořady patří u obou skupin respondentů seriály (můžeme usuzovat, že zhruba polovina respondentů řadí seriály jako nejsledovanější a druhá polovina naopak) a pěvecké a zábavné soutěže.

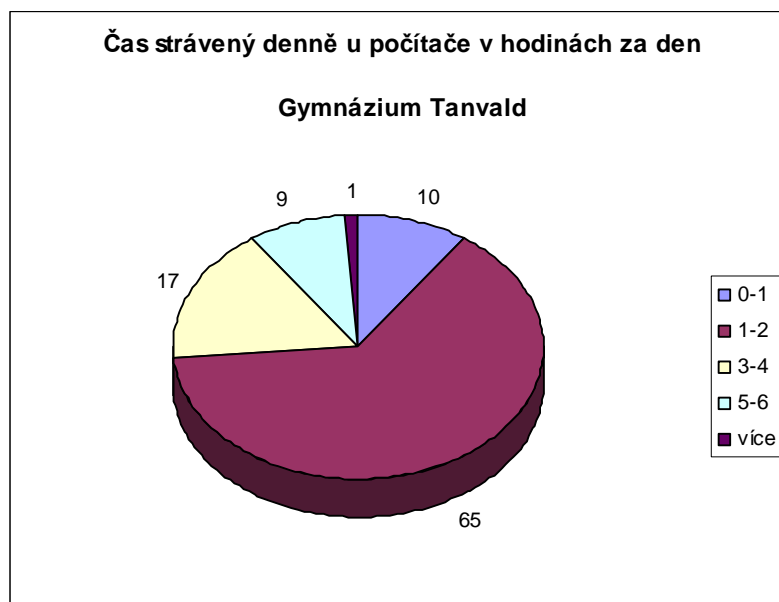
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
kriminální seriály	15	7,81	13	6,91
seriály o vztazích, sitcomy (Ordinace, Gillmorova děvčata)	37	19,27	30	15,96
dobrodružné seriály (Útěk z vězení, Ztraceni,...)	21	10,94	11	5,85
pěvecké a zábavné soutěže (Super-Star, X-faktor)	23	11,98	25	13,30
vědomostní soutěže (AZ kvíz, O poklad krále Karla, 5 proti 5)	23	11,98	19	10,11
zprávy, zpravodajství	5	2,60	14	7,45
dokumenty o historii, přírodě	20	10,42	26	13,83
cestopisy, zajímavosti ze světa	16	8,33	24	12,77
sport	15	7,81	15	7,98
pohádky	17	8,85	11	5,85

3.4.10. Čas strávený denně u počítače

Přes polovinu všech respondentů tráví denně 1-2 hodiny u počítače, což nekorresponduje s grafem 3.4.2, kdy dotazovaní uváděli, že mají pro sebe 3-4 hodiny týdně volného času.

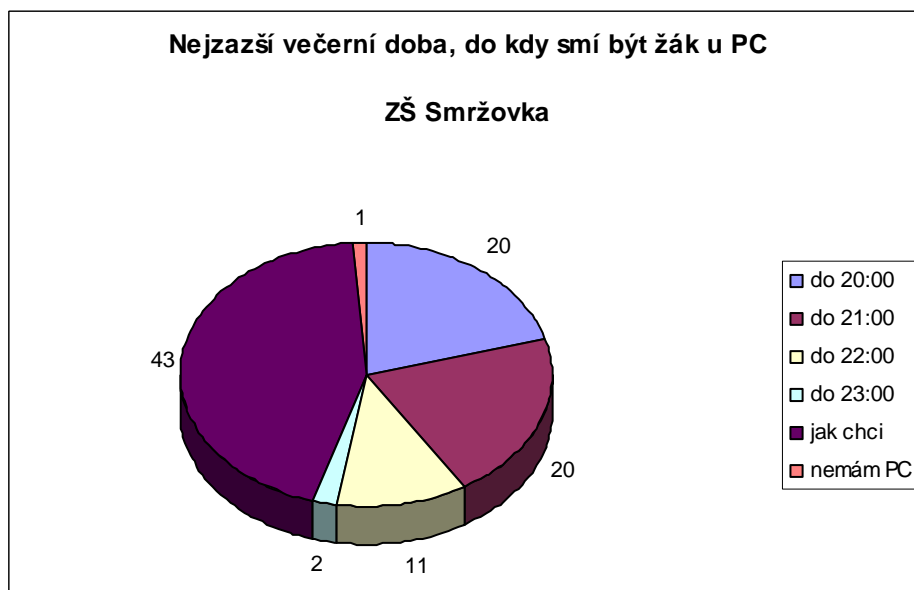
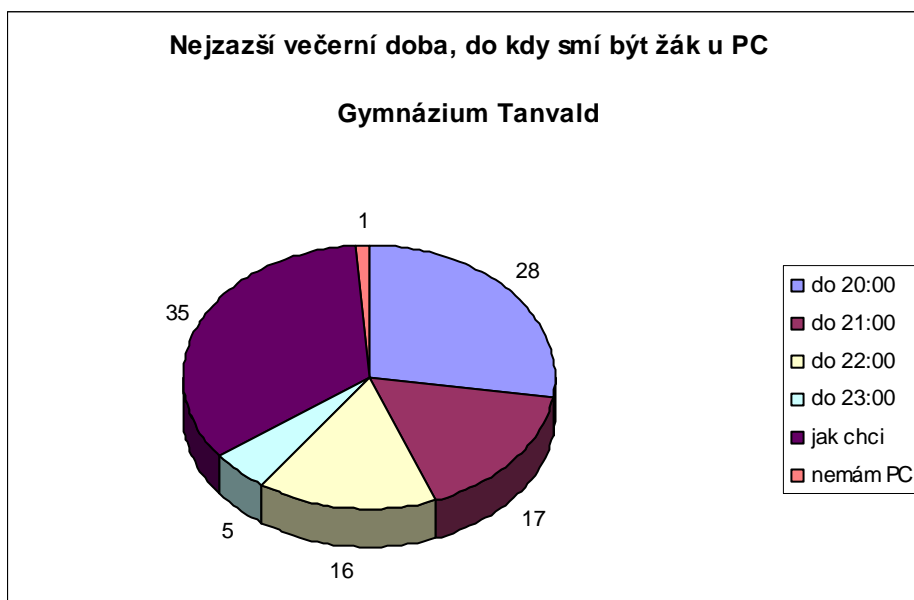
hodiny za den	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
0-1	10	9,80	23	23,71
1-2	65	63,73	46	47,42
3-4	17	16,67	20	20,62
5-6	9	8,82	4	4,12
více	1	0,98	4	4,12

3.4.11. Nejzazší večerní doba, do kdy smí být žák u PC

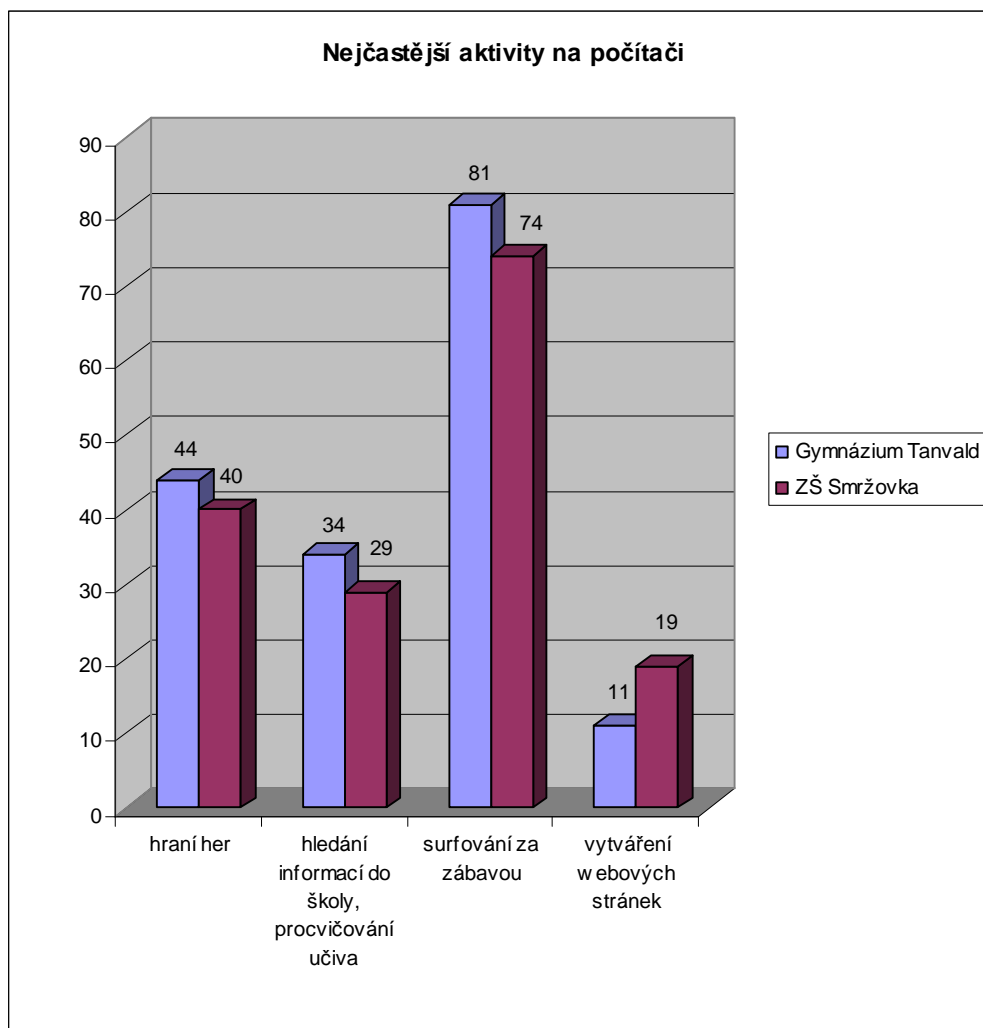
Největší počet dotázaných nemá od rodičů nařízeno, do kdy nejpozději smí být u počítače, oproti tomu ale zbývající mají jako nejpozdější možnou hodinu určenou 20. či 21. hodinu.

	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
do 20:00	28	27,45	20	20,62
do 21:00	17	16,67	20	20,62
do 22:00	16	15,69	11	11,34
do 23:00	5	4,90	2	2,06
jak chci	35	34,31	43	44,33
nemám PC	1	0,98	1	1,03

3.4.12. Nejčastější aktivitou na počítači je surfování za zábavou.

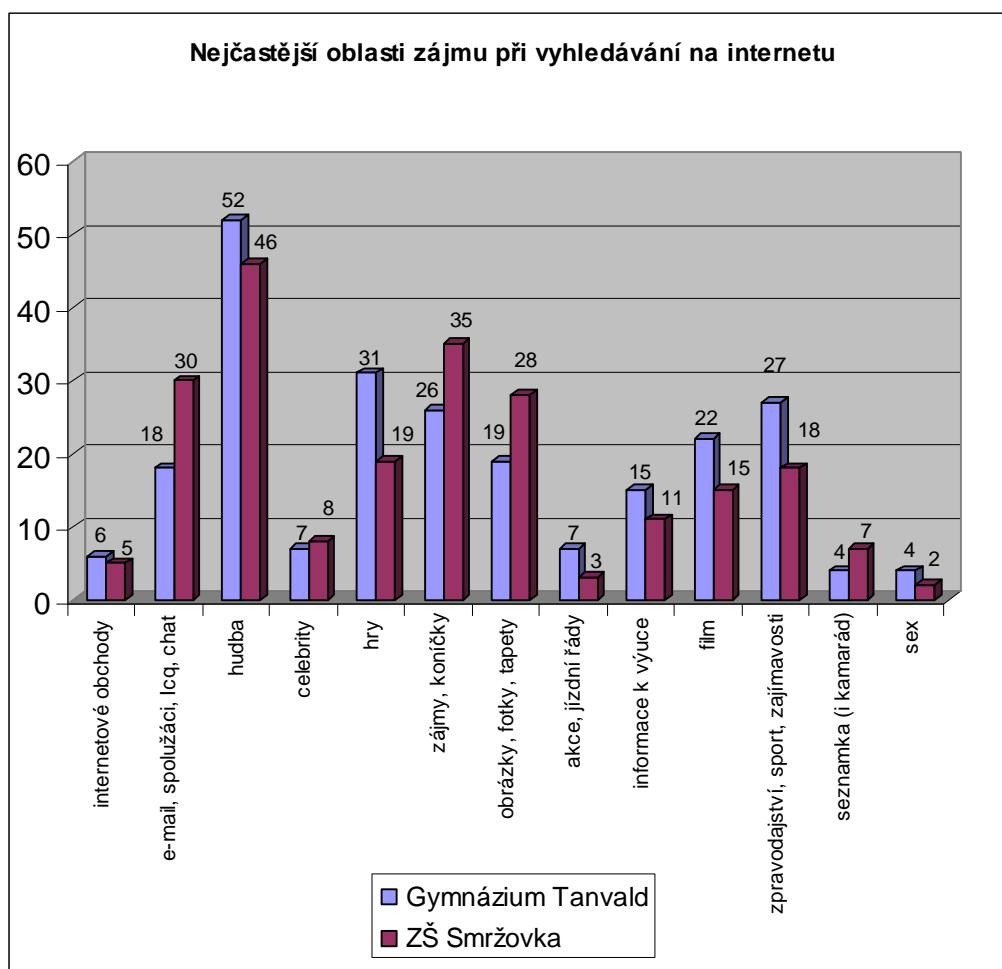
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
hraní her	44	25,88	40	24,69
hledání informací do školy, procvičování učiva	34	20,00	29	17,90
surfování za zábavou	81	47,65	74	45,68
vytváření webových stránek	11	6,47	19	11,73

3.4.13. Nejčastější oblasti zájmu při vyhledávání na internetu

Nejčastěji vyhledávanou oblastí je u obou skupin respondentů hudba. Druhou potom u žáků gymnázia hry, u žáků ZŠ komunikační programy.

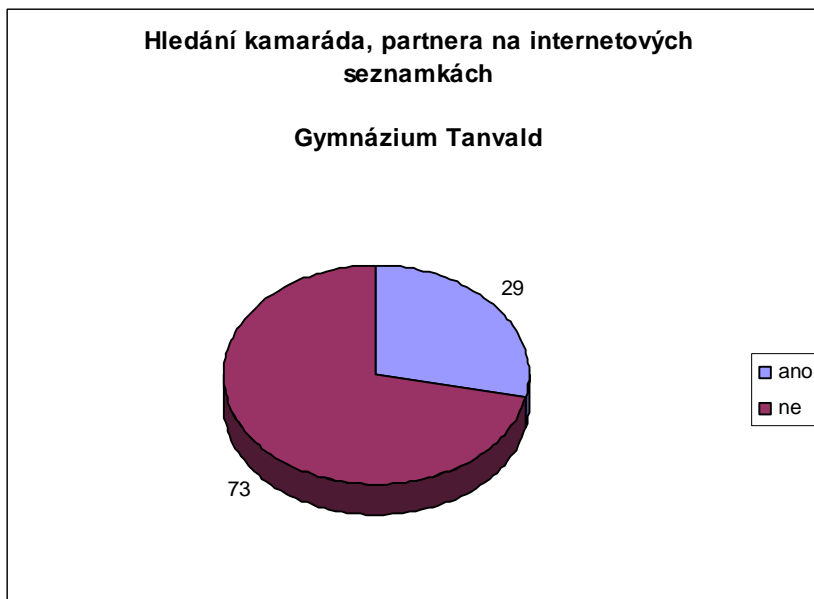
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
internetové obchody	6	2,52	5	2,20
e-mail, spolužáci, lcq, chat	18	7,56	30	13,22
hudba	52	21,85	46	20,26
celebrity	7	2,94	8	3,52
hry	31	13,03	19	8,37
zájmy, koníčky	26	10,92	35	15,42
obrázky, fotky, tapety	19	7,98	28	12,33
akce, jízdní řády	7	2,94	3	1,32
informace k výuce	15	6,30	11	4,85
film	22	9,24	15	6,61
zpravodajství, sport, zajímavosti	27	11,34	18	7,93
seznamka (i kamarád)	4	1,68	7	3,08
sex	4	1,68	2	0,88

3.4.14. Hledání kamaráda, partnera na internetových seznamkách

Skoro třetina respondentů již hledala kamaráda či partnera prostřednictvím internetu.

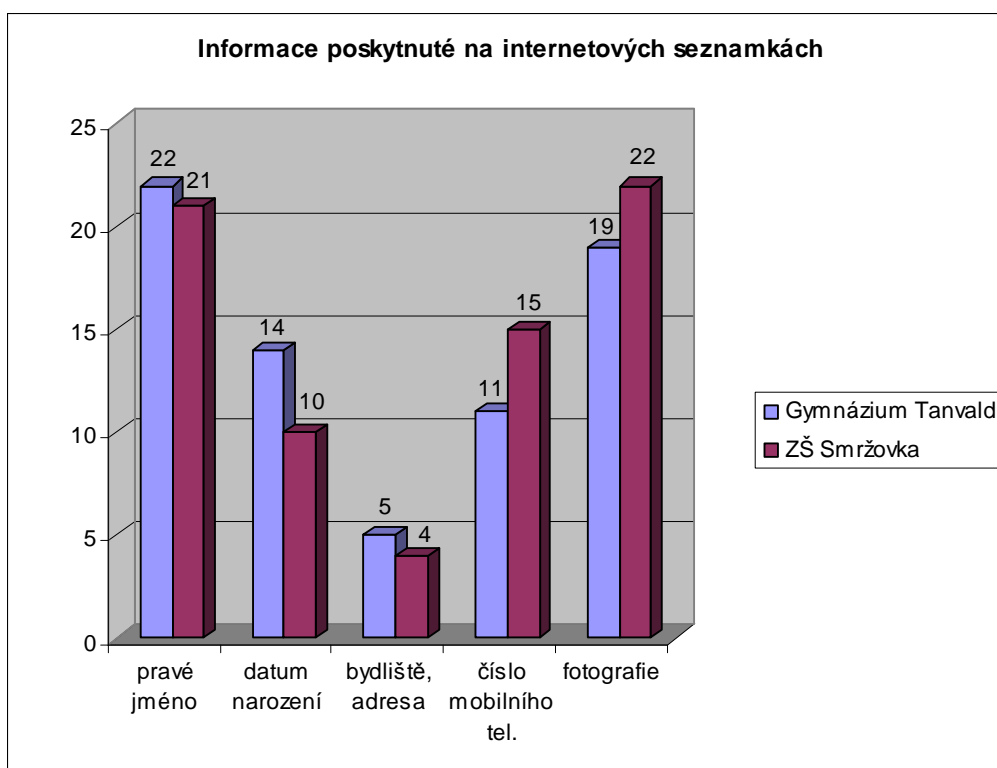
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
ano	29	28,43	36	37,11
ne	73	71,57	61	62,89

3.4.15. Informace poskytnuté na internetových seznamkách

Z 65 respondentů, kteří hledali kamaráda či partnera pomocí internetu, jich 9 poskytlo pravdivý údaj o svém bydlišti, 43 udalo své pravé (celé) jméno.

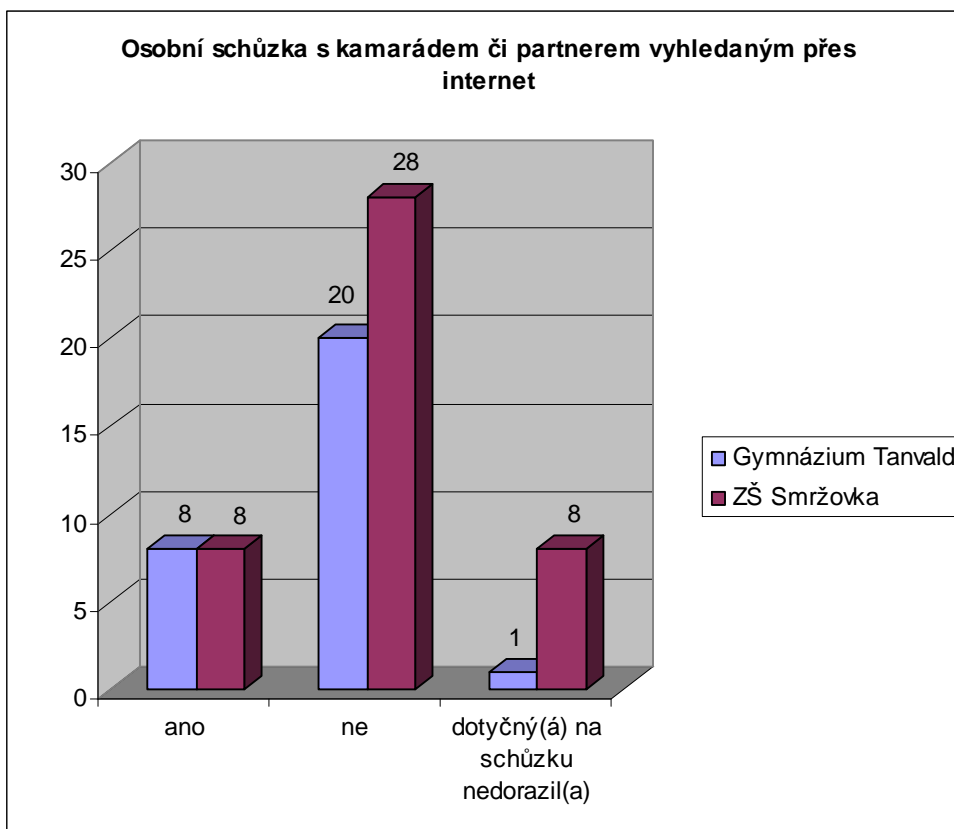
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
pravé jméno	22	30,99	21	29,17
datum narození	14	19,72	10	13,89
bydliště, adresa	5	7,04	4	5,56
číslo mobilního tel.	11	15,49	15	20,83
fotografie	19	26,76	22	30,56

3.4.16. Osobní schůzka s kamarádem či partnerem vyhledaným přes internet

Z 65 respondentů hledajících kamaráda či partnera přes internet se jich 25 vypravilo na osobní schůzku.

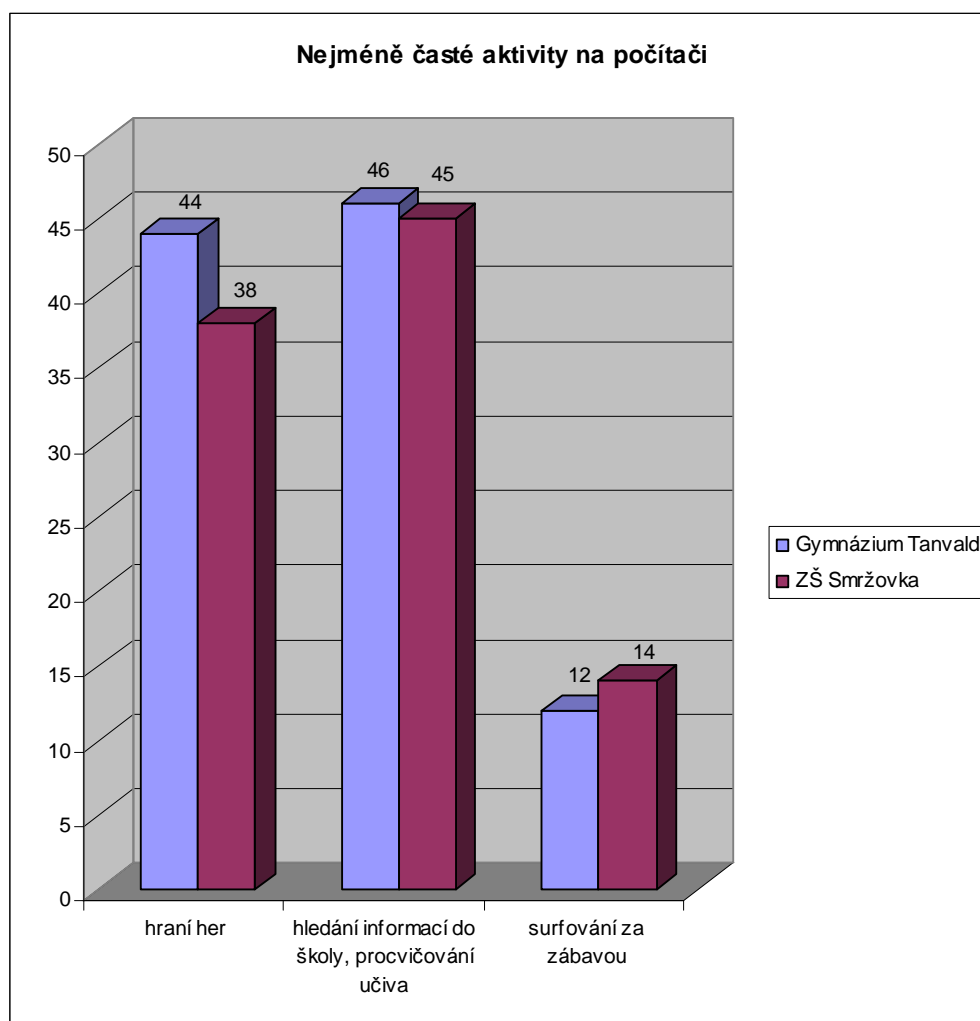
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
ano	8	27,59	8	18,18
ne	20	68,97	28	63,64
dotyčný(á) na schůzku nedorazil(a)	1	3,45	8	18,18

3.4.17. Nejméně časté aktivity na počítači

Počítače jsou u žáků nejméně často využívány k hledání informací do školy a procvičování učiva.

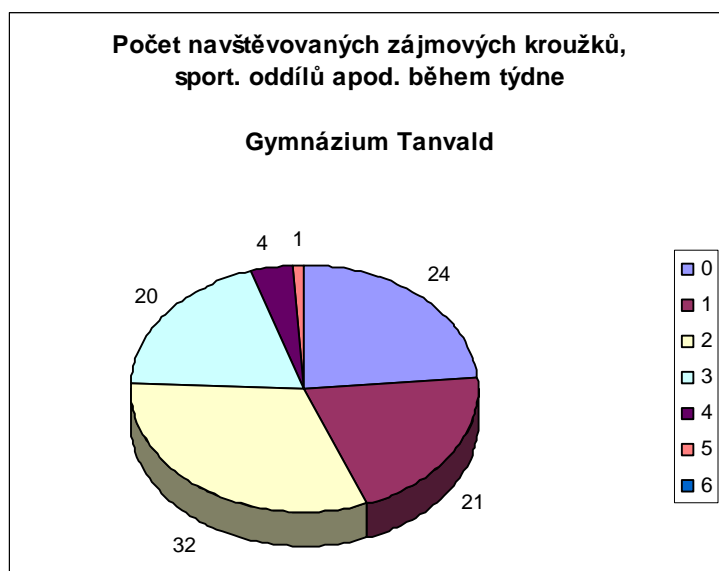
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
hraní her	44	43,14	38	39,18
hledání informací do školy, procvičování učiva	46	45,10	45	46,39
surfování za zábavou	12	11,76	14	14,43

3.4.18. Počet navštěvovaných zájmových kroužků, sport. oddílů apod. během týdne

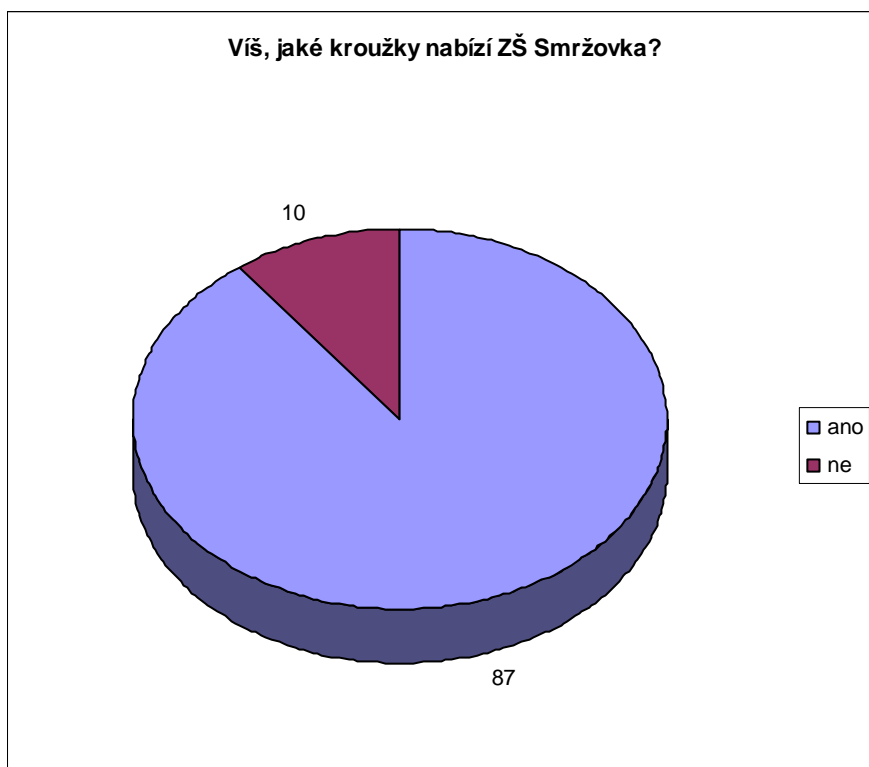
Více jak tři čtvrtiny dotazovaných navštěvují alespoň jeden zájmový kroužek (sport. oddíl).

	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
0	24	23,53	14	14,43
1	21	20,59	38	39,18
2	32	31,37	34	35,05
3	20	19,61	8	8,25
4	4	3,92	2	2,06
5	1	0,98	1	1,03
6	0	0,00	0	0,00

3.4.19. Průzkum u žáků ZŠ Smržovka ohledně jejich informovanosti o nabídce zájmových kroužků na této škole - víš, jaké kroužky nabízí ZŠ Smržovka?

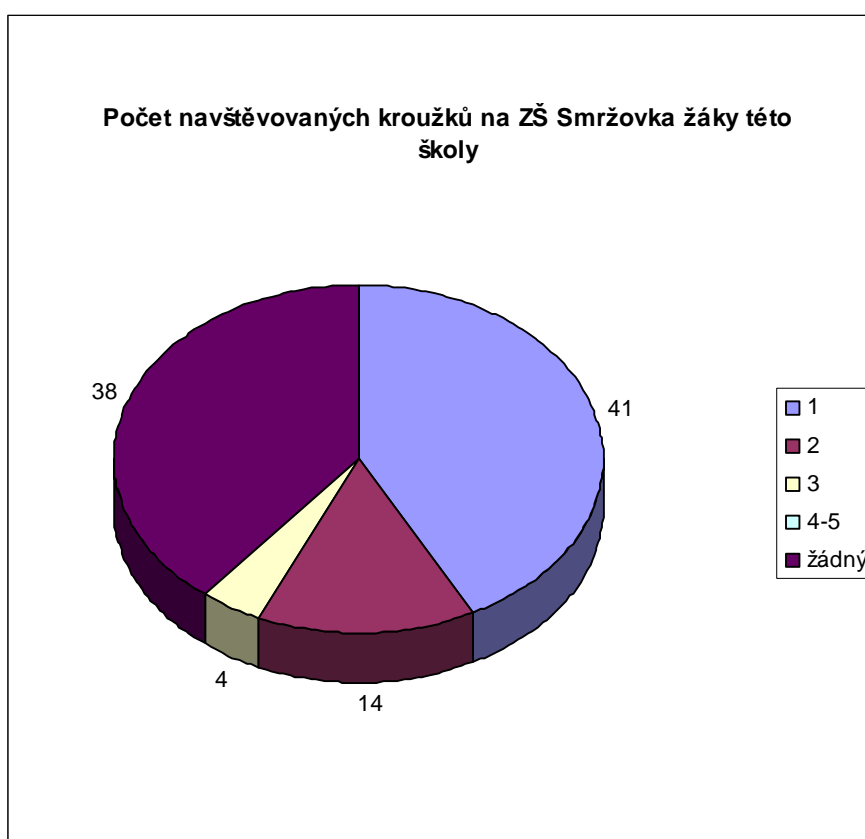
	ZŠ Smržovka	
	abs	%
ano	87	89,69
ne	10	10,31

3.4.20. Počet navštěvovaných kroužků na ZŠ Smržovka žáky této školy

Z 97 respondentů jich 59 navštěvuje nejméně jeden kroužek.

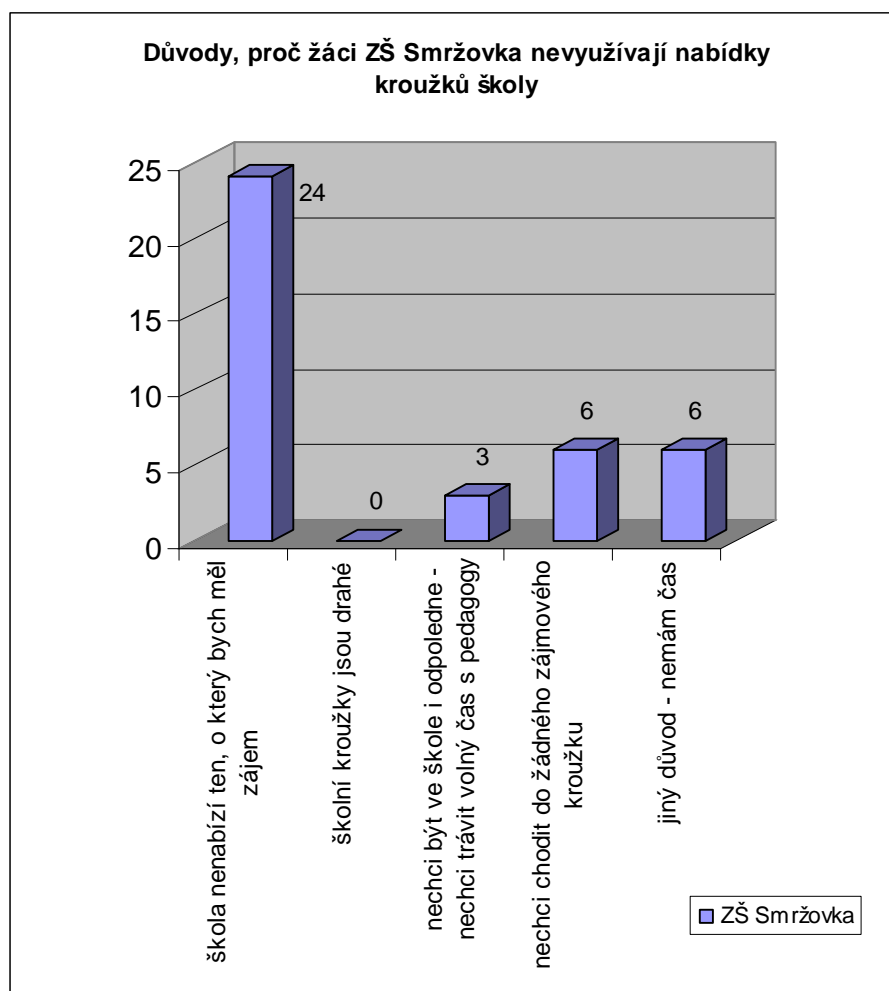
	ZŠ Smržovka	
	abs	%
1	41	42,27
2	14	14,43
3	4	4,12
4-5	0	0,00
žádný	38	39,18

3.4.21. Důvody, proč žáci ZŠ Smržovka nevyužívají nabídky kroužků školy

Nejčastějším důvodem je nepokrytí poptávky - žáci mají zájem o kroužky zaměřené na chov zvířete, střelecký kroužek, vybrané taneční apod.

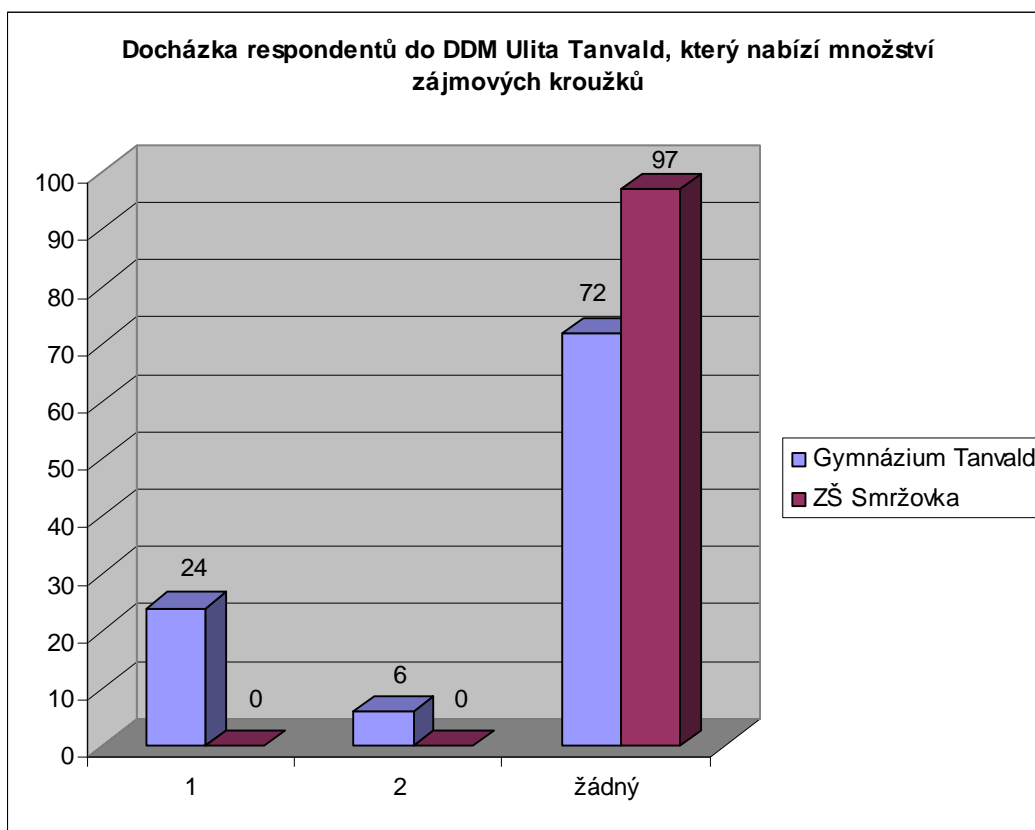
	ZŠ Smržovka	
	abs	%
škola nenabízí ten, o který bych měl zájem	24	61,54
školní kroužky jsou drahé	0	0,00
nechci být ve škole i odpoledne - nechci trávit volný čas s pedagogy	3	7,69
nechci chodit do žádného zájmového kroužku	6	15,38
jiný důvod - nemám čas	6	15,38

3.4.22. Docházka respondentů do DDM Ulita Tanvald, který nabízí množství zájmových kroužků

Žáci ZŠ do tanvaldského DDM i přes dobré dopravní spojení nedojíždějí vůbec, ze žáků gymnázia navštěvuje DDM 30 respondentů ze 102. Nejčastěji zde navštěvovanými kroužky jsou kroužky hudební (hra na hudební nástroj).

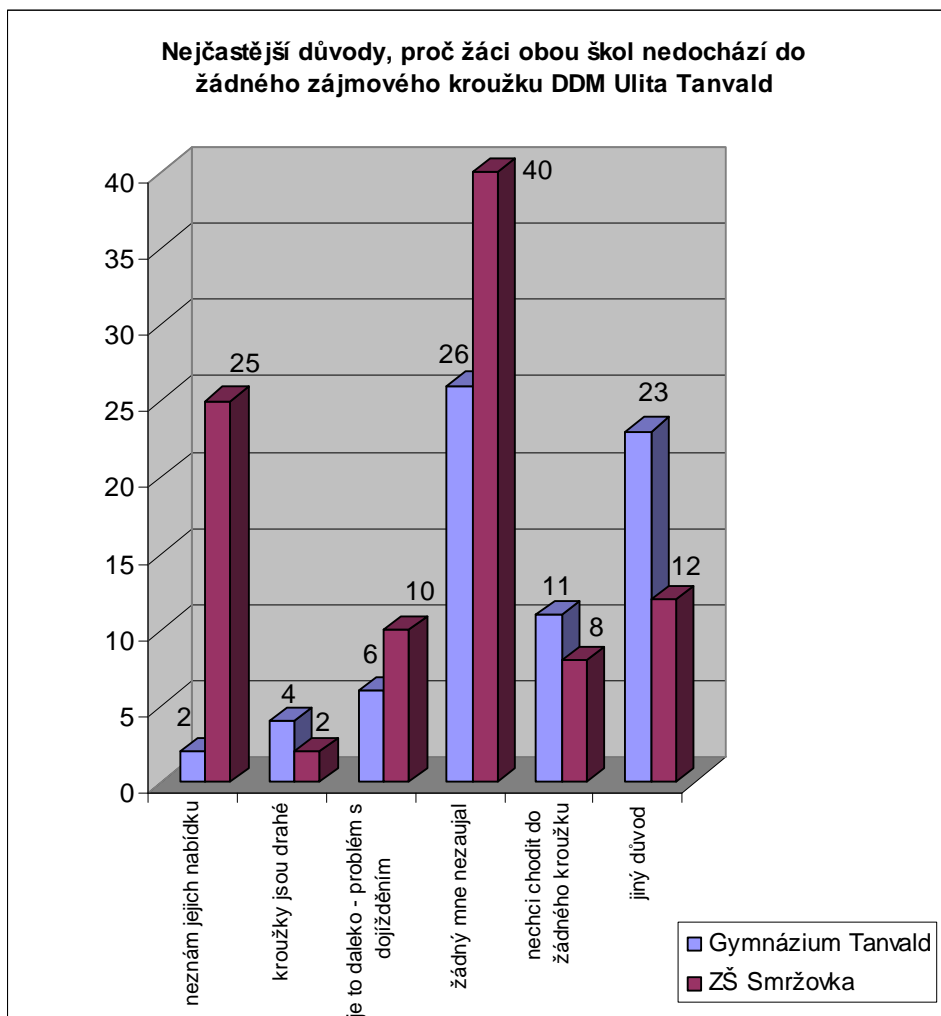
počet navštěvovaných kroužků	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
1	24	23,53	0	0,00
2	6	5,88	0	0,00
žádný	72	70,59	97	100,00

3.4.23. Nejčastější důvody, proč žáci obou škol nedochází do žádného zájmového kroužku DDM Ulita Tanvald

Velmi častým důvodem je nezaujetí nabídkou, při osobním rozhovoru s některými respondenty ale vyplynulo, že se ani nikdy nezajímali, zda je jejich vysněný kroužek nabízen někde jinde.

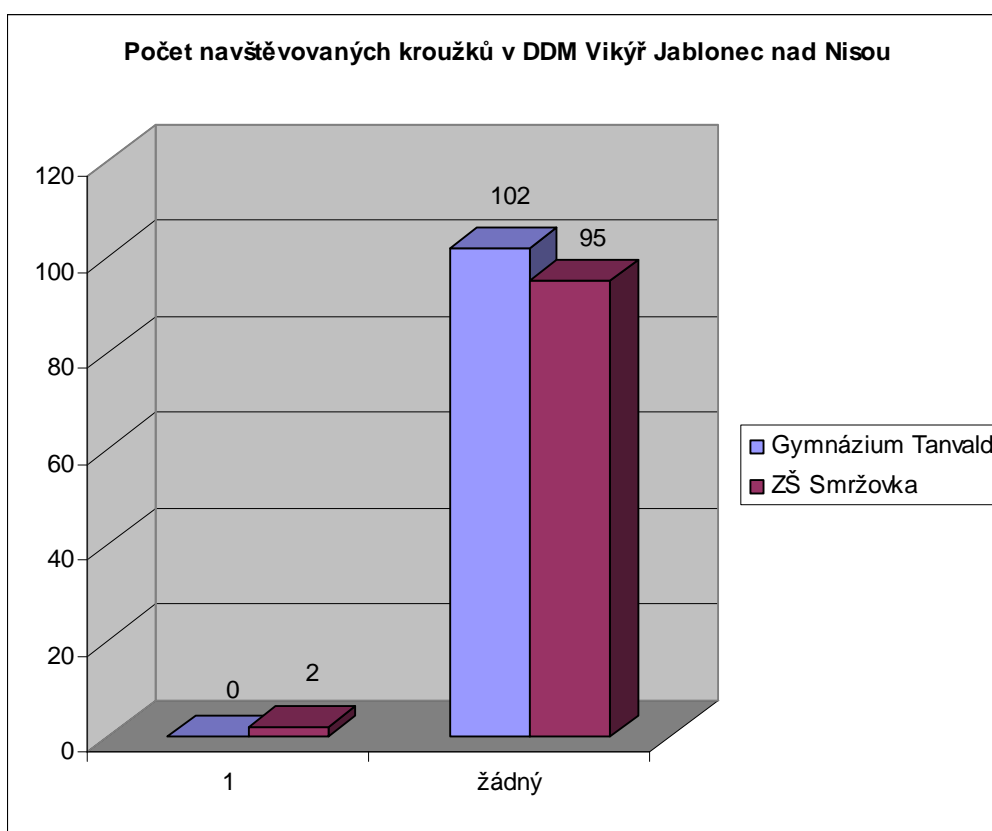
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
neznám jejich nabídku	2	2,78	25	25,77
kroužky jsou drahé	4	5,56	2	2,06
je to daleko - problém s dojížděním	6	8,33	10	10,31
žádný mne nezaujal	26	36,11	40	41,24
nechci chodit do žádného kroužku	11	15,28	8	8,25
jiný důvod	23	31,94	12	12,37

3.4.24. Počet navštěvovaných kroužků v DDM Vikýř Jablonec nad Nisou, kam mají žáci obou škol dobré dopravní spojení

Ze všech respondentů dojíždějí do tohoto DDM dva.

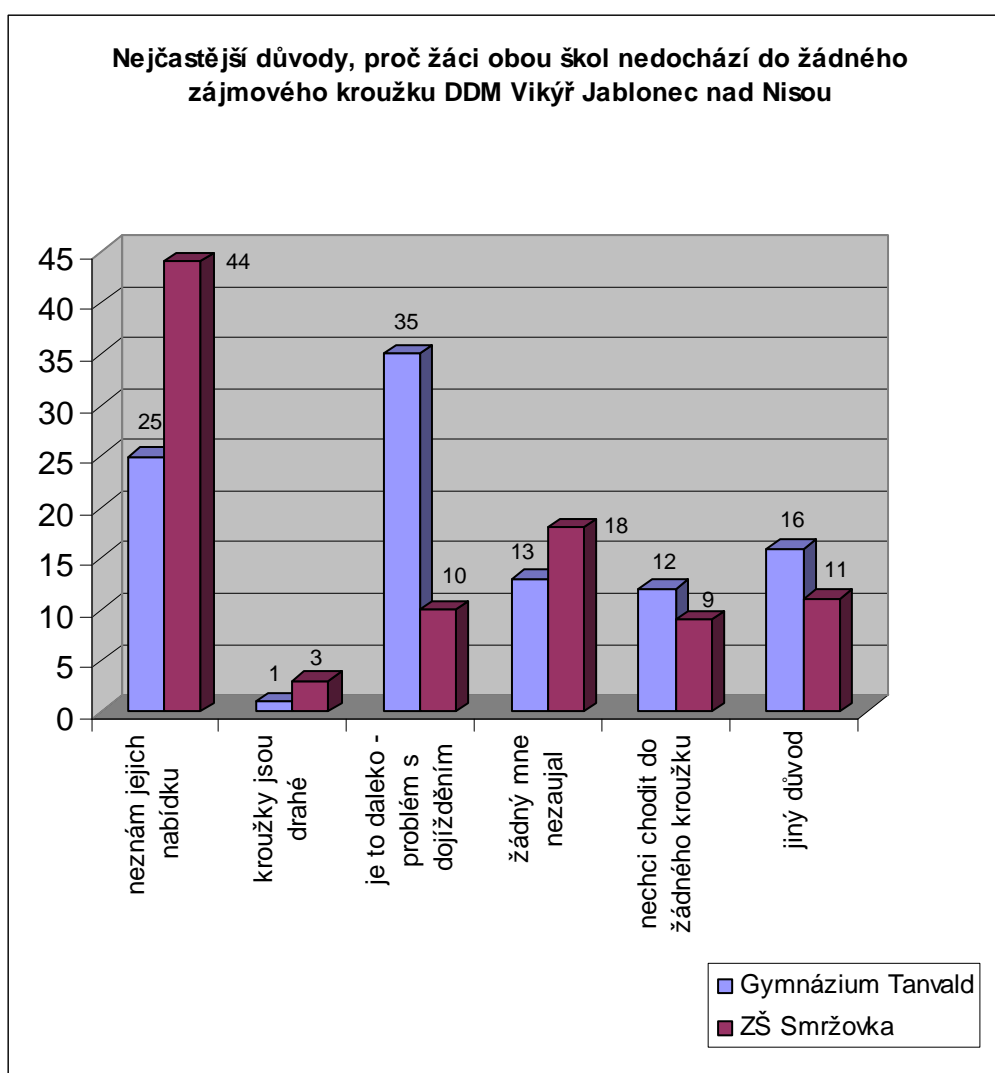
počet navštěvovaných kroužků	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
1	0	0,00	2	2,06
žádný	102	100,00	95	97,94

3.4.25. Nejčastější důvody, proč žáci obou škol nedochází do žádného zájmového kroužku DDM Vikýř Jablonec nad Nisou

Žáci gymnázia ve většině případů uvádějí problém s dojížděním, respektive kroužky ve Vikýři začínají v době, kdy oni ještě mají výuku. Žáci ZŠ ve velkém počtu uvádějí "neznalost nabídky" a to i přesto, že DDM Vikýř svoji nabídku pravidelně rozesílá a letáky jsou umístovány ve třídách na nástěnkách i na centrální školní nástěnce.

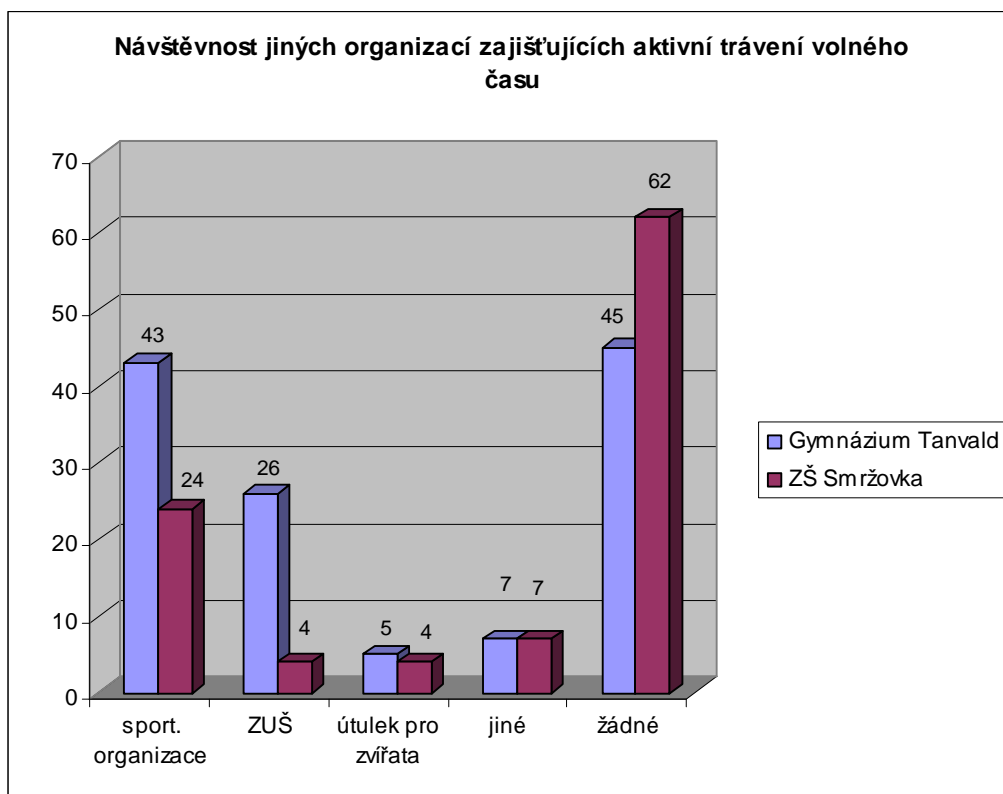
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
neznám jejich nabídku	25	24,51	44	46,32
kroužky jsou drahé	1	0,98	3	3,16
je to daleko - problém s dojížděním	35	34,31	10	10,53
žádný mne nezaujal	13	12,75	18	18,95
nechci chodit do žádného kroužku	12	11,76	9	9,47
jiný důvod	16	15,69	11	11,58

3.4.26. Návštěvnost jiných organizací zajišťujících aktivní trávení volného času

Z celkového počtu 92 respondentů navštěvujících jiné organizace jich 67 navštěvuje organizaci zajišťující pohyb (sport, turistika, hip-hop), 30 ZUŠ, 9 se věnuje práci v útulku pro zvířata.

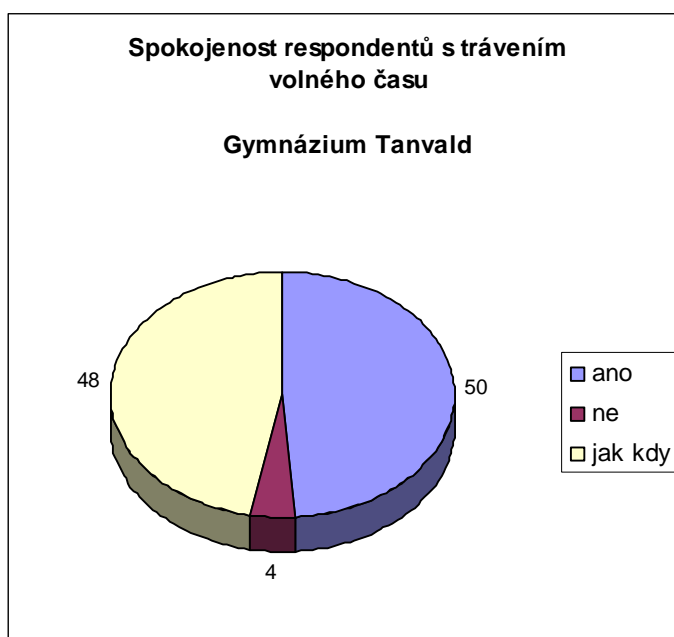
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
sport. organizace	43	34,13	24	23,76
ZUŠ	26	20,63	4	3,96
útulek pro zvířata	5	3,97	4	3,96
jiné	7	5,56	7	6,93
žádné	45	35,71	62	61,39

3.4.27. Spokojenost respondentů s trávením volného času

Polovina dotázaných je spokojena s tím, jak tráví svůj volný čas.

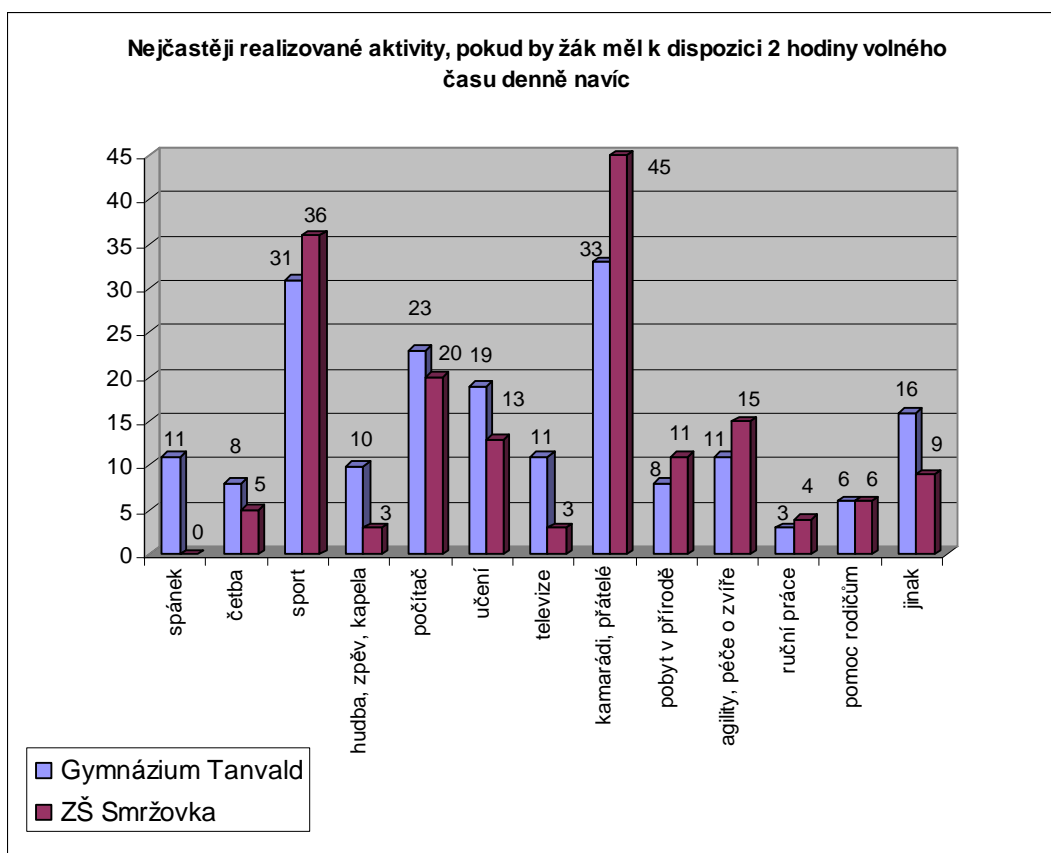
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
ano	50	49,02	56	57,73
ne	4	3,92	3	3,09
jak kdy	48	47,06	38	39,18

3.4.28. Nejčastěji realizované aktivity, pokud by žák měl k dispozici 2 hodiny volného času denně navíc

V případě volného času navíc by jej respondenti využili k většímu kontaktu se svými kamarády, ke sportu a ke hrám na počítači.

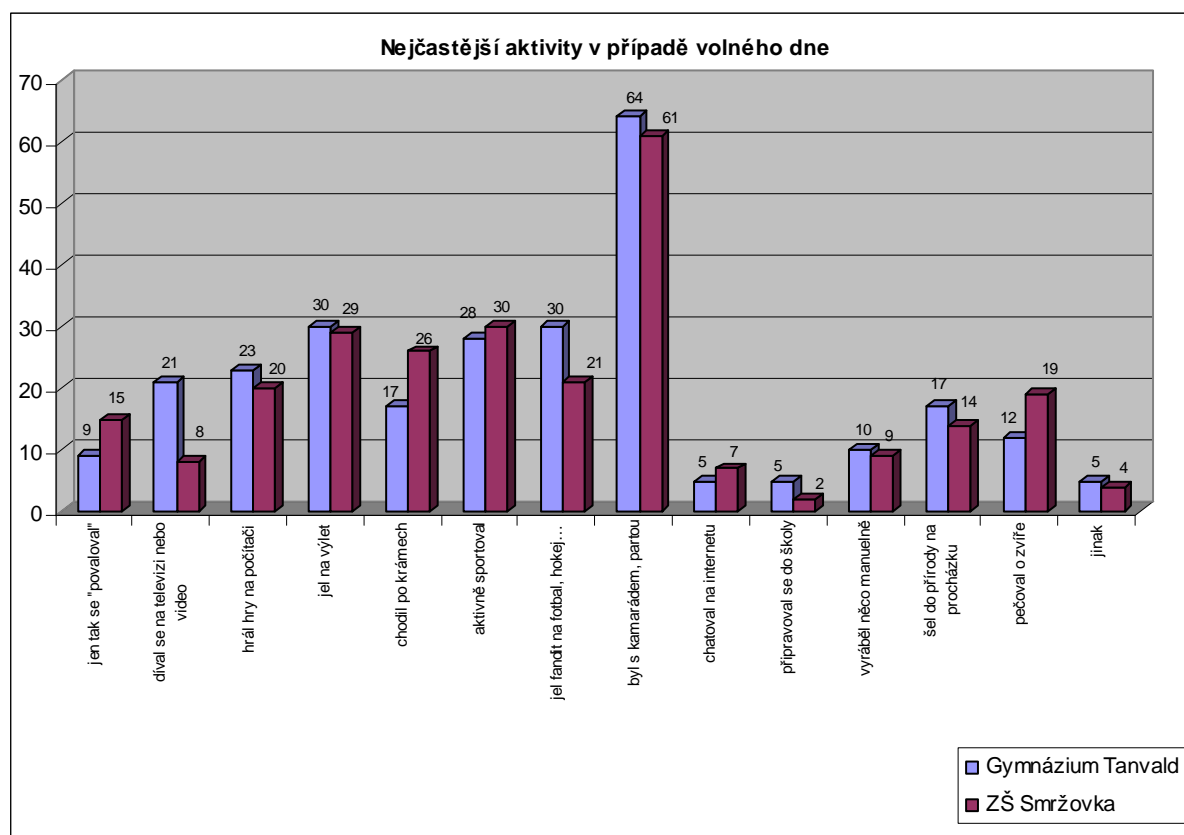
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
spánek	11	5,79	0	0,00
čtení	8	4,21	5	2,94
sport	31	16,32	36	21,18
hudba, zpěv, kapela	10	5,26	3	1,76
počítač	23	12,11	20	11,76
učení	19	10,00	13	7,65
televize	11	5,79	3	1,76
kamarádi, přátelé	33	17,37	45	26,47
pobyt v přírodě	8	4,21	11	6,47
agility, péče o zvíře (koně, psi...)	11	5,79	15	8,82
ruční práce, výtvarné techniky	3	1,58	4	2,35
pomoc rodičům	6	3,16	6	3,53
jinak	16	8,42	9	5,29

3.4.29. Nejčastější aktivity v případě volného dne

Více jak polovina respondentů by volný den strávila se svými přáteli, jako druhá činnost je to výlet a sport.

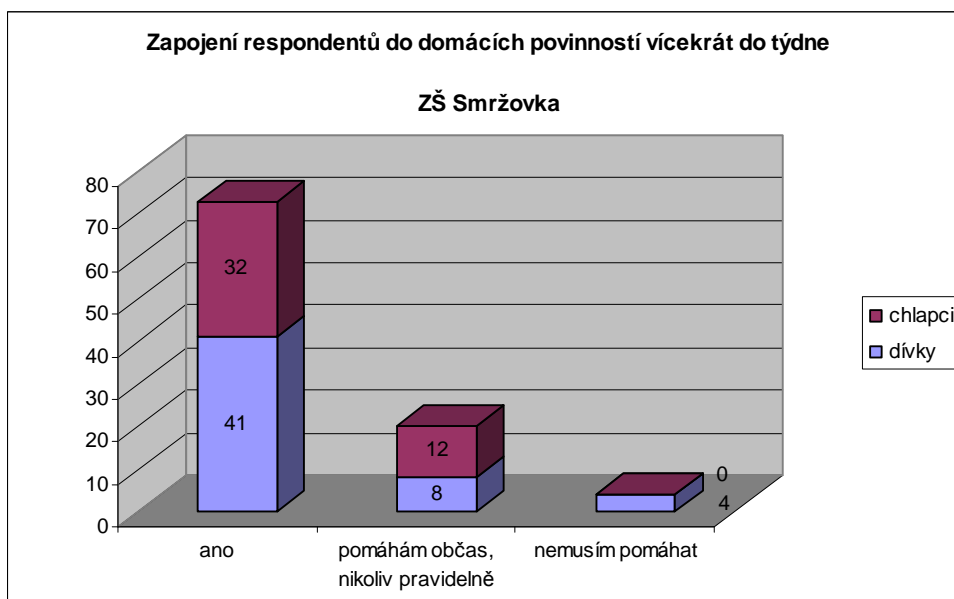
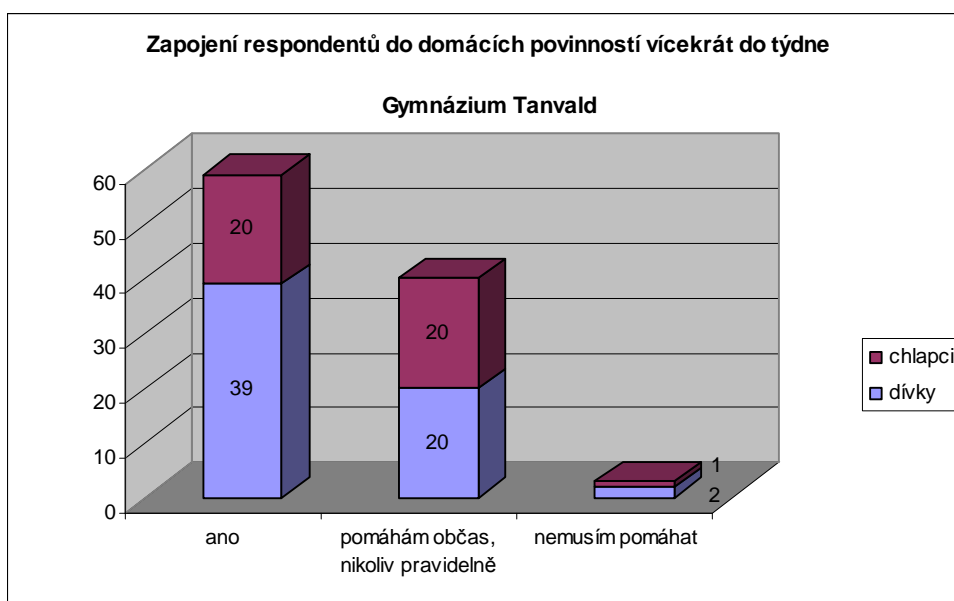
	Gymnázium Tanvald		ZŠ Smržovka	
	abs	%	abs	%
jen tak se "povaloval"	9	3,26	15	5,66
díval se na televizi nebo video	21	7,61	8	3,02
hrál hry na počítači	23	8,33	20	7,55
jel na výlet	30	10,87	29	10,94
chodil po krámech	17	6,16	26	9,81
aktivně sportoval	28	10,14	30	11,32
jel fandit na fotbal, hokej, basketbal...	30	10,87	21	7,92
byl s kamarádem, partou	64	23,19	61	23,02
chatoval na internetu	5	1,81	7	2,64
připravoval se do školy, doučoval se, opakoval si učivo	5	1,81	2	0,75
vyráběl něco manuálně-kreslil, pracoval s keramikou, něco lepil...	10	3,62	9	3,40
šel do přírody na procházku	17	6,16	14	5,28
pečoval o zvíře (co mám doma, o koně v jízdárně, kam chodím)	12	4,35	19	7,17
jinak	5	1,81	4	1,51

3.4.30. Zapojení respondentů do domácích povinností vícekrát do týdne

Většina respondentů má domácí povinnosti, přičemž nejčastější povinností je úklid a péče o domácí zvíře.

	Gymnázium Tanvald				ZŠ Smržovka			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
ano	39	63,93	20	48,78	41	77,36	32	72,73
pomáhám občas, nikoliv pravidelně	20	32,79	20	48,78	8	15,09	12	27,27
nemusím pomáhat	2	3,28	1	2,44	4	7,55	0	0,00

4. ZÁVĚR

4.1. Vyhodnocení předpokladů v praktické části práce

Z grafu 3.4.2 vyplývá, že nejvyšší počet respondentů disponuje denně se 3-4 hodinami volného času, 35% dotazovaných žáků ze ZŠ Smržovka potom 5-6 hodinami volného času denně oproti 24% respondentů gymnázia. Tento údaj ale nekoresponduje s grafy 3.4.4, 3.4.5 a 3.4.10, kdy studenti/žáci uvádí množství času věnovaný sportu, sledování televize a době strávené u počítače. Při sečtení těchto hodnot vyjde, že žáci mají obecně větší množství času pro sebe, než uvádějí, ale pravděpodobně např. sledování televize nezahrnují do svého volného času – nelze proto s určitostí definovat, která skupina respondentů má k dispozici větší množství volného času.

Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že nejčastější aktivitou ve volném čase u obou skupin respondentů je aktivita spojená s počítačem (hry, surfování po internetu), dále neorganizovaná setkání s kamarády a na třetím místě je to u gymnazistů sledování televize/video, u žáků pobyt v přírodě, eventuálně péče o zvíře – viz graf 3.4.3. Pro rozvoj fyzického i psychického zdraví je důležitý sport – všichni respondenti gymnázia se věnují sportu, přičemž největší procento 1-2 hodiny týdně (kromě hodin tělesné výchovy), 3 respondenti žáků ZŠ se sportu kromě hodin tělesné výchovy nevěnují vůbec. Z grafu 3.4.5 vyplývá, že 73% respondentů gymnázia sleduje televizi 1-2 hodiny denně, ze žáků je to 66% respondentů. 26% gymnazistů sleduje televizi 3-4 hodiny denně, ze žáků je to 17%. U počítače tráví 1-2 hodiny denně 63% oslovených gymnazistů a 47% oslovených žáků, 3-4 hodiny denně potom 16% gymnazistů a 20% žáků – viz graf 3.4.10. Z grafu 3.4.12 vyplývá, že obě skupiny respondentů preferují na počítači surfování za zábavou, 28% respondentů gymnázia a 37% respondentů základní školy hledalo kamaráda či partnera pomocí internetových seznamovacích webů (graf 3.4.14), z celkového počtu 65 respondentů, kteří se takto seznamovali, jich celkem 43 udalo své pravé/celé jméno a 9 pravdivý údaj o svém bydlišti – graf 3.4.15, celkem 25 respondentů se vypravilo na osobní schůzku (graf 3.4.16).

Z celkového počtu 102 gymnazistů jich pouze 24 (23%) nenavštěvuje žádný zájmový kroužek, z 97 dotazovaných žáků pouze 14 (14%) – viz graf 3.4.18. Nejčastěji žáci a studenti navštěvují 1-2 zájmové kroužky (eventuálně sportovní oddíl). Z grafu 3.4.20 vyplývá, že z 97 respondentů žáků základní školy Smržovka jich 59 navštěvuje alespoň jeden kroužek realizovaný na ZŠ Smržovka, 24 respondentů nenavštěvuje zájmový kroužek na ZŠ Smržovka

proto, že zde není nabízen takový, který by je zajímal, tři respondenti nechtějí trávit volný čas ve škole, s pedagogy (graf 3.4.21).

DDM Ulita Tanvald navštěvuje celkem 30 gymnazistů a žádný žák ZŠ Smržovka, DDM Vikýř Jablonec nad Nisou žádný dotazovaný gymnazista a dva žáci ZŠ Smržovka – grafy 3.4.22 a 3.4.24. Zde ale může být tento údaj zavádějící, neboť na ZŠ Smržovka byly tři kroužky realizovány pod patronací DDM Ulita, ale jelikož byly v prostorách školy, jsou žáky vnímány jako kroužky školní. Nejčastějšími důvody pro nenavštěvování kroužků v těchto institucích je „nezaujetí nabídkou“ a problém s dojížděním, také finanční náročnost kroužků (grafy 3.4.23 a 3.4.25). Z osobních rozhovorů se žáky ZŠ Smržovka ale vyplynulo, že se o nabídky těchto DDM výrazně nezajímalí. Dalšími institucemi, které studenti a žáci navštěvují za účelem organizovaně tráveného volného času jsou sportovní organizace, umělecké školy a také útulky pro zvířata – graf 3.4.26.

4.2. Shrnutí

Tato práce se zabývala otázkou rozvoje klíčových kompetencí při volnočasových aktivitách v návaznosti na výuku na základní škole. V teoretické části byly popsány a definovány klíčové kompetence, jejichž nabývání není možné výhradně jednou didaktickou, ale i výchovnou metodou. Z tohoto důvodu byl jako podklad pro tuto práci zvolen Školní vzdělávací program ZŠ Smržovka, který propojuje jak různé didaktické metody, tak různé formy vyučování – uchopení obsahu vzdělávací oblasti, začlenění průřezových témat, celoškolních projektů apod., ale také klade velký důraz na zapojení žáků do tvorby a realizace skrytého kurikula. Nedílnou součástí tohoto kurikula jsou volnočasové aktivity/zájmové kroužky, které jsou žákům nabízeny a jejichž pomocí dochází nejenom ke zlepšení atmosféry a klimatu školy, ale i k rozvoji klíčových kompetencí u žáků. Vzhledem k tomu, že toto tvrzení není v tuto chvíli měřitelné, může být určitým měřítkem zapojení školy do aktivit města, mezinárodní projekty, reprezentace ve vědomostních a sportovních soutěžích, opakovaná prvenství ve sběru starého papíru, PET lahví a víček, opakovaná výsadba stromků a ovocné aleje pro zvěř, pochvalné listy z exkurzí, minimální řešení závažných výchovných problémů, trestné činnosti či výskytu návykových látek, ale i výzdoba školy a celkové její klima, které se projevuje i ve velmi přátelských vztazích mezi pedagogy a žáky a následně i rodiči a přáteli školy (sponzorské dary, vybavení školy).

4.2.1. Doporučení pro praxi

V praktické části bylo prokázáno, že žáci ZŠ Smržovka si ze shodných kroužků nabízených školou a nebo dvěma Domy dětí a mládeže vždy vybrali kroužek realizovaný ve škole, jinou instituci navštěvují v případě, že zájmový/sportovní kroužek není školou nabízen. Žáci gymnázia navštěvují oproti žákům ze Smržovky více jiné instituce, neboť jejich škola zájmové kroužky nenabízí. Tento výsledek dotazníkového šetření jednoznačně prokazuje, že základní škola má velkou možnost ovlivnit volný čas svých žáků. Je první institucí, kde žáci hledají/chtějí mít zájmový kroužek, neboť je nejbližší dostupný, znají dané prostředí, mohou zde posilovat přátelské vazby s dalšími žáky, ale i s pedagogy či rodiči a dalšími vedoucími kroužků. Pro posilování vhodně tráveného času žáky a tím k rozvoji klíčových kompetencí je nutné, aby byla na základních školách dostatečná nabídka zájmových kroužků. K tomuto je třeba, aby byly základní školy či jejich zřizovatelé možnými kandidáty pro obdržení grantů, nikoliv ale grantů pro roky kalendářní, ale roky školní. Vzhledem k tomu, že velká část grantů vypisovaných na zájmovou činnost dětí a mládeže neobsahuje možnost finančního ocenění pro vedoucí kroužků, je třeba také navyšovat rozpočet školy o tyto mzdové prostředky. Vhodným řešením je i úzká spolupráce mezi školami a DDM, neboť se lze domluvit tak, aby kroužky byly realizovány v prostorách školy, dokonce i pod vedením pedagogů dané školy (mzdové prostředky jsou potom čerpány z rozpočtu DDM). Pro rozšíření nabídky kroužků je vhodná též spolupráce základních škol a pedagogických fakult, ovšem za předpokladu, že studenti pedagogických fakult povedou kroužek celoročně, nikoliv v průběhu semestru, který je pro realizaci kroužku příliš krátký (státní svátky, prázdniny, jiný začátek/konec šk. roku a semestru), navíc žáci potřebují znát nabídku již v září, aby si mohli zájmový kroužek, který není ve škole nabízen, vyhledat jinde. Důležitým prvkem je též spolupráce školy a rodičů a jejich aktivní zapojení do chodu školy.

5. POUŽITÁ LITERATURA

1. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – BÍLÁ KNIHA, MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání, Tauris, Praha **2001**, s. 7, 18-19, 37-38
2. BELZ, H.: Klíčové kompetence a jejich rozvíjení, Portál, Praha **2001**, s. 34
3. JEŘÁBEK, J., TUPÝ, J. a kol.: RVP pro základní vzdělávání, VÚP, Tauris, Praha **2005**, s. 9-11, 34, 37-38, 54-55, 68-78
4. JIRÁK, J.: Média a společnost, Portál, Praha **2007**, s. 105
5. KYRIACOU, Ch.: Klíčové dovednosti učitele, Portál, Praha **1996**, s. 31-32
6. MACHOVÁ, J., HAMANOVÁ, J.: Reprodukční zdraví v dospívání, H a H Vyšehradská, Praha **2002**, s. 11, 124 – 147
7. MAŇÁK, J.: Absolvent základní školy, PdF MU, Brno **2007**, s. 76
8. MŠMT, Č. j.: 26 721/2007-14, Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy podle stavu k 30. listopadu **2007**, s. 3-10
9. NAKONEČNÝ, M.: Encyklopedie obecné psychologie. 2. vyd. Praha: Academia, **1997**, s. 24-30
10. PÁVKOVÁ, J.: Pedagogika volného času, Portál, Praha 1999, s. 4-7, 14-15
11. PRŮCHA, J.: Moderní pedagogika, Portál, Praha **2002**, s. 390-391
12. REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ, V.: Cílená zpětná vazba, Portál, Praha **2007**, s. 44
13. SILBERMAN, M.: 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování, Portál, Praha **1997**, s. 167
14. SOCHŮREK, J.: Vybrané kapitoly ze sociální patologie I. díl, TUL, Liberec **2001**, s. 46-50
15. ŠVP ZŠ Smržovka, ZŠ Smržovka, **2007**
16. VAŠUTOVÁ, J.: Být učitelem, UK-PF, Praha **2007**, s. 64-66

Seznam prostudované literatury

1. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – BÍLÁ KNIHA, MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání, Tauris, Praha **2001**
2. BELZ, H.: Klíčové kompetence a jejich rozvíjení, Portál, Praha **2001**
3. ČÁP, J.: Psychologie pro učitele, Portál, Praha **2007**
4. EYR, R.L.: Jak naučit děti hodnotám, Portál, Praha **2000**
5. FONTANA, D.: Psychologie ve školní praxi, Portál, Praha **2003**
6. JANÍK, T.: Příspěvky k tvorbě a výzkumu kurikula, Pido, Brno **2007**
7. JEŘÁBEK, J., TUPÝ, J. a kol.: RVP pro základní vzdělávání, VÚP, Tauris, Praha **2005**
8. JIRÁK, J.: Média a společnost, Portál, Praha **2007**
9. KALHOUS, Z.: Školní didaktika, Portál, Praha **2002**
10. KYRIACOU, Ch.: Klíčové dovednosti učitele, Portál, Praha **1996**
11. MACHOVÁ, J., HAMANOVÁ, J.: Reprodukční zdraví v dospívání, H a H Vyšehradská, Praha **2002**
12. MAŇÁK, J.: Absolvent základní školy, PdF MU, Brno **2007**
13. MATĚJČEK, Z.: Co, kdy a jak ve výchově dětí, Portál, Praha **1996**
14. MIČIENKA, M.: Základy mediální výchovy, Portál, Praha **2007**
15. MŠMT, Č. j.: 26 721/2007-14, Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy podle stavu k 30. listopadu **2007**
16. NAKONEČNÝ, M.: Encyklopedie obecné psychologie. 2. vyd. Praha: Academia, **1997**
17. NAKONEČNÝ, M.: Psychologie téměř pro každého, Academia, Praha **2004**
18. PASCH a kol.: Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině, Portál, Praha **2005**
19. PÁVKOVÁ, J.: Pedagogika volného času, Portál, Praha **1999**
20. PRŮCHA, J.: Moderní pedagogika, Portál, Praha **2002**
21. REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ, V.: Cílená zpětná vazba, Portál, Praha **2007**
22. SILBERMAN, M.: 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování, Portál, Praha **1997**
23. SOCHŮREK, J.: Vybrané kapitoly ze sociální patologie I. díl, TUL, Liberec **2001**
24. ŠVP ZŠ Smržovka, ZŠ Smržovka, **2007**
25. VAŠUTOVÁ, J.: Být učitelem, UK-PF, Praha **2007**
26. Metodický portál RVP, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, <http://www.rvp.cz>, **2008**

6. SEZNAM PŘÍLOH

1. Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy podle stavu k 30. listopadu 2007
2. Výňatky z ŠVP ZŠ Smržovka
3. Fotografie z hodin OV, projektových dnů, žákovské samosprávy na ZŠ Smržovka
4. Seznam nabízených kroužků na ZŠ Smržovka ve školním roce 2007-2008
5. Seznam nabízených kroužků v DDM Ulita Tanvald ve školním roce 2007-2008
6. Seznam nabízených kroužků v DDM Vikýř Jablonec nad Nisou ve školním roce 2007-2008
7. Dotazník pro žáky ZŠ Smržovka
8. Dotazník pro studenty Gymnázia Tanvald

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy podle stavu k 30. listopadu 2007

**Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy podle stavu
k 30. listopadu 2007**

Zákony související se základním vzděláváním

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákonů č. 383/2005 Sb., č. 112/2006 Sb., č. 158/2006 Sb., č. 161/2006 Sb., č. 165/2006 Sb., č. 179/2006 Sb., č. 342/2006 Sb., č. 624/2006 Sb. a č. 217/2007 Sb.

Zákon č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona, ve znění zákona č. 264/2006 Sb.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění zákonů č. 383/2005 Sb., č. 179/2006 Sb. a č. 264/2006 Sb.

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění zákonů č. 132/2000 Sb., č. 255/2001 Sb., č. 16/2002 Sb., č. 284/2002 Sb., č. 562/2004 Sb., č. 383/2005 Sb. a č. 179/2006 Sb.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 476/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 563/2004 Sb., zákona č. 383/2005 Sb. a zákona č. 112/2006 Sb.

Nařízení vlády související se základním vzděláváním

Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění nařízení vlády č. 18/2006 Sb. a č. 224/2007 Sb.

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Vyhlášky (uvedeny vyhlášky bezprostředně se týkající II. stupně ZŠ)

Vyhláška MZd č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění vyhlášky č. 148/2004 Sb.

Vyhláška MŠMT č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy

Vyhláška MŠMT č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku

Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.

Vyhláška MŠMT č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání

Vyhláška MŠMT č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 62/2007 Sb.

Vyhláška MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání

Vyhláška MŠMT č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění vyhlášek č. 389/2006 Sb. a č. 226/2007 Sb.

Vyhláška MZd č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých

Vnitroresortní předpisy MŠMT (uvedeny předpisy bezprostředně se týkající II. stupně ZŠ)

Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j. 14 423/99-22, Věstník MŠMT sešit 5/1999

Metodický pokyn k environmentálnímu vzdělávání, výchově a osvětě ve školách a školských zařízeních č. j. 32 338/2001-22, Věstník MŠMT sešit 2/2002

Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j. 10 194/2002-14, Věstník MŠMT sešit 3/2002

Informace o spolupráci předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 25884/2003-24, Věstník MŠMT sešit 11/2003

Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č. j. 11 691/2004-24, Věstník MŠMT sešit 6/2004

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2005-2008 (10 844/2005-24)

Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 37 014/2005-25, Věstník MŠMT sešit 2/2006

Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci, sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 20 006/2007-51

Změna učebních plánů vzdělávacích programů základních vzdělávání od 1. září 2007, č.j. 6538/2007-22

Informace a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání, č.j. 14 821/2007-22

Zdroj: MŠMT, Č. j.: 26 721/2007-14, Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy podle stavu k 30. listopadu 2007, s. 3-10

HODNOCENÍ ŽÁKŮ A AUTOEVULACE ŠKOLY

Pravidla pro hodnocení žáků

Hodnocení je prostředkem, jak žáky orientovat, motivovat v dalším rozvoji. Soustředíme se na individuální pokrok každého žáka. Podmínkou pro průběžné klasifikování výkonu je vždy důkladné procvičení dané oblasti. Při klasifikaci nehodnotíme osobu žáka, ale konkrétní ověřovaný problém. Cílem a základem každého hodnocení je poskytnout žákovi zpětnou vazbu, tj. co se naučil, zvládnul, v čem se zlepšil, v čem chybí a jak postupovat dále.

Způsoby hodnocení žáků na prvním stupni

Pro hodnocení žáků všech ročníků prvního stupně se používáme kombinaci slovního a klasifikačního způsobu hodnocení. Slovní hodnocení využíváme v předmětech: výtvarná výchova, pracovní činnosti, hudební výchova a tělesná výchova. Každý žák je čtvrtletně písemně informován o svém výkonu v daném předmětu. Slovní hodnocení podává žákovi zpětnou vazbu o dosažení osobních pokroků při osvojování konkrétních dovedností, návyků, eventuálně jaké nedostatky by měl odstranit. V průběhu vyučovacího procesu se využívá slovní hodnocení převážně ústní formou. Zároveň dbáme na vlastní sebehodnocení žáků. V ostatních předmětech jsou žáci na prvním stupni klasifikováni známkou. I zde však stavíme na povzbuzení a pozitivní motivaci.

Způsoby hodnocení žáků na druhém stupni

Na druhém stupni pro hodnocení žáků ve všech předmětech používáme klasifikační způsob hodnocení. V průběhu vyučovacího procesu se využívá slovní hodnocení (převážně ústní formou). Žáci provádějí sebehodnocení a vzájemné hodnocení.

Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Při hodnocení a klasifikaci vychází učitel z doporučení a závěrů PPP a hodnocení je vždy zcela individuální. Žáka hodnotíme s ohledem na jeho možnosti a schopnosti, posuzujeme jeho individuální pokrok. Žáci integrovaní na základě Doporučení PPP nebo jiného SPC jsou vzděláváni i hodnoceni na základě plnění Individuálního vzdělávacího plánu. Po domluvě školy, rodičů a při doporučení poradenského zařízení mohou být v některých předmětech hodnoceni slovně. Toto slovní hodnocení je formulováno formou dopisu od učitele.

Hodnocení chování

Hodnocení chování žáka se odvíjí od dodržování Školního řádu. Hodnotí se chování ve škole, při školních akcích, reprezentaci školy. Provádí je třídní učitel po dohodě s ostatními vyučujícími, případně pedagogická rada.

Využívá se tří stupňů hodnocení: 1 – velmi dobré, 2 – uspokojivé, 3 – neuspokojivé.

Sebehodnocení

Žáky cíleně vedeme k sebehodnocení a k sebekontrolě ve všech předmětech. Záleží na vyučujícím, jakou formu sebehodnocení žáků zvolí. Sebehodnocení považujeme za nedílnou součást procesu hodnocení a také za významnou kompetenci, kterou chceme žáky naučit.

Základní pravidla pro použití slovního hodnocení

- Učitel hodnotí osobní pokrok žáka, porovnává jeho aktuální výkon s předchozími výsledky práce
- Slovní hodnocení musí být dostatečně konkrétní a soustředěné převážně na žákův výkon
- Hodnocení je zaměřeno na poskytování zpětné vazby o průběhu a výsledku činnosti žáka během určitého časového období
- Hodnocení je vždy osobní, adresné k žákovi

Základní pravidla pro použití klasifikace

- Pospěch žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech je klasifikován stupni: 1 – výborný, 2 – chvalitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatečný, 5 - nedostatečný
- Znamka z vyučovacího předmětu nezahrnuje hodnocení chování žáka
- Do klasifikace se promítá hodnocení úrovně dosažených vědomostí, dovedností, práce s informacemi, úroveň komunikace a tvořivost žáka. Učitel na začátku školního roku informuje žáky o vyváženosti jednotlivých složek hodnocení ve svém předmětu.
- Hodnocení probíhá průběžně v celém časovém období a výsledná známka je stanovena na základě dostatečného množství různých podkladů
- Klasifikuje se vždy jen dostatečně probrané a procvičené učivo
- Po dohodě s vyučujícím má žák možnost si opravit případné neúspěšné hodnocení
- Skupinová práce se nehodnotí známkou, žák je hodnocen pouze za individuální výkon
- Žáci mají možnost navrhnout učiteli způsob, jakým prokáží zvládnutí dané látky
- Souhrnné písemné práce zapisují vyučující s patřičným předstihem do třídní knihy. Na jeden den je možno naplánovat jen jednu souhrnnou práci. Kontrolní práce v rozsahu 5 – 10 minut se do přehledu písemných prací nezaznamenávají.
- Všechny souhrnné písemné práce, testy... jsou vždy předem oznámeny žákům

KRITÉRIA HODNOCENÍ

- zvládnutí očekávaných výstupů žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech
- utváření a rozvoj klíčových kompetencí se zohledněním individuálních rozdílů žáků

V charakteristice každého předmětu jsou obsažena specifická kritéria hodnocení pro daný předmět.

Jsme si vědomi individuálních rozdílů žáků, proto jejich dovednosti a vědomosti ověřujeme různými formami, abychom poskytli možnost úspěchu všem žákům.

Kombinace, kterými ověřujeme vědomosti a dovednosti žáků:

- písemné práce
- ústní projev
- zpracování referátů a prací k danému tématu
- domácí úkoly
- praktické a pohybové zkoušky
- samostatná aktivita
- modelové a problémové úkoly
- iniciativa při nepovinných úkolech apod.

ZKRATKY VE ŠKOLNÍM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU

ZŠ SMRŽOVKA

Název Průřezového tématu	Používaná zkratka
Osobnostní a sociální výchova	OSV
Výchova demokratického občana	VDO
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech	EGS
Multikulturní výchova	MuV
Enviromentální výchova	EV
Mediální výchova	MeV

Konkretizace průřezových témat v 6. ročníku

Průřezové téma	Předmět	Tématický okruh	Realizace
OSV/Osobnostní rozvoj – Rozvoj schop. poznávání	M	Geometrie v rovině a v prostoru	<ul style="list-style-type: none"> - konstrukce úhlů - početní operace - cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů
	Pč	Technické nákresy	<ul style="list-style-type: none"> - práce s technickými nákresy - práce ve dvojicích, skupinová práce - rozvoj představivosti
OSV/Osobnostní rozvoj – Sebepoznání a sebepojetí	Tv	Činnosti ovlivňující zdraví	<ul style="list-style-type: none"> - kompenzační a relaxační cvičení - cvičení zaměřená na tělo a psychiku - cvičení motivující kladný vztah k sobě samému a zdravému a vyrovnanému sebepojetí
OSV/Osobnostní rozvoj – Psychohygiena	Vv	Vyjádření vlastních pocitů a prožitků různými výtvarnými technikami	<ul style="list-style-type: none"> - výtvarné vyjádření vnitřního světa žáka - výtvarné vyjádření pocitů radosti, štěstí, smutku, naděje... - skupinová práce - Já a lidé kolem mne - tvorba při poslechu relaxační hudby
OSV/Osobnostní	Vv	Barevné tóny	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišení barevných tónů

rozvoj – Kreativita			<ul style="list-style-type: none"> a jejich odstínů - svět fantasy - představivost - použití různých výtvarných technik - realizace v učebně, v přírodě (rozdíl ročních období)
	Pč	Práce s technickými materiály	<ul style="list-style-type: none"> - měření, rýsování, stříhání, lepení, povrchová úprava,... - práce ve dvojicích, skupinová práce - rozvoj tvořivosti, nápaditosti
OSV/Sociální rozvoj – Poznávání lidí	Rv	Mezilidské vztahy	<ul style="list-style-type: none"> - skupinová práce - práce ve dvojicích - komunikace verbální a nonverbální - interaktivní hry, vytváření pravidel komunikace ve třídě, ve škole,... - dramatizace
	Tv	Skupinové hry	<ul style="list-style-type: none"> - pravidla při skupinových hrách, proč je musíme dodržovat - pomoc spoluhráči, slušnost a respekt vůči soupeři - fair play
OSV/Sociální rozvoj - Komunikace	Čj	Komunikační a slohová výchova	<ul style="list-style-type: none"> - mluvní cvičení - zásady dorozumívání - mluvený a psaný projev - cvičení na rozvoj mluvního projevu, vyjadřování - didaktické hry
	Aj	Dorozumím se anglicky	<ul style="list-style-type: none"> - využití slovní zásoby - výslovnost - tvorba krátkých textů - komunikace ve dvojicích, ve skupinách - komunikační hry, doplňovačky - propojení kresby s popisem
OSV/Sociální rozvoj – Kooperace a kompetice	Tv	Olympijské myšlenky	<ul style="list-style-type: none"> - naplňování myšlenek olympijských her - čestné soupeření

			<ul style="list-style-type: none"> - seberelugace v situaci nesouhlasu - sport ve skupině – týmu - utváření týmových pravidel - respekt k sobě a druhým
OSV/Morální rozvoj – Řešení problémů a rozhodovací dovednosti	Inf	Já a internet	<ul style="list-style-type: none"> - práce s internetem - klady a zápory internetu - diskuse - internet může pomoci/uškodit - mezilidské vztahy a komunikační technologie - etika při tvorbě mailů, webových stránek - pravdivost/nepravdivost sdělení na internetu - práce ve dvojicích - vyhledávání informací na internetu
EGS/Objevujeme Evropu a svět	Nj	Žijeme v Evropě	<ul style="list-style-type: none"> - německy mluvící země a jejich zvyky, tradice - základní odlišnosti ve fonetice čj\nj - využití slovní zásoby – komunikace ve dvojicích, ve skupinách - didaktická cvičení, hry - vyhledávání informací o německy mluvících zemích, tvorba referátů
MuV/Kulturní difference	Ov	Nejsme všichni stejní	<ul style="list-style-type: none"> - odlišnost kulturní, národní, ale i vzhledová, zájmová... - potřeba tolerance ve třídě, škole, společnosti, ČR, Evropě, ve světě - skupinová práce, interaktivní hry - vyhledávání informací v médiích, prezentace odlišností (řeč, barva pleti, oblečení, stravování, svátky, tradice,...)
MuV/Lidské vztahy	Rv	Žijeme spolu	<ul style="list-style-type: none"> - uspořádání rolí v rodině, třídě, škole, společnosti - tvorba práv a povinností, konkrétní příklady

			<ul style="list-style-type: none"> - výměna rolí (na jeden den) v rodině a následná diskuse, prezentace zážitků - jak já žák mohu ovlivnit dobré vztahy doma, s kamarády,... - co se mi daří, co mohu zlepšit - interaktivní hry skupinová práce
	Čj	Oblíbení hrdinové	<ul style="list-style-type: none"> - vlastní četba - prezentace zážitků z filmu, četby, představení, vyhledávání kladů oblíbeného hrdiny - dramatizace vybrané kapitoly, příběhu - porovnávání hrdinů (vlastnosti) - práce s textem, dotvoření příběhu,...
MuV/Multikulturalita	Aj	Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem	<ul style="list-style-type: none"> - čtení jednoduchého textu - recitace říkanek - vyhledávání informací z textu - vyhledá význam neznámého slova - dialog - konverzace ve skupině - uplatnění gram. pravidel - význam užívání cizího jazyka – scénky, dramatizace – Já v cizím městě, Nakupování, Prázdniny, Seznamování se,....
	Nj	Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem	<ul style="list-style-type: none"> - čtení jednoduchého textu - recitace říkanek - vyhledávání informací z textu - vyhledá význam neznámého slova - dialog - konverzace ve skupině - uplatnění gram. pravidel - význam užívání cizího

			jazyka – scénky, dramatizace – Já v cizím městě, Nakupování, Prázdniny, Seznamování se,....
EV/Ekosystémy	Z	Životní prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - skupinová práce, práce ve dvojicích - vyhledávání informací k danému tématu a jejich prezentace - výlet do okolí školy - zpracování úvahy (diskuse) Naše země (krajina) včera a dnes/Co nás čeká?
	Př	Ohrožení živočichové	<ul style="list-style-type: none"> - skupinová práce – počítačová nebo výtvarná prezentace živočichů dávno vymřelých, ohrožených v ČR, ohrožených ve světě a nejčastěji se vyskytovaných v lokalitě Jizerské hory - vyhledávání a zpracování informací s označením použité literatury - sestavení pravidel, jak já sám mohu pomoci přírodě
EV/Základní podmínky života	Z	Voda kolem nás	<ul style="list-style-type: none"> - vztahy vody a života, význam její ochrany - K čemu všemu potřebuji vodu, Kde kolem mne je voda? – vyhledávání informací z různých zdrojů na dané téma, práce s atlasem - diskuse - skupinová práce - exkurze k vodnímu zdroji
MeV/Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení	Ov	Reklama	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivní a negativní reklama, druhy reklam, základní prvky – vyhledání příkladů z různých masmédií

			<ul style="list-style-type: none"> - práce ve dvojicích, ve skupinách - dramatizace reklamy na vlastní výrobek, zařízení, činnost - diskuse k danému tématu (Co na mne působí u reklamy, Podléhám reklamě a jaké,...)
MeV/Tvorba mediálního sdělení	Inf	Textový soubor	<ul style="list-style-type: none"> - samostatná tvorba věcně správného a komunikačně vhodného mediálního sdělení - tisk dokumentu - úprava dokumentu - práce s textem dle pokynů učitele - tvorba příspěvků pro školní časopis GEŠ
	Čj	Slohové útvary	<ul style="list-style-type: none"> - sestavení vzkazu, objednávky, inzerátu, oznámení, zprávy.... dle pokynů učitele - vyhledávání slohových útvarů v médiích – práce ve dvojicích, skupinová práce - diskuse - vyprávění o svých zážitcích - tvorba příspěvků pro školní časopis GEŠ
	Aj	Píšeme anglicky	<ul style="list-style-type: none"> - s pomocí cizojazyčného slovníku žák vytvoří jednoduché sdělení k probíranému tématu (může doplnit kresbou) - samostatná, skupinová práce nebo práce ve dvojicích - prezentace sdělení - vyhledávání a třídění informací z různých informačních zdrojů - tvorba příspěvků pro školní časopis GEŠ

VZDĚLÁVACÍ OBLAST	VYUČOVACÍ PŘEDMĚT	ROČNÍK
ČLOVĚK A SPOLEČNOST	OBČANSKÁ VÝCHOVA	6.

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY RVP	VÝSTUPY ŠVP	UČIVO	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY
<u>ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI</u> <ul style="list-style-type: none"> - objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání - rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu - zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají 	<ul style="list-style-type: none"> - uvede jednotlivé státní symboly a jejich užití - vyjmenuje státní svátky, uvede tradice, které se ke státním svátkům a významným dnům vztahují - popíše rozdíl vlastenectví a nacionalismus - vyjmenuje některá památná místa ČR, významné osobnosti ČR - uvede zajímavá místa, významné rodáky, místní tradice a důležité instituce obce, regionu - shrne nabídku kulturních aktivit v regionu - popíše kulturní tradice v naší zemi, regionu - vysvětlí funkci masmédií 	<ul style="list-style-type: none"> - ČR, státní symboly, státní svátky, významné dny a historie jejich vzniku, tradice - pojem vlast a vlastenectví, zajímavá a památná místa, významné osobnosti ČR - Smržovka a mikroregion Tanvaldsko, památky a významní rodáci, tradice a zvyky v Jizerských horách, instituce - kultura v regionu - kulturní projevy a hodnoty, tradice naší země, kulturní instituce - masová kultura, masová komunikace, masmédiá 	<p>Dě – Úvod do dějepisu</p> <p>Inf – Vyhledávání v internetu</p> <p>Čj – Z české literatury 19. století</p> <p>Čj – Zpráva, oznámení, sms</p>

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY RVP	VÝSTUPY ŠVP	UČIVO	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY
<ul style="list-style-type: none"> - zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje - kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí - zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a v situacích ohrožení - objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje 	<ul style="list-style-type: none"> - zdůvodní potřebu ochrany památek, veřejného i soukromého majetku - vyjmenuje druhy masmédií - popíše jednotlivé druhy zpracování informací - popíše rozdíl mezi sdělením a reklamou, vyjmenuje druhy reklam - popíše funkce reklamy a její dopad na člověka, veřejnost - vysvětlí fungování společnosti a své postavení v ní - popíše zásady lidského soužití a principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy - vyjmenuje, jakými způsoby lze pomoci osobám v nouzi a v obtížných životních situacích - popíše potřebu tolerance ve společnosti - odmítá útlak a hrubé zacházení - popíše projevy rasismu a zdůvodní nebezpečnost tohoto jednání a 	<ul style="list-style-type: none"> - vlastnictví státní, soukromé a jeho ochrana, sprejerství a vandalismus - média a jejich vliv na člověka - zpravodajství v TV, rozhlas, tisku - reklama (druhy, zpracování, cíle) a jak se jí nenechat ovlivnit - principy fungování společnosti, zákony, mravnost a morálka - pravidla slušného chování a soužití (v rodině, ve škole) - PČR, hasiči, záchranná služba – pravidla komunikace s těmito orgány, jejich náplň - sociální instituce státu, neziskové organizace, humanitární pomoc - mezilidská komunikace - odlišnost (kulturní, národní, národnostní) - konflikty mezi lidmi a jejich řešení 	<p>PT – MeV/ Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení</p> <p>Inf – Tisk dokumentu</p> <p>PT-MuV/ Kulturní difference</p>

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY RVP	VÝSTUPY ŠVP	UČIVO	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY
<p>k menšinám</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobií a extrémistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti - posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v rodině, ve škole, v obci 	<p>chování</p> <ul style="list-style-type: none"> - zdůvodní potřebu tolerance ve společnosti - popíše tolerantní a netolerantní chování - popíše extrémistické chování a zdůvodní jeho nebezpečnost - zdůvodní nutnost spolupráce mezi lidmi (v rodině, ve třídě, ve škole, v obci, ve společnosti) - popíše nutnost dělby práce, vytyčení cílů - vysvětlí výhody spolupráce lidí v současnosti i minulosti od případné izolace jedince v rodině, škole, obci, společnosti, ale také ve vědě a kultuře 	<ul style="list-style-type: none"> - rasismus a xenofobie - národnostní menšiny a jejich kultura, historie - empatie, problémy lidské nesnášenlivosti - extremismus - fungování rodiny, třídy, školy, obce, státu a společnosti - práce, zaměstnání, koníčky, dobrovolnické organizace - cíle společnosti, člověka ve sféře rodinné, pracovní, kulturní 	

OBČANSKÁ VÝCHOVA

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A SPOLEČNOST

Časová dotace: (v rozsahu jednoho týdne) 6. – 9. ročník - 1 vyučovací hodina

Obsahové vymezení:

Předmět OBČANSKÁ VÝCHOVA zahrnuje tyto tematické okruhy:

1. Člověk ve společnosti
2. Člověk jako jedinec
3. Stát a hospodářství
4. Stát a právo
5. Mezinárodní vztahy, globální svět

Organizační vymezení:

Výuka je organizována převážně v kmenové třídě s využitím počítačové učebny.

Průřezová témata:

6.ročník: MeV/Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení

MuV/Kulturní difference

7.ročník: OSV/Morální rozvoj – Hodnoty, postoje, praktická etika

MuV/Princip sociálního smíru a solidarity

8.ročník: OSV/Osobnostní rozvoj – Sebepoznání a sebepojetí, Seberegulace a sebeorganizace

VDO/Formy participace občanů v běžném životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

9.ročník: MuV/Etnický původ

VDO/Občan, občanská společnost a stát

EGS/ Jsme Evropané

EV/Lidské aktivity a problémy životního prostředí

Výchovné a vzdělávací strategie k utváření klíčových kompetencí:

K učení:

- Klademe důraz na čtení s porozuměním
- Vedeme žáky k samostatnému vyhledávání informací
- Zadáváme zajímavé tvůrčí domácí úkoly
- Podporujeme tvořivou činnost – projekt, soutěže, olympiády
- Vedeme žáky k sebehodnocení a k pochopení smyslu potřeby učit se
- Vedeme žáky k iniciativnímu přístupu k samostatné práci (soutěže, olympiády)
- Vedeme žáky k realizaci vlastních nápadů
- Podněcujeme žáky k účasti v různých soutěžích

K řešení problémů:

- Zadáváme problémové úkoly v návaznosti na praktický život
- Vedeme děti k vyhledávání informací na internetu, jejich třídění a využití
- Učíme děti obhájit jejich názory a činy
- Učíme děti zvládat stresové situace
- Učíme žáky třídit informace
- Zařazujeme do výuky řešení problémových úloh
- Učíme žáky uvědomovat si zodpovědnost svých rozhodnutí
- Vedeme žáky k samostatnosti
- Vedeme žáky k prezentaci jejich názorů (časopis, nástěnka)

- Snažíme se vést žáky k vyvíjení aktivit pro mladší spolužáky

Komunikativní:

- Vedeme žáky k vhodné komunikaci se spolužáky, učiteli a ostatními dospělými
- Učíme žáky projevit a obhájit vhodnou formou vlastní názor
- Podporujeme přátelské vztahy ve třídách i mezi třídami (společné akce)
- Rozvíjíme spolupráci s jinými školami
- Učíme žáky toleranci (názorové i jiné)
- Dáváme žákům prostor k vyjádření vlastního názoru
- Učíme žáky naslouchat názorům druhých a reagovat na ně
- Žáci mohou své názory prezentovat ve školním parlamentu, časopise apod.

Sociální a personální:

- Využíváme skupinovou práci a vzájemnou pomoc při učení
- Vedeme žáky k respektování daných pravidel
- Učíme žáky žít mezi lidmi
- Pomáháme žákům vytvořit představu o sobě samém (sebeúcta a sebeuspokojení)

Občanské:

- Vedeme žáky k respektování individuálních rozdílů (menšiny, národy)
- Učíme žáky znát svá práva a povinnosti
- Učíme děti reagovat v krizových životních situacích
- Vytváříme společenské povědomí
- Společně se žáky vytváříme školní řád
- Klademe důraz na environmentální výchovu

Pracovní:

- Vedeme žáky k zodpovědnému a sebekritickému postoji k volbě budoucího povolání
- Nabízíme zájmové útvary s tím podněcujeme zájmovou orientaci žáků
- Výuku doplňujeme o praktické exkurze

Hodnocení:

- Klasifikujeme známkou podle pětistupňové klasifikace
- Hodnotíme schopnost abstraktního a logického myšlení při řešení teoretických úloh a úloh z reálného života a praxe
- Hodnotíme žákovu schopnost navrhnout řešení po individuálním nebo společném rozboru úkolu či problému
- Hodnotíme schopnost žáka k přesnému vyjadřování
- Hodnotíme, jak se žák dokáže orientovat v různých grafech, v textu přiměřené obtížnosti apod.
- Hodnotíme žákovu schopnost práce ve skupině, hodnotíme jeho podíl na výsledcích práce skupiny
- Hodnotíme žákovu práci s informačními zdroji (vyhledávání, třídění informací)
- Hodnotíme samostatné práce žáka a jejich prezentaci (referáty, projekty)

Pozn: Očekávaný výstup RVP z obsahového vymezení Člověk ve společnosti byl přeražen do předmětu Rodinná výchova.

Realizace tematických okruhů PT formou integrace do vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu:

Všechny tematické okruhy všech průřezových témat jsou integrovány do vzdělávacích obsahů vyučovacích předmětů.

OSOBNOSTNÍ A SOC. VÝCHOVA	1. tř	2. tř	3. tř	4. tř	5. tř	6. tř	7. tř	8. tř	9. tř
OSOBNOSTNÍ ROZVOJ									
Rozvoj schopn. poznávání	M, Prv	M	M	M	M	M, Pč	M	M, F, Čj	M, Čj
Sebepoznání a sebepojetí	Prv	Prv	Vv, Prv			Tv		Ov, Př	
Seberegulace a sebeorganizace	Tv	Tv	Tv	Tv	Tv		Tv	Ov, Vp	
Psychohygiena						Vv	Pč	Rv	Tv, Vv
Kreativita	Pč, Tv	Pč, Tv	Pč, Vv	Pč, Vv, M, Hv	Pč, Vv, M	Vv, Pč	Vv, Pč	Vv, Pč	Vv, Pč
SOCIÁLNÍ ROZVOJ									
Poznávání lidí						Rv, Tv			
Mezilidské vztahy	Prv	Prv	Prv				Rv	Hv	Z
Komunikace	Hv	Čj	Čj, Aj	Aj	Čj, Aj	Čj, Aj	Čj, Aj	Čj, Aj	Rv, Čj, Aj
Kooperace a kompetice						Tv	Tv	Tv	Rv, Tv
MORÁLNÍ ROZVOJ									
Řešení problémů a rozhodovací dovednosti						Inf		M	
Hodnoty, postoje, praktická etika							Ov	Vp	D, Čj

	1. tř	2. tř	3. tř	4. tř	5. tř	6. tř	7. tř	8. tř	9. tř
VÝCHOVA DEMOKRATIC. OBČANA									
Občanská spol. a škola				PŘV	PŘV				
Občan, občanská společnost a stát				PŘV				D	Ov
Formy participace občanů v politickém životě			Prv					Ov	
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování								Ov	Z, D
VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH									
Evropa a svět nás zajímá	Čj, Vv	Čj, Vv, Tv	Čj, Vv, Tv	Čj, Vv, Tv	PŘV, Čj, Vv, Tv		Aj	Nj, Aj	Aj
Objevujeme Evropu a svět					PŘV	Nj	Nj, Aj, Z	Nj, Aj, Z	Nj, Aj
Jsme Evropané					PŘV		D	D	D, Ov
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA									
Kulturní difference				PŘV	PŘV	Ov			Hv
Lidské vztahy	Prv	Prv				Rv, Čj	Čj	Čj	Čj
Etnický původ								Hv	Ov, Rv, Z
Multikulturalita			Aj	Aj	Aj	Aj, Nj	Aj, Nj	Aj, Nj, Čj	Aj, Nj
Princip sociálního smíru a solidarity							Ov, Z	Př	

	1. tř	2. tř	3. tř	4. tř	5. tř	6. tř	7. tř	8. tř	9. tř
ENVIROMENTÁLNÍ VÝCHOVA									
Ekosystémy		Prv	Prv	PŘV	PŘV	Z, Př	Př		Z, Př
Základní podmínky života				PŘV	PŘV	Z	Z	Z, F, Che	Z, F, Př
Lidské aktivity a problémy životního prostředí				Pč				Che	Ov, Che, Př, Z
Vztah člověka k prostředí	Prv, Tv			PŘV	PŘV				
MEDIÁLNÍ VÝCH.									
Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení				Čj, Vv	Čj, Vv	Ov	Inf		Čj
Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality								Čj	Čj, Hv
Stavba mediálních sdělení					Čj, Vv		Inf	Čj	Čj
Vnímání autora mediál. sdělení							Inf		Čj
Fungování a vliv médií ve společnosti								Rv	Nj
Tvorba mediálního sdělení				Vv	Inf, VV	Inf, Čj, Aj	Inf, Čj, Aj, Nj	Hv, Aj, Nj	Hv, Čj, Aj, Nj
Práce v realizačním týmu									

Realizace tematických okruhů PT formou projektu:

CELOŠKOLNÍ PROJEKTY (1. – 9. třída)

NÁZEV PT A TEMATICKÉHO OKRUHU	NÁZEV PROJEKTU	OBDOBÍ	OČEKÁVANÉ VÝSTUPY ŽÁKA
PT - OSV – Osobnostní rozvoj (Psychohygiena)	KAMARÁDEM SOBĚ I DRUHÝM	v říjnu nebo v listopadu	<ul style="list-style-type: none"> - Uvědomuje si důležitost zdravého životního stylu - Vyhledává a třídí potřebné informace o návykových látkách, základech sexuální výchovy - Poskytne základy první pomoci, ošetří drobná zranění - Spolupracuje ve skupině, toleruje názory druhých - Vyjádří možnosti, jak v případě potřeby pomůže druhým
PT - VDO – Občanská společnost a škola	ŠKOLA JINAK	v prosinci nebo v lednu	<ul style="list-style-type: none"> - Vyrobí přiměřeně svému věku různé předměty související se zadaným tématem - Prezentuje své výsledky práce veřejnosti - Spolupracuje s dětmi různých věkových kategorií - Zapojuje se v předávání poznatků mladším spolužákům
PT – EV – Vztah člověka k prostředí	MY A PŘÍRODA	v březnu nebo v dubnu	<ul style="list-style-type: none"> - Orientuje se v základní problematice ekologie - Poznává způsob života živočichů v blízkém okolí - Popíše několik způsobů rekultivace vody a odpadu - Rozlišuje znaky přírody v okolí školy - Prakticky se zapojuje do ochrany přírody
PT – MuV – Etnický původ	OLYMPIÁDA	květen	<ul style="list-style-type: none"> - Získává a třídí informace o historii, tradici, činnostech příslušné k zastupujícímu národu - Vytváří oděv a doplňky daného národa - Vystoupí společně se svými spolužáky před veřejností - Jedná v duchu fair play - Účastní se sportovních aktivit - Zapojuje se i v oblasti pořadatelské a organizační

PROJEKTY NA 1. STUPNI

NÁZEV PT A TEMATICKÉHO OKRUHU	NÁZEV PROJEKTU	ROČNÍK	OČEKÁVANÉ VÝSTUPY ŽÁKA
PT – OSV – Sociální rozvoj (Poznávání lidí)	POZNÁVÁME SE V NOVÉM PROSTŘEDÍ	1. ročník	<ul style="list-style-type: none"> - Orientuje se ve školní budově, dojde sám na určené místo - Dle vizáže určí jména svých spolužáků, třídní učitelky - Spolupracuje ve skupině - Slušně se chová ke spolužákům i dospělým lidem
PT – OSV – Sociální rozvoj (Komunikace)	POVOLÁNÍ	2. ročník	<ul style="list-style-type: none"> - Předvede činnosti jednotlivých povolání - Vysvětlí důležitost jednotlivých povolání pro život lidí - Z různých zdrojů vyhledá potřebné informace na dané téma - Prostřednictvím exkurze se seznamuje s konkrétními činnostmi dané profese
PT - OSV – Osobnostní rozvoj (Rozvoj schopností poznávání)	NAŠE MĚSTO	3. ročník	<ul style="list-style-type: none"> - Orientuje se ve svém městě, pracuje s plánkem města - Vyjmenuje úřady ve městě a vysvětlí jejich funkci - Popíše a určí místo významných památek města - Stručně vysvětlí historii města
PT – OSV – Osobnostní rozvoj (Sebepoznání a sebepojetí)	MOJE TĚLO	4. ročník	<ul style="list-style-type: none"> - Výtvarně vyznačí jednotlivé části těla - Vysvětlí důležitost vnitřních orgánů v těle člověka - Popíše základní části kostry člověka - Uvede příklady, jak pečovat o zdraví člověka
PT – EGS – Objevujeme Evropu a svět	NAŠE VLAST	5. ročník	<ul style="list-style-type: none"> - Vyhledá z různých zdrojů základní informace o naší vlasti - Orientuje se na zeměpisné mapě ČR - Svými slovy popíše postavení ČR v Evropě - Vyrobí typické předměty pro ČR

PROJEKTY NA 2. STUPNI

Projekty na 2. stupni se realizují po aktuální dohodě vyučujících. Každý ročník 2. stupně absolvuje alespoň jeden projektový den. Projektové dny jsou využívány k realizaci průřezových témat a části vzdělávacího obsahu jednotlivých vyučovacích předmětů pro jednotlivé ročníky 2. stupně. Pro každý školní rok jsou vybírány příslušné projektové činnosti odpovídající náplni učiva a možnostem školy. Důraz je kladen na praktické osvojování a prohlubování dovedností a vědomostí získaných ve vyučovacích předmětech. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích oborů.

DALŠÍ REALIZACE PRŮŘEZOVÝCH TÉMAT

Během celého školního roku se žáci 4. – 9. tříd aktivně podílejí na rozhodování o chodu školy prostřednictvím **ŽÁKOVSKÉHO PARLAMENTU**. Považujeme za důležité, aby žáci měli možnost projevit, popř. prosadit svůj vlastní názor. Jednání parlamentu je veřejné, žáci pořizují zápis z těchto jednání a ten předávají do všech tříd a také na centrální nástěnky školy.

PT – VDO – Občanská společnost a škola

2x ve školním roce se na naší škole uskutečňuje **SBĚR STARÉHO PAPIRU**. Vedeme žáky ke třídění odpadu nejen při sběrové akci, ale po celý školní rok. Sběr organizují žáci za dopomoci pedagogů.

PT – EV – Vztah člověka k prostředí

Na škole se také vydává **ŠKOLNÍ ČASOPIS GEŠ**. V tomto občasníku můžeme nalézt práce dětí z 1. i 2. stupně. Školní časopis tvoří žáci ZŠ Smržovka za dopomoci pedagogů.

PT – MeV – Tvorba mediálních sdělení

PT – MeV – Práce v realizačním týmu

Koncem školního roku žáci všech ročníků tvoří **TŘÍDNÍ KRONIKU**. Na 1. stupni jim k tvorbě dopomáhají třídní učitelé. Každá třída zapisuje do kroniky jednotlivé akce, které za celý školní rok absolvovala. Tyto třídní kroniky se poskládají v celoškolskou kroniku, která se archivuje, její kopie je k zapůjčení žákům, rodičům a veřejnosti.

PT – MeV – Stavba mediálních sdělení

PT – MeV – Práce v realizačním týmu

**Příloha č. 3: Fotografie z hodin OV, projektových dnů a žákovské samosprávy na ZŠ
Smržovka**

Žákovský parlament

Den prevence

Nástěnky ze Dnu prevence

Občanská výchova – 9.třída

Příloha č. 4: Seznam nabízených kroužků na ZŠ Smržovka ve školním roce 2007-2008

**Seznam nabízených kroužků na ZŠ Smržovka ve školním roce 2007-2008
(z tabulky byla vyňata jména vedoucích kroužků a den realizace)**

Poř. číslo	Název kroužku	Pro třídu	Cena za šk. rok v Kč
1.	keramika-družina	1.	200
2.	keramika-družina	2.	200
3.	dovedné ruce	1.-4.	100
4.	sportovní kroužek	1.-4.	100
5.	dovedné ruce	1.-4.	100
6.	keramika	3.-9.	500
7.	výt. techniky	5.-9.	500
8.	divadelní	5.-9.	100
9.	basket	6.-9.	200
10.	basket	3.-5.	200
11.	počítače	4.-5.	240
12.	aerobic- DDM	1.-5.	200
13.	aerobic - DDM	6.-9.	200
14.	pohybovky	2.	200
15.	florbal chlapci	3.-5.	200
16.	florbal dívky	3.-7.	200
17.	florbal chlapci	6.-9.	200
18.	turistický	3.	300
19.	keramicko- výtvarný	5.-9.	500
20.	pěv. sbor	1.-9.	100
21.	fotbal	6.-9.	300
22.	mladý zdravotník	5.-9.	50
23.	počítače	2.-3.	240
24.	taneční - DDM	6.-9.	240
25.	školní časopis	1.-9.	0,-

Příloha č. 5: Seznam nabízených kroužků v DDM Ulita Tanvald ve školním roce 2007-2008

Seznam nabízených kroužků v DDM Ulita Tanvald ve školním roce 2007-2008

Dům dětí a mládeže ULITA Tanvald
Tel.: 483 394 301, e-mail: ddmtnv@iol.cz

Nabídka zájmových útvarů
pro školní rok 2007/2008

Sportovní – florbal – chlapci, volejbal
– dívky, chlapci, plavání, běh na lyžích,
turistika, šachy, stolní tenis, fotbal, rybářský,
taneční a aerobik – realizováno na ZŠ Smržovka

Výtvarné –výtvarně-keramická příprava
(předškoláci a 1. třída Tanvald a Desná),
výtvarný, výtvarný speciál (různé výtvarné
techniky – pro děti od 10 let), keramika
– (Tanvald a Desná)

Hudební – kytara k táboráku (od 9 let),
hra na flétnu

Jazykové – angličtina pro děti i dospělé

Další – divadelní, dívčí klub, automodelář – radiem řízené modely (vhodné pro
Děti od 10 let), Logopedie, Ulitka –zábavné a tvořivé dopoledne pro děti od tří
let.

Zápis do výtvarných a keramických

Kroužků se koná 10. září od 15.00 hod.

v DDM. Přihlásit se do ostatních

kroužků je možné již od 3. září osobně v DDM nebo telefonicky.

Pozn: Cena kroužků pro žáky se pohybuje v průměru 500,- Kč a výše/rok.

Příloha č. 6: Seznam nabízených kroužků v DDM Vikýř Jablonec nad Nisou ve školním roce 2007-2008

**Seznam nabízených kroužků v DDM Vikýř Jablonec nad Nisou
ve školním roce 2007-2008**

Středisko volného času – Dům dětí a mládeže Vikýř

Podhorská 49, Jablonec nad Nisou

Tel.: 483 711 725 , 483 713 004

www.ddmvikyr.cz

1.1. Zájmové vzdělávání ve Vikýři

1.2. 2007-2008

Pro předškoláky, žáky i studenty,
pro děti, juniory, dospělé i seniory

ZÁPIS:

- **3. 9. 10.00 – 13.00 a 14.00 – 18.00 hodin**
- **4. a 5. 9. 14.00 – 18.00 hodin**

KROUŽKY:

PŘEDŠKOLÁCI: hravé dopoledne * Malá Nisanka * mažoretky * Paletka * zábavné sportování * flétna * dramaticko hudební a pohybový * Klub Vikýřek pro rodiče s dětmi.

PÁNI KLUCI: modeláři – lodní, letečtí, plastikoví * lego a počítače * programování * divadlo * deskové hry * Dračí doupě.

NÁCTILETÍ: kresba-malba-grafika * výtvarné studio * tradiční technologie výroby oděvů * mažoretky * divadlo * scénický tanec * aerobic * moderní tance * vitráže technikou tiffany * trampská kytara.

DĚTI I DOSPĚLÍ: keramika * textilní techniky * irský step * výpočetní technika (kurzy) * vaření * flétna * klavír, klávesy * trampská kytara * dramaticko hudební a pohybový.

DOSPĚLÍ: * kresba-malba-grafika * vitráže technikou tiffany * trampská kytara * jóga * večerní cvičení * dopolední cvičení pro seniory * 3S (Spolek svěžích seniorů)

Estetika: výtvarná studia * Paleta * Paletky * keramika * keramicko výtvarný * vitráže technikou tiffany.

Hudební: flétna * kytara * klavír * klávesy * hudební skupiny.

Pohybové: mažoretky Jablonecká jablíčka * skupina scénického tance Parau Parau * aerobic * moderní tance * folklórní soubor písní a tanců Malá Nisanka * irský step.

Přírodověda: chovatelé * herpetologové * rybáři * zahradničení * ekologie.

Společenskovední: Mladí literáti a žurnalisté * divadla * loutkáři * dramaticko hudební a pohybový.

Sport: fotbal * baseball * orientační běh * zábavné sportování * kuželky * horolezectví.

Technika: modeláři * počítače.

Turistika: Perličky * cykloturistický Cy-tu-s.

Pozn: Cena kroužků pro žáky se pohybuje v průměru 800,-Kč a výše/rok.

Příloha č. 7: Dotazník pro žáky ZŠ Smržovka

Odpovědi, prosím, kroužkuj, u některých musíš odpověď dopsat

Pohlaví: chlapec – dívka, věk: 11 12 13 14 15 16

1. Jaké aktivity děláš ve volném čase nejčastěji? Zakroužkuj tři:

- a) sledování TV, videa
- b) PC – hry
- c) PC – surfování po Internetu
- d) čtu si
- e) učím se, chodím na doučování, docházím do výukového kurzu dalšího cizího jazyka
- f) vyrábím něco ručně – kreslím si, šiji, vyšívám, vyřezávám, opravuji...
- g) chodím do přírody, starám se o nějaké zvíře (koně, pes...)
- h) uklízím, nakupuji, chystám večeři, žehlím, hlídám mladšího sourozence....
- ch) sportuji (organizovaně v klubu, sám v posilovně...)
- i) jsem s kamarádem, kamarády „jen tak“ venku
- j) jinak:

2. Kolik hodin ve všední den máš průměrně pro sebe? Na své zájmy, kamarády,...

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1

3. Kolik hodin denně (odhadem) trávíš u PC? (všední den)

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1

4. Na PC nejvíce (zaškrtni dvě aktivity):

- a) hraji hry b) hledám informace do školy, procvičuji učivo
- c) surfuji po internetu za zábavou, hledám si, co mne baví
- d) vytvářím webové stránky třídy, školy, kapely,...

5. Na PC nejméně:

- a) hraji hry b) hledám informace do školy, procvičuji učivo
- c) surfuji po internetu za zábavou, hledám si, co mne baví

6. Když si „jen tak“ surfuješ po internetu, co nejčastěji vyhledáváš? Uved' 3 oblasti:

.....

7. Hledal jsi někdy kamaráda, partnera na internetových seznamkách?

- a) ano b) ne

8. Pokud ano, zakroužkuj všechny informace, které jsi o sobě „neznámému“ uvedl

- a) pravé jméno b) datum narození c) bydliště-adresu d) číslo mobilu f) poslal jsem fotografii g) NEHLEDAL JSEM

9. Pokud jsi hledal přes seznamky, sešel ses s dotyčným, dotyčnou?

- a) ano b) ne c) nevím, na schůzku jsem šel/šla, ale on/ona nedorazil d) NEHLEDAL JSEM

10. Máš ve všední den od rodičů nařízeno, do kolika hodin nejdéle smíš sedět u počítače?

- a) ano - do 20.00 hodin b) ano – do 21.00 hodin c) ano – do 22.00 hodin
d) ano – do 23.00 hodin e) můžu u něho být, do kolika hodin chci f) mám počítač v pokojíčku a rodiče mne večer již nekontrolují

11. Kolik hodin (průměrně) se díváš ve všední den na TV?

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1 hodinu

12. Uved' dva typy pořadu, na který se díváš nejčastěji:

- a. kriminální seriály
- b. seriály typu Ordinace, Rodinná pouta,...
- c. dobrodružné seriály (Útěk z vězení, Ztraceni,...)
- d. pěvecké a zábavné soutěže (Super-Star, X-faktor)
- e. vědomostní soutěže (AZ kvíz, O poklad krále Karla, 5 proti pěti)
- f. zprávy, zpravodajství
- g. dokumenty o historii, přírodě
- h. cestopisy, zajímavosti ze světa
- ch) sport
- i. pohádky
- j. jiný:

13. Které dva typy pořadů sleduješ nejméně často?

- a. kriminální seriály
- b. seriály typu Ordinace, Rodinná pouta,...
- c. dobrodružné seriály (Útěk z vězení, Ztraceni,...)
- d. pěvecké a zábavné soutěže (Super-Star, X-faktor)
- e. vědomostní soutěže (AZ kvíz, O poklad krále Karla, 5 proti pěti)
- f. zprávy, zpravodajství
- g. dokumenty o historii, přírodě
- h. cestopisy, zajímavosti ze světa
- ch) sport
- i. pohádky

14. Hlídejí rodiče, co sleduješ v televizi?

- a) ano b) ne c) mám TV v pokojíčku, takže se dívám, na co chci

15. Máš ve všední den nařízeno, do kolika nejdéle hodin se smíš dívat na televizi?

- a) ano - do 20.00 hodin b) ano – do 21.00 hodin c) ano – do 22.00 hodin
d) ano – do 23.00 hodin e) můžu se dívat, jak dlouho chci f) mám televizi v pokojíčku, takže se dívám, jak chci a nebo se dívám tajně

16. Kolik hodin týdně věnuješ sportu? (mimo víkendů a TV ve škole, do sportu započítej i jízdu na koni)

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1

17. Do kolika zájmových kroužků docházíš? Započítej i LŠU, sportovní klub, hasiče, jízdárnu...

- a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e) 5 f) 6 g) 0

18. Víš přesně, jaké kroužky nabízí ZŠ Smržovka?

- a) ano b) ne

19. Do kolika kroužků na ZŠ Smržovka docházíš? Uved' číslo:

20. Pokud nedocházíš do žádného, je to proto, že:

- a. škola nenabízí ten, o který bych měl zájem aa) našel jsem ho jinde a docházím tam
- ab) nehledal jsem ho jinde
- ac) hledal jsem ho jinde, ale nenašel
- b. školní kroužky jsou drahé
- c. nechci být ve škole i odpoledne – nechci trávit volný čas s pedagogy
- d. nechci chodit do žádného zájmového kroužku
- e. jiný důvod:

21. Do kolika kroužků v DDM Ulita Tanvald docházíš? Uved' číslo:

22. Pokud nedocházíš do žádného, je to proto, že:

- a. neznáš jejich nabídku
- b. kroužky jsou drahé
- c. je to daleko – problém s dojížděním
- d. žádný mne nezaujal
- e. nechci chodit do žádného kroužku
- f. jiný důvod:

23. Do kolika kroužků v DDM Vikýř Jablonec n. N. docházíš? Uveď číslo:

24. Pokud nedocházíš do žádného, je to proto, že:

- a. neznáš jejich nabídku
- b. kroužky jsou drahé
- c. je to daleko – problém s dojížděním
- d. žádný mne nezaujal
- e. nechci chodit do žádného kroužku
- f. jiný důvod:

25. Navštěvuješ jinou organizaci, která zajišťuje aktivní trávení času pro děti a mládež?

- a. pokud ano – kam docházíš a jak často do týdne? (např. hasiči – 1x, LŠU,...)
.....
- b. nedocházím

26. Máš doma povinnosti, které musíš vykonávat vícekrát do týdne? (např. chodit na nákup, vynášet koš...)

- a. ano – jaké:.....

b) pomáhám občas, nikoliv pravidelně c) nemusím pomáhat doma

27. Kdybys měl volný den, jaké tři aktivity bys dělal nejraději:

- a. jen tak se „povaloval“
- b. díval se na TV nebo video
- c. hrál hry na PC
- d. jel na výlet
- e. chodil po krámech
- f. aktivně sportoval
- g. jel fandit na fotbal, hokej, basketbal...
- h. povídal si s nejlepším kamarádem
- ch) chatoval na internetu
- i) byl s partou a něco podniknul – co
- j) připravoval se do školy, doučoval se, opakoval si učivo
- k) vyráběl něco manuálně-kreslil, pracoval s keramikou, něco lepil, montoval....
- l) šel do přírody na procházku
- m) pečoval o zvíře (co mám doma, o koně v jízdárně, kam chodím)
- n) jinak:

28. Kdybys měl denně o 2 hodiny volného času více, jak bys je využil ?(uved' maximálně tři činnosti)

.....

29. Jsi sám se sebou spokojený, jak trávíš svůj volný čas?

a) ano b) ne c) jak kdy

30. Pokud nejsi – co bys rád ve volném čase ještě dělal/a?

.....

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku!

Příloha č. 8: Dotazník pro studenty Gymnázia Tanvald

Vážení žáci a žákyně, smyslem tohoto dotazníku je zjistit vaše skutečné zájmy ve volném čase, aby se mohla rozšiřovat či zatraktivnit nabídka trávení volného času. Dotazník je poměrně rozsáhlý, úvodní otázky se týkají činností jak trávíte volný čas spíše obecně, další potom již vašich konkrétních aktivit. Soustředte se, prosím, a vyplňte dotazník úplně a pravdivě. Odpovědi, prosím, kroužkujte, u některých musíte odpověď dopsat.

Pohlaví: chlapec – dívka, věk: 11 12 13 14 15 16

1. Jaké aktivity děláš ve volném čase nejčastěji? Zakroužkuj tři:

- a) sledování TV, videa
- b) PC – hry
- c) PC – surfování po Internetu
- d) čtu si
- e) učím se, chodím na doučování, docházím do výukového kurzu dalšího cizího jazyka
- f) vyrábím něco ručně – kreslím si, šiju, vyšívám, vyřezávám, opravuji...
- g) chodím do přírody, starám se o nějaké zvíře (koně, pes...)
- h) uklízím, nakupuji, chystám večeri, žehlím, hlídám mladšího sourozence....
- ch) sportuji (organizovaně v klubu, sám v posilovně...)
- i) jsem s kamarádem, kamarády „jen tak“ venku
- j) jinak:

1. Kolik hodin ve všední den máš průměrně pro sebe? Na své zájmy, kamarády,...

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1

2. Kolik hodin denně (odhadem) trávíš u PC? (všední den)

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1 hodinu

3. Na PC nejvíce (zaškrtni dvě aktivity):

- a) hraji hry b) hledám informace do školy, procvičuji učivo
c) surfuji po internetu za zábavou, hledám si, co mne baví
d) vytvářím webové stránky třídy, školy, kapely,...

4. Na PC nejméně:

- a) hraji hry b) hledám informace do školy, procvičuji učivo
c) surfuji po internetu za zábavou, hledám si, co mne baví

5. Když si „jen tak“ surfuješ po internetu, co nejčastěji vyhledáváš? Uveď 3 oblasti:

.....

6. Hledal jsi někdy kamaráda, partnera na internetových seznamkách?

- a) ano b) ne

7. Pokud ano, zakroužkuj všechny informace, které jsi o sobě „neznámému“ uvedl

- a) pravé jméno b) datum narození c) bydliště-adresu d) číslo mobilu f) poslal jsem fotografii g) NEHLEDAL JSEM

8. Pokud jsi hledal přes seznamky, sešel ses s dotyčným, dotyčnou?

- a) ano b) ne c) nevím, na schůzku jsem šel/šla, ale on/ona nedorazil d) NEHLEDAL JSEM

10. Máš ve všední den od rodičů nařízeno, do kolika hodin nejdéle smíš sedět u počítače?

- a) ano - do 20.00 hodin b) ano – do 21.00 hodin c) ano – do 22.00 hodin
d) ano – do 23.00 hodin e) můžu u něho být, do kolika hodin chci f) mám počítač v pokojíčku a rodiče mne večer již nekontrolují

11. Kolik hodin (průměrně) se díváš ve všední den na TV?

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1 hodinu

12. Uveď dva typy pořadu, na který se díváš nejčastěji:

- a. kriminální seriály
- b. seriály typu Ordinace, Rodinná pouta,...
- c. dobrodružné seriály (Útěk z vězení, Ztraceni,...)
- d. pěvecké a zábavné soutěže (Super-Star, X-faktor)
- e. vědomostní soutěže (AZ kvíz, O poklad krále Karla, 5 proti pěti)
- f. zprávy, zpravodajství
- g. dokumenty o historii, přírodě
- h. cestopisy, zajímavosti ze světa
- ch) sport
- i. pohádky
- j. jiný:

13. Které dva typy pořadů sleduješ nejméně často?

- k. kriminální seriály
- l. seriály typu Ordinace, Rodinná pouta,...
- m. dobrodružné seriály (Útěk z vězení, Ztraceni,...)
- n. pěvecké a zábavné soutěže (Super-Star, X-faktor)
- o. vědomostní soutěže (AZ kvíz, O poklad krále Karla, 5 proti pěti)
- p. zprávy, zpravodajství
- q. dokumenty o historii, přírodě
- r. cestopisy, zajímavosti ze světa
- ch) sport
- s. pohádky

14. Hlídkají rodiče, co sleduješ v televizi?

- a) ano b) ne c) mám TV v pokojíčku, takže se dívám, na co chci

15. Máš ve všední den nařízeno, do kolika nejdéle hodin se smíš dívat na televizi?

- a) ano - do 20.00 hodin b) ano – do 21.00 hodin c) ano – do 22.00 hodin
d) ano – do 23.00 hodin e) můžu se dívat, jak dlouho chci f) mám televizi v pokojíčku, takže se dívám, jak chci a nebo se dívám tajně

16. Kolik hodin týdně věnuješ sportu? (mimo víkendů a TV ve škole, do sportu započítej i jízdu na koni)

- a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více e) 0-1 hodinu

1. Do kolika zájmových kroužků docházíš? Započítej i LŠU, sportovní klub, hasiče, jízdárnu...

- a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e) 5 f) 6 g) 0

2. Do kolika kroužků v DDM Ulita Tanvald docházíš? Uveď číslo:

3. Pokud nedocházíš do žádného, je to proto, že:

- a. neznáš jejich nabídku
- b. kroužky jsou drahé
- c. je to daleko – problém s dojížděním
- d. žádný mne nezaujal
- e. nechci chodit do žádného kroužku
- f. jiný důvod:

4. Do kolika kroužků v DDM Vikýř Jablonec n. N. docházíš? Uveď číslo:

5. Pokud nedocházíš do žádného, je to proto, že:

- a. neznáš jejich nabídku
- b. kroužky jsou drahé
- c. je to daleko – problém s dojížděním

- d. žádný mne nezaujal
 - e. nechci chodit do žádného kroužku
 - f. jiný důvod:
- 6. Navštěvuješ jinou organizaci, která zajišťuje aktivní trávení času pro děti a mládež?**
- a. pokud ano – kam docházíš a jak často do týdne? (např. hasiči – 1x, LŠU, sport.oddíl....)
 - b. nedocházím
- 7. Máš doma povinnosti, které musíš vykonávat vícekrát do týdne? (např. chodit na nákup, vynášet koš...)**
- a. ano – jaké:.....
 - b) pomáhám občas, nikoliv pravidelně c) nemusím pomáhat doma
- 8. Kdybys měl volný den, jaké tři aktivity bys dělal nejraději:**
- a. jen tak se „povaloval“
 - b. díval se na TV nebo video
 - c. hrál hry na PC
 - d. jel na výlet
 - e. chodil po krámech
 - f. aktivně sportoval
 - g. jel fandit na fotbal, hokej, basketbal...
 - h. povídal si s nejlepším kamarádem
 - ch) chatoval na internetu
 - i) byl s partou a něco podniknul – co
 - l) připravoval se do školy, doučoval se, opakoval si učivo
 - m) vyráběl něco manuálně-kreslil, pracoval s keramikou, něco lepil, montoval....
 - l) šel do přírody na procházku
 - m) pečoval o zvíře (co mám doma, o koně v jízdárně, kam chodím)
 - o) jinak:
- 9. Kdybys měl denně o 2 hodiny volného času více, jak bys je využil ?(uved' maximálně tři činnosti)**
-
- 26. Jsi sám se sebou spokojený, jak trávíš svůj volný čas?**
- a) ano b) ne c) jak kdy
- 27. Pokud nejsi – co bys rád ve volném čase ještě dělal/a?**
-

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku!